

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΤΟΣ ΙΔ'

ΑΡ. 163

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Ν. ΣΗΜΗΡΙΩΤΗ Τὸ Συντρίμι (ποίημα).
P. B. SHELLEY (Μεταφρ. Κ. Χρυσάνθη) Στὴ Νύχτα (ποίημα).
Ν. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ Ὁ Παπαδιαμάντης καὶ ἡ Χριστουγεννιάτικη
φιλολογικὴ παράδοση (ἀπόψεις).
Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ Ἡ Καραβοκυροῦ (διήγημα).
Α. ROLLAND DE RENEVILLE (Μεταφρ. Ζ. Ζαννετίδη) Ἡ ποίηση τοῦ
Jules Supervielle (μελέτη).
JULES SUPERVIELLE (Μεταφρ. Ζ. Ζαννετίδη) Ἡ γέννηση
τῆς Ἀφροδίτης (ποίημα).
Ν. ΧΑΤΖΗΩΑΝΝΟΥ ΚΟΥΡΡΑ Στοχασμοί.
Μ. ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΗ .. Ἡ Νεοελληνικὴ ποίηση τοῦ 19' αἰώνα (μελέτη).
Κ. ΚΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ Πρωτοβόρχει (ποίημα).
ΑΘ. ΜΕΡΕΜΕΤΗ Ὁ Κοραῖς ὡς ἐπιστήμων (μελέτη).

(Συνέχεια ὀπισθεν)

ΚΥΠΡΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1949

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ 2 ΣΕΛΙΝΙΑ

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

Έτησια συνδρομή : Διά την Κύπρον 15 σελίνια.
Διά την Ελλάδα και Άγγλιαν 1 λίρα.
Διά την Αμερικην και άλλαχοῦ 5 δολλάρια.

Διευθυντής : ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ, Ὁδὸς Μυκηνῶν 3, Λευκοσία.
Ίδρυτές : Κ. ΠΡΟΥΣΗΣ, ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΣ, Ν. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ.
Τυπογραφεία : ΧΡ. ΣΤΑΥΡΙΝΙΔΗ & ΥΙΩΝ. Λυκούργου 7, 7Α Λευκοσία.

Συνεργασία, Συνδρομές, Ἐπιστολές, Ἐφημερίδες, Περιοδικὰ καὶ Βιβλία
νά στέλλονται στὴ διεύθυνση :

Ν. Κρανιδιώτην, Μυκηνῶν 3, Λευκοσία (Κύπρου)

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.

(Συνέχεια περιεχομένων) ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

Ν. Κρανιδιώτη : Δέκατον τέταρτον ἔτος. — Ναδίνας Ν. Δημητρίου : Πρωτοχρονιά. — ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ : Κ. Σπυριδάκι : «Ν. Τωμαδάκη : Ὁ Ἰωσήφ Βρυνένιος καὶ ἡ Κρήτη κατὰ τὸ 1400». — Ν. Κρανιδιώτη : «Κ. Χατζηγιάννου : Κυπριακοὶ Μῦθοι». — ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ : Τ. Μ. Φ. : Ἡ Ἐκθεσὴ Ζαππείου. — ΕΙΔΗΣΕΙΣ. — ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ. — ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ.

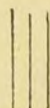
ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ ΑΡΧΙΖΕΙ Ο ΙΔ΄ ΤΟΜΟΣ ΤΩΝ «ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ».

Μετὰ τὴν κόπωση τῆς ἡμέρας
τὸ πρῶτον πού χρειάζεσθε εἶνε
ἓνα καλὸν ποτόν.

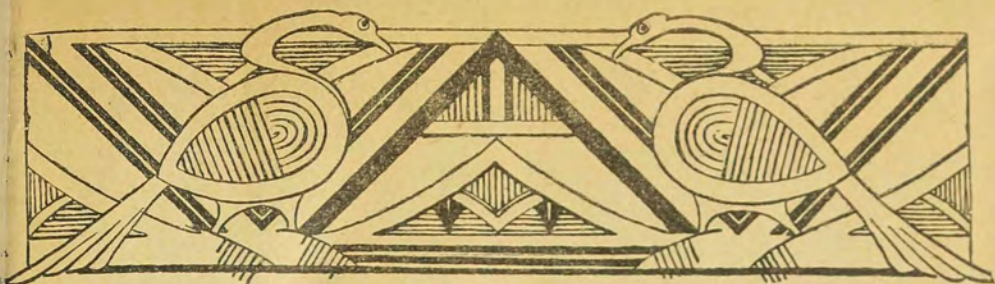
Ἄσφαλῶς :

Κ Ε Ο

ΓΕΝ. ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ

Α. Σ. ΑΡΑΟΥΖΟΣ

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1949
(ΤΕΥΧΗ 163 - 174)

ΛΕΥΚΟΣΙΑ - ΚΥΠΡΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΙΔ' ΤΟΜΟΥ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ

- Αδυερνίου Πάνου** : Στη Μούσα 259.
Γιαννιδη Δευτέρη : Θά μου λείψης τώρα 48, Δεν έπρεπε ναρθής 49.
Δέλη Φοίδου : Ποιήματα 38, Γ. Καραιοκάκης 106.
Δρουσιώτη Πυθαγόρα : Αφιέρωμα 38, Πολύδωρος 327.
Ευαγγελίδη Δ. Σ. : Το τραγούδι του δάσους 371, Διαταγμός 371.
Καραγεωργιάδου Σταυρούλας : Θρηνοσ 367.
Κασινοπούλου Κώστα : Πρωτοβρόχι 24.
Κλέκκισρη Αντώνη : Τα τρισίχια της αγάπης 341.
Κρανιδιώτη Νίκου : Θάνατος 184, Πατρίδα μου 256.
Κύρη Κώστα : Της συνοικίας 283.
Κωνσταντή Γιώργου : Το τραγούδι της Άνοιξης 147, Δυο πουλιά 280, Το τραγούδι της θάλασσας 363.
Λαγιάδη Πάρι : Χεράκια 235, Το ξεκλήσι 328.
Λυσιώτη Ξάνθου : Κύπριον Άσμα 73, Mehr Licht 177, Ώρα γαλήνης 177, Ύμνος στην Άρετή 243, Περί λύχων άφας 363.
Μαωήν Κ. : Παρελθόν 128.
Μαρκίδη Γ. Α. : Κύπρος 211.
Μιχαηλίδη Κ. : Στην ιδέα της Έλλάδας 105, Της Ήλιογέννητης 264.
Μιχαηλίδη Μ. Α. : Μπροστά στον ήμερο καθρέφτη της ψυχής 243, Ήρθα να σου χαρίσω κάποιον άνοιξη 280, Ένα παλιό άδέχαστο τραγούδι 327, Θάνατι μέσα στο φως 364.
Μιχαηλίδη Μιχ. Ίακ. : Τα καράβια φεύγουν 187, Η έροχή άρχισε 317, Η ζωή μας 364.
Μπατάγια Ν. : Θρήνος 229, Ειδύλλιο 287.
Μπάτη Γ. : Ύμνος της Κύπρου 75, Τρύγος 235.
Νάγι Α. Ταβερνάρη : Assizi 89, Ό Έλληνας με τις σαξονικές συνθήεις 153.
Νικολάου Σάκη : Πόθοι 82, Προβολές 180, Σπασμένη δοξαριά 180, Προσευχή 383.
Παπαδοπούλου Γ. Κ. : Δ. Σολωμός 106, Γ. Βερίτης 106.
Παπαδούκα Π. : Τα πεθαμένα πλοία 247.
Πλησή Κ. : Δε σθήνει ή ζωή 166.
Ρεδίνη Αύγης : Στη νύχτα 161, Έλα 161, Ό Μάης 311.
Σημηριώτη Νίκου : Το συντρίμι 1, Είναι μια νύχτα 279, Η πιό βαθιά χαρά 279.

Σοφκλέους Θ. : Η Έλλάδα δεν πεθαίνει 37.

Σωφρονίου Σ. : Τραγούδι 94, Άγώνας 108.

Ταντάλου Θ. : Χωρισμός 247.

Τσαμαδού Ρογήρου : Γύρισμός 187.

Φάνου Γιώργου : Πύργος του πάθους 7 κρεμισμένος 150, Κελλι 331.

Χρυσάνθη Κύπρου : Προμηθέας 143.

ΔΗΜΟΤΙΚΑ

Άσμα ψαλλόμενον εις πλέξιμον στεφάνων 52.

Το άλφάβητον της Ψυχής και του Χάρου 260.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

Chesterton C. K. : Ό μονόλογος του όνου (μετ. Μιχ. Φουσεντζίδη) 131.

Larguier Léon : Φθινοπωρινά τετράστιχα (μετ. Ζ. Ζαντετίδη) 178.

Noailles Anna de : Στη σκληρή μοναξιά που τώρα ζεις (μετ. Ζ. Ζαντετίδη) 375.

Phillipots Eden : Μια μέρα μια ζωή (μετ. Μιχ. Φουσεντζίδη) 57.

Poe Edgar Allan : (μετ. Γ. Φτέρη) Eldorado 379, Annabel Lee 379, Ulalume 380.

Rimbaud Arthur : Μεθυσμένο Καράβι (μετ. Τηλ. Παντελίδη) 347.

Shelley P. B. : Στη νύχτα (μετ. Κ. Χρυσάνθη) 2.

Spring Howard : Παραβολή (μετ. Μιχ. Φουσεντζίδη) 58.

Supervielle Jules : Η γέννηση της Άφροδίτης (μετ. Ζ. Ζαντετίδη) 17.

ΠΡΟΖΕΣ

Ίωάννου Χρ. Α. : Ό θάνατος της Δάλιας 305, Η πρόσκληση της ζωής 354.

Κασινοπούλου Κώστα : Πεζοτράγουδο 383.

Κουρρά Ν. Χατζηϊωάννου : Στοχασμοί 18.

Μαρκίδη Γ. Α. : Γύρω από τη ζωή 160.

ΔΡΑΜΑ

Ζορμπά Α. : Άτσάλινος πύργος 332.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ

Κράλη Μάνου : Ό πολυέλαιος 368.

Κυθρεωτή Ίακώβου : Δημήτρης έδ' Άκαμάτης 289.

Κυπρέλεοντα Α. Γεωργιάδη : Ένοσ έρωτευμένο άσκημοκόριτσο 124, 162, 194, 233, 265, 318, 350, 384.

Μοιρανθή Κώστα : Το ρημάδι 117.

Γαμήλιο ταξίδι 342.

Παπαδιαμαντή Α. : Η καρaboκούρου 4.

Ρουσιᾶ Μαρίας : "Ένας ἄσημος, ὁ δίασημος, ὁ κ. καθηγητῆς κι' ἡ γυναίκα 42, 83.

Χατζησωτηρίου Φώτου : "Ὁ Μαυρῆς 151, Τὸ ξεσηκώμα τοῦ Ὀκτώβρη 299. **ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ**

Callaghan Morley : "Ἐπίσκεψη σ' ἔναν ἀρρωστο (μετ. Μιχ. Φουσεντζίδη) 225.

Coppard A. E. : "Ἡ ἐξομολόγησι τοῦ Ντίξον (μετ. Ν. Χατζηγιάννου Κουρρά) 248.

Travers P. L. : "Τὰ χρυσὰ παράθυρα (μετ. Ν. Χατζηγιάννου Κουρρά) 129. **Wilde Oscar** : "Ὁ ἑκατομμυριούχος μοντέλλο (μετ. Ν. Ἀπηλιώτη) 181.

ΜΕΛΕΤΕΣ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ

Ἀνδρονίκου Μαν. : "Ὁ ἄνθρωπος στὸ ἔργο τοῦ Βενέζη 154, 190, 230.

Κακριδῆ Ι. Θ. : "Τὸ θέμα τῶν ἄστοχων ἐρωτημάτων στὸν Ὅμηρο 335.

Κιτρομηλίδη Μ. : "Ἡ νεοελληνικὴ ποίησι τοῦ 19' αἰώνα 20, 53.

Κληρίδη Ν. : "Κυπριακὰ παραμῦθια 315.

Κρανιδιώτη Νίκου : "Ὁ Παπαδιαμάντης καὶ ἡ Χριστουγεννιάτικη φιλολογικὴ παράδοσι 3, Ἐθνικὴ λογοτεχνία 39, Λογοτεχνικά θέματα 76, Ἐθνικοὶ πανηγυρισμοὶ 107, Ἐσωτερικὴ ἀνανέωσι 146, Πνευματικὴ κρίσι 179, Ἡ θύσι τῆς ἐνάτης Ἰουλίου 212, Ἐπιστροφὴ στὸν ἀρχαῖον κόσμο 245, Ἡ θέσι τοῦ διηγήματος μέσα στὴν Κυπριακὴ λογοτεχνία 281, Ἡ 28η Ὀκτωβρίου 1940 στὴν Κύπρου 329. Γιάννης Ψυχάρης 365, Edgar Allan Poe 378.

Λανίτη Ν. Κλ. : "Λεόντιος Μαχαιράς 50.

Μερεμέτη Ἀθ. : "Ὁ Κοραῆς ὡς ἐπισημῶν 25, 59.

Μιχαηλίδη Σέλονος : "Ἡ νεοελληνικὴ λαϊκὴ μουσικὴ 90.

Νικολαΐδη Ἀντ. Ι. : "Σκοπὸς καὶ σύσημα ἐργασίας τῶν Πειραματικῶν Σχολείων 312.

Νικολαΐδη Ἀρσενίου : "Ὁ Ἐβραῖος Δὸν Χοζέ Νάζι καὶ ἡ ἄλωσις τῆς Κύπρου 376.

Παντελίδη Τηλεμάχου : "Τὸ «Μεθυσμένο Καράβι» τοῦ Arthur Rimbaud 344.

Παπαχαράλαμπος Γ. Χ. : "Κυπριακὰ ἐργατικά τραγούδια 51, Τὸ ἀλόφωτον τῆς Ψυχῆς καὶ τοῦ Χάρου 260.

Προυσῆ Κώστα : "Ἀπὸ τὴν Πολιτεία τοῦ Πλάτωνος 257, Κυπριακὴ πεζογραφία 306.

Σιδέρη Γ. : "Τὸ ἱστορικὸ δρᾶμα 189.

Σπανδωνίδη Π. Σ. : "Ἡ ἀσυνέχεια

καὶ ἡ συνέχεια 148.

Σπυριδάκι Κ. : "Νεοελληνικά προβλήματα 78, Ἡ Ἑλληνικὴ Μέση Ἐκπαίδευσις 284.

Συμεωνίδου Α. : "Frederic Chopin 372.

Χατζηγιάννου Κ. Π. : "Τὸ γλωσσικὸν ἴδιωμα τῆς Πιτσουλᾶς Κύπρου 214.

Χατζηψάλτη Κώστα : "Ἰωάννης Καρατζᾶς 109, Ἐπίσκοποι Κιτίου τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ 12' αἰῶνος 185, Ἐπίσκοποι Κιτίου (διορθωτικά καὶ συμπληρωματικά) 382.

Χριστοφίδη Μ. Κ. : "Τὰ ἐπώνυμα τῆς Παναγίας ἐν Κύπρῳ 92.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

Fontain Auguste : "Ἐγινε ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος ; (μετ. Ν. Κάσιου) 199.

Reneville A. Rolland de : "Ἡ ποίησι τοῦ Jules Supervielle (μετ. Ζ. Ζαννέτιδῃ) 15.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Α. ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Κρανιδιώτη Νίκου : Γ. Θέμελη «Ἐ-δῆ» 172, Ρίτσας Ἐλευθερίου Καπετανάκη «Πικραμένα Χαμόγελα» 276.

Β. ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Κρανιδιώτη Νίκου : Γαλάτειας Σαρράνη «Πασχαλιές» 136, Γ. Μαυροϊδῆ «Καθρέφτες» 172.

Πετρίδου Φρίξου : Λουκῆ Ἀκρίτα «Ἀρματωμένοι» 68.

Προυσῆ Κώστα : Δανάης Τσουκαλᾶ «Τὰ παραμῦθια τῆς Νεφέλης» 68, Ν. Νικολαΐδη «Τὰ τρία καρφιά» 169, Π. Πρεβελάκη «Ὁ Κριτικός. Ἡ πρώτη Λευτεριά» 203, John Steinbeck «Ἀνθρωποι καὶ ποντίκια» 239, John Steinbeck «The Wayard Bus» 239.

Γ. ΜΕΛΕΤΕΣ

Βοσταντζῆ Ν. Α. : Μ. Α. Τριανταφυλλίδη «Μικρὴ Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ» 170, Μ. Ξηρᾶ «Ἄγνωστα βιογραφικά στοιχεία καὶ κατάλοιπα τοῦ Βιζυηνοῦ» 171.

Βράχα Φρ. Π. : "Θις Ἄλεις «Ὁ Λόχος τῶν Ἀπατημένων» 391.

Κρανιδιώτη Νίκου : Κ. Χατζηγιάννου «Κυπριακοὶ Μῦθοι» 32, Πέτρου Χάρη «Υπάρχουν Θεοί ;» 201, Greek Office of Information «Ἄ pictorial Guide to Greece» 202, Σ. Χρίστη «Ἐκκλησία καὶ κομμουνισμός» 274, Θ. Σοφοκλέους «Ὁ ἔθνικὸς χαρακτήρ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως» 274, Κ. Σπυριδάκι «Κύπρος καὶ Ἑλλάς εἰς τὴν ἀρχαιότητα» 274, Σ. Λοιζίδου «Ἡ Κύπρος μεγάλη ἰδέα τοῦ Ἑλληνισμοῦ σήμερον» 274, Θ. Σοφοκλέους «Ἡ ἔθνικη συνειδησις τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ Φραγκοκρατίας» 274, Ἰσμήνης Χατζηκώστα «Ἡ Κύπρος κι' ἡ ζωὴ τῆς» 324.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΙΔ' ΤΟΜΟΥ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ

- Αυγερινού Πάνου :** Στή Μοῦσα 259.
Γιαννιδη Λευτέρη : Θά μου λείψης τόρα 48, Δέν ἔπρεπε ναρθῆς 49.
Δέλη Φοίβου : Ποιήματα 38, Γ. Καρσιόκακης 106.
Δρουσιωτη Πυθαγόρα : Ἀφιέρωμα 38, Πολύδωρος 327.
Εὐαγγελίδη Δ. Σ. : Τὸ τραγοῦδι τοῦ δάσου 371, Δισταγμός 5/1.
Καραγεωργιάδου Σταυρούλας : Θρηῖνος 367.
Κασινοπούλου Κώστα : Πρωτοβόρ-χι 24.
Κλόκκαρη Ἀντώνη : Τὰ τρίστιχα τῆς ἀγάπης 341.
Κρασιδιώτη Νίκου : Θάνατος 184, Πατρίδα μου 256.
Κύρη Κώστα : Τῆς συνοικίας 283.
Κωνσταντή Γιώργου : Τὸ τραγοῦδι τῆς Ἀνοιξῆς 147, Δυὸ πουλιά 280, Τὸ τραγοῦδι τῆς θάλασσας 363.
Λαγκαδί Πάρι : Χεράκια 235, Τὸ ξωκλήσι 328.
Λουσιώτη Ξάνθου : Κύπριον Ἔσση 73, Mehr Licht 177, Ὠρα γαλήνης 177, Ὕμνος στὴν Ἀρετὴ 243, Περί λύχων ἀφ᾽ ἑσῆς 363.
Μασὺνη Κ. : Παρελθὸν 128.
Μαρκίδη Γ. Α. : Κύπρος 211.
Μιχαηλίδη Κ. : Στὴν ιδέα τῆς Ἑλλάδας 105, Τῆς Ἡλιογέννητης 264.
Μιχαηλίδη Μ. Α. : Μπροστὰ στὸν ἥρεμο καθρέφτη τῆς ψυχῆς 243, Ἔρθῃ νὰ σοῦ χαρίσω κάποιαν ἀνοιξὴ 280, Ἐνα παλιὸ ἀξέχαστο τραγοῦδι 327, Θᾶναι μέσα σὸ φῶς 364.
Μιχαηλίδη Μιχ. Ἰακ. : Τὰ καράβια φεύγουν 187, Ἡ ἐροχὴ ἄρχισε 317, Ἡ ζωὴ μας 364.
Μπατάγια Ν. : Θρηῖνος 229, Εἰδύλλιο 287.
Μπάτη Τ. : Ὕμνος τῆς Κύπρου 75, Τρόνος 235.
Νάγκι Α. Ταβερνάρη : Assizi 89, Ὁ Ἑλληνας μὲ τίς σαξονικὲς συνήθει-ες 153.
Νικολάου Σάχη : Πόθοι 82, Προβο-λὲς 180, Σπασμένη δοξαριά 180, Προσ-ευχὴ 383.
Παπαδοπούλου Γ. Κ. : Δ. Σολωμός 106, Γ. Βερίτης 106.
Παπαδοῦκα Π. : Τὰ πεθαμένα πλοῖα 247.
Πλησῆ Κ. : Δε σθῆνει ἡ ζωὴ 166.
Ρεδινῆ Αὐγῆς : Στὴ νύκτα 161, Ἐ-λα 161, Ὁ Μάης 311.
Σημηριώτη Νίκου : Τὸ συντρίμμα 1, Εἶναι μιὰ νύχτα 279, Ἡ πιὸ βαθιὰ χα-ρὰ 279.

- Σοφοκλέους Θ. :** Ἡ Ἑλλάδα δὲν πε-θαίνει 37.
Σωφρονίου Σ. : Τραγοῦδι 94, Ἀγώ-νας 108.
Ταντάλου Θ. : Χωρισμός 247.
Τσαμαδοῦ Ρογήρου : Γυρισμός 187.
Φάνου Γιώργου : Πύργος τοῦ πάθους ἔγκρεμισμένος 150, Κελλι 331.
Χρυσάνθη Κύπρου : Προμηθέας 143.

ΔΗΜΟΤΙΚΑ

- Ἔσση φαλλόμενον εἰς πλέξιμον στε-φάνων 52.
 Τὸ ἀλφάβητον τῆς Ψυχῆς καὶ τοῦ Χά-ρου 260.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

- Chesterton C. K. :** Ὁ μονόλογος τοῦ ὄνου (μετ. Μιχ. Φουσεντζίδη) 131.
Larguier Léo : Φθινοπωρινὰ τετράστι-χα (μετ. Ζ. Ζαννετίδη) 178.
Noailles Anna de : Στὴ σκληρὴ μονα-ξιά πού τώρα ζεῖς (μετ. Ζ. Ζαννετίδη) 375.
Phillips Eden : Μιὰ μέρα μιὰ ζωὴ (μετ. Μιχ. Φουσεντζίδη) 57.
Poe Edgar Allan : (μετ. Γ. Φτέρη) El-dorado 379, Annabel Lee 379, Ulalume 380.
Rimbaud Arthur : Μεθυσμένο Καράβι (μετ. Τηλ. Παντελίδη) 347.
Shelley P. B. : Στὴ νύχτα (μετ. Κ. Χρυσάνθη) 2.
Spring Howard : Παραβολὴ (μετ. Μιχ. Φουσεντζίδη) 58.
Supervielle Jules : Ἡ γέννηση τῆς Ἀ-φροδίτης (μετ. Ζ. Ζαννετίδη) 17.

ΠΡΟΖΕΣ

- Ἰωάννου Χρ. Α. :** Ὁ θάνατος τῆς Δάλιας 305, Ἡ πρόσκληση τῆς ζωῆς 354.
Κασινοπούλου Κώστα : Πεζοτράγου-δο 383.
Κουρᾶ Ν. Χατζηιωάννου : Στοχα-σμοὶ 18.
Μαρκίδη Γ. Α. : Γύρω ἀπὸ τὴ ζωὴ 160.

ΔΡΑΜΑ

- Σορμπα Α. :** Ἀτσάλινος πύργος 332.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ

- Κράλη Μάνου :** Ὁ πολυέλαιος 368.
Κυθρεωτῆ Ἰακώβου : Δημήτρης ὁ Ἀκαμάτης 289.
Κυπρολέοντα Α. Γεωργιάδη : Ἐνα ἐρωτευμένο ἀσκημοκόριτσο 124, 162, 194, 233, 265, 318, 350, 384.
Μοιρανῆ Κώστα : Τὸ ρημαδι 117, Γαμήλιο ταξίδι 342.
Παπαδιαμάντη Α. : Ἡ καρaboκυ-ροῦ 4.

Ρουσιᾶ Μαρίας : Ἐνας ἄσημος, ὁ δάσσημος, ὁ κ. καθηγητῆς κί' ἡ γυναίκα 42, 83.

Χατζησωτηρίου Φώτου : Ὁ Μαυρῆς 151, Τὸ ξεσῆκωμα τοῦ Ὀκτώβρη 299, ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

Callaghan Morley : Ἐπίσκεψη σ' ἕναν ἄρρωστο (μετ. Μιχ. Φουσεντζίδη) 225.

Coppard A. E. : Ἡ ἐξομολόγησις τοῦ Ντίξον (μετ. Ν. Χατζηγιάννου Κουρρά) 248.

Travers P. L. : Τὰ χρυσὰ παράθυρα (μετ. Ν. Χατζηγιάννου Κουρρά) 129.

Wilde Oscar : Ὁ ἑκατομμυριοῦχος μοντέλλο (μετ. Ν. Ἀηλιώτη) 181.

ΜΕΛΕΤΕΣ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ

Ἀνδρονίκου Μαν. : Ὁ ἄνθρωπος στὸ ἔργο τοῦ Βενέζη 154, 190, 230.

Κακριδῆ Ι. Θ. : Τὸ θέμα τῶν ἀστοχῶν ἐρωτημάτων στὸν Ὅμηρο 335.

Κιτρομηλίδη Μ. : Ἡ νεοελληνικὴ ποίησις τοῦ 10' αἰῶνα 20, 53.

Κληρίδη Ν. : Κυπριακὰ παραμῦθια 315.

Κρανιδιώτη Νίκου : Ὁ Παπαδιαμάντης καὶ ἡ Χριστουγεννιάτικη φιλολογικὴ παράδοσις 3, Ἐθνικὴ λογοτεχνία 39, Λογοτεχνικὰ θέματα 76, Ἐθνικοὶ πανηγυρισμοὶ 107, Ἐσωτερικὴ ἀνανέωσις 146, Πνευματικὴ κρίσις 179, Ἡ θυσία τῆς ἐνάτης Ἰουλίου 212, Ἐπιστροφή στὸν ἀρχαῖον κόσμον 245, Ἡ θέσις τοῦ διηγῆματος μέσα στὴν Κυπριακὴ λογοτεχνία 281, Ἡ 28η Ὀκτωβρίου 1940 στὴν Κύπρον 329, Γιάννης Ψυχάρης 365, Edgar Allan Poe 378.

Λανίτη Ν. Κλ. : Λεόντιος Μαχαιρᾶς 50.

Μερεμέτη Ἀθ. : Ὁ Κοραῆς ὡς ἐπισημῶν 25, 59.

Μιχαηλίδη Σέλωνος : Ἡ νεοελληνικὴ λαϊκὴ μουσικὴ 90.

Νικολαΐδης Ἀντ. Η. : Σκοπὸς καὶ σύστημα ἐργασίας τῶν Πειραματικῶν Σχολείων 312.

Νικολαΐδης Ἀρσενίου : Ὁ Ἑβραῖος Δὸν Χοζέ Νάτσι καὶ ἡ ἄλωσις τῆς Κύπρου 376.

Παντελίδη Τηλεμάχου : Τὸ «Μεθυσμένο Καραβί» τοῦ Arthur Rimbaud 344.

Παπαχαλαράμπος Γ. Χ. : Κυπριακὰ ἐργατικὰ τραγούδια 51, Τὸ ἀλφάβητον τῆς Ψυχῆς καὶ τοῦ Χάρου 260.

Προυσῆ Κώστα : Ἀπὸ τὴν Πολιτεία τοῦ Πλάτωνος 257, Κυπριακὴ πεζογραφία 306.

Σιδέρη Γ. : Τὸ ἱστορικὸ δρᾶμα 189.

Σπανδωνίδη Π. Σ. : Ἡ ἀσυνέχεια

καὶ ἡ συνέχεια 148.

Σπυριδάκι Κ. : Νεοελληνικὰ προβλήματα 78, Ἡ Ἑλληνικὴ Μέση Ἐκπαίδευσις 284.

Συμεωνίδης Λ. : Frederic Chopin 372.

Χατζηγιάννου Κ. Π. : Τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τῆς Πιτσουλίας Κύπρου 214.

Χατζηψάλτη Κώστα : Ἰωάννης Καρατζᾶς 109, Ἐπίσκοποι Κιτίου τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ 12' αἰῶνος 185, Ἐπίσκοποι Κιτίου (διορθωτικὰ καὶ συμπληρωματικὰ) 382.

Χριστοφίδη Μ. Κ. : Τὰ ἐπώνυμα τῆς Παναγίας ἐν Κύπρῳ 92.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

Fontain Auguste : Ἐγινε ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος ; (μετ. Ν. Κάσιου) 199.

Renève A. Rolland de : Ἡ ποίησις τοῦ Jules Supervielle (μετ. Ζ. Ζαννετίδη) 15.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Α. ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Κρανιδιώτη Νίκου : Γ. Θέμελη «Ὡδὴ» 172, Ρίτσας «Ἐλευθερίου Καπετανάκη «Πικραμένα Χαμόγελα» 276.

Β. ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Κρανιδιώτη Νίκου : Γαλάτειας Σαράντη «Πασχαλιές» 136, Γ. Μαυροῖδη «Καθρέφτες» 172.

Πετρίδη Φρίξου : Λουκῆ Ἀκριτά «Ἀρματωμένοι» 68.

Προυσῆ Κώστα : Δανάης Τσουκαλᾶ «Τὰ παραμῦθια τῆς Νεφέλης» 68, Ν. Νικολαΐδη «Τὰ τρία καρφία» 169, Π. Πρεβελάκη «Ὁ Κρητικὸς. Ἡ πρώτη Λευτεριά» 203, John Steinbeck «Ἀνθρωποὶ καὶ ποντίκια» 239, John Steinbeck «The Wayard Bus» 239.

Γ. ΜΕΛΕΤΕΣ

Βεσταντζῆ Ν. Α. : Μ. Α. Τριανταφυλίδη «Μικρὴ Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ» 170, Μ. Ξηρέα «Ἄγνωστα βιογραφικὰ στοιχεῖα καὶ κατάλοιπα τοῦ Βιζυηνοῦ» 171.

Βράχα Φρ. Π. : Θίς Ἄλεις «Ὁ Λόχος τῶν Ἀπατημένων» 391.

Κρανιδιώτη Νίκου : Κ. Χατζηγιάννου «Κυπριακοὶ Μῦθοι» 32, Πέτρου Χάρη «Υπάρχουν Θεοὶ ;» 201, Greek Office of Information «A pictorial Guide to Greece» 202, Σ. Χρίστη «Ἐκκλησία καὶ κομμουνισμὸς» 274, Θ. Σοφοκλέους «Ὁ ἔθνικὸς χαρακτῆρ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασις» 274, Κ. Σπυριδάκι «Κύπρος καὶ Ἑλλάς εἰς τὴν ἀρχαιότητα» 274, Σ. Λοιζίδου «Ἡ Κύπρος μεγάλῃ ἰδέᾳ τοῦ Ἑλληνισμοῦ σήμερον» 274, Θ. Σοφοκλέους «Ἡ ἔθνικὴ συνείδησις τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ Φραγκοκρατίας» 274, Ἰσμήνης Χατζηκώστα «Ἡ Κύπρος κί' ἡ ζωὴ τῆς» 324.

Προυσή Κώστα : Κ. Θ. Δημαρά «Ιστορία τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας» 357.

Σοφοκλέους Θ. : Ντεκάρτ — Χρηστίδη «Λόγος περὶ τῆς Μεθόδου» 269.

Σπυριδάκι Κ. : Ν. Β. Τωμαδάκη «Ὁ Ἰωσήφ Βρυέννιος καὶ ἡ Κρήτη κατὰ τὸ 1400» 31. Ι. Θ. Κακριδῆ «Τὸ μεταφραστικὸ πρόβλημα» 66, J. D. Beazley «Some Attic Vases in the Cyprus Museum» 67, Στ. Π. Κυριακίδου «Ὀμηρικὰ καὶ Ἡσιόδεια» 96, Ι. Θ. Κακριδῆ «Προσευχὴ στὶς Χάριτες» 97, Φ. Κουκουλῆ «Βυζαντινῶν θῖος καὶ πολιτισμὸς Β, I-II» 133, Ρ. Δικαῖος «Two naucratie chalices from Marium» 168, Τ. Β. Mitford «Religious documents from Roman Cyprus» 168, A.H.S. Megaw «Three vaulted Basilicas in Cyprus» 168, W.H. Buckler «A tour in Cyprus» 168 Fr. Halkin «Un monastère copte à Famaguste au XIV siècle» 201, Κ. Hönk «Solon, Staatsmann und Weiser» 238, C. D. Sterghiopoulos «Les finances grecques au VIe siècle» 321, Institut Français d'Athènes «Bulletin analytique de bibliographie hellénique 1947, fasc. V» 322, Κ. Ἀμάντου «Ἱστορικαὶ σχέσεις Ἑλλήνων, Σέρβων, Βουλγάρων» 323, Ρ. Δικαῖος «Trial excavations at Sotira site Terrés» 356, Ρ. Δικαῖος and Τ. Β. Mitford «Kafizin and the Syllabary» 356, Ρ. Δικαῖος «Fifteen iron age vases in the Cyprus Museum» 388, Ρ. Δικαῖος «Une coupe peinte de l'age du fer» 389, E. Gjerstad «The Swedish Cyprus Expedition vol. IV, part 2», 389.

Χατζηγιάννου Κ. Π. : Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας «Λαογραφία, ΙΒ'» 134.

Χατζηφάλη Κώστα : Κυπριακῶν Σπουδῶν «Δελτίον ΙΑ'» 97, Κυπριακῶν Σπουδῶν «Δελτίον Ι'» 271, Κυπριακῶν Σπουδῶν «Δελτίον ΙΒ'» 359.

Δ. ΔΡΑΜΑ

Κιτρομηλίδη Μ. : Λ. Ρήγα «Τὸ Βασιλόπουλο τῆς Βενετίας» 204.

Ε. ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Κρασιδιώτη Νίξου : Ἡ Ἔκθεσις Τέχνης τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου 276.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Βράχα Φρ. Π. : Προσανατολισμοὶ 387.

Γεωργιάδης Ν. Κ. : Ἑρρῖκος Ντυνάν 355.

Δημητρίου Ναδινὰς Ν. : Πρωτοχρονία 30.

Κρασιδιώτη Νίξου : Δέκατον τέταρον ἔτος 30, Ἡ διακήρυξη τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ ἡ Κύπρος 132,

Ἡ διαφώτιση τοῦ λαοῦ 167, Ἐνα στοργικὸ ἀφιέρωμα 320.

Νικολαΐδη Μελεῆ : Ἡ Κυπριακὴ ποίηση 236.

Πολίτη Δίνου : Τὰ Κυπριακὰ ἐρωτικὰ τραγουδία 268.

Σ. Κ. : Π. Βαρναβίδης 173.

Φυσεντζίδη Μιχ. : Howard Spring 58.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Σπυριδάκι Κ. : Τὰ ἀναγνωστικὰ βιβλία 65, Κύπρος καὶ Ἑλλάς εἰς τὴν ἀρχαιότητα 138.

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Κληριδῆ Ν. : Τοπογραφικὰ Πιτσιλιάς 324.

Σπυριδάκι Κ. : Ἑλὲνη Παλαιολόγη 99, Ὁ καθηγητὴς Ν. Παπαδάκις 138.

Φραγκοῦδη Τ. Μ. : Ἡ ἔκθεσις Λαϊκῆς Τέχνης στὴν Ἀθήνα 205.

Ἡ ΞΕΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Προυσή Κώστα : Ἡ κίνηση τοῦ βιβλίου στὴν Ἀμερικὴ 64, 95.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Ροδιὸν Γεωργιάδης 71.— Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν Ἔκθεσι τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς ποιητικοῦ διαγωνισμοῦ Γ. Ν. Ρωσιδίη 75.— Οἱ Παλαμικὲς ἐορτὲς στὴν Πάφο 100.— Ὁ Σπύρος Μελάς γιὰ τὰ «Κυπριακὰ Γράμματα» 101.— Ἡ Κυπριακὴ διάλεκτος 101.— Ἀναμνηστικὰ Δ. Λιπέρη 103.— Προκήρυξις ὑπὸ τοῦ Ε.Π.Ο.Κ. διαγωνισμοῦ διὰ συγγραφὴν διηγήματος 104.— Σεβέριος Βιβλιοθήκη 138.— Προκήρυξις διαγωνισμοῦ ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν 142.— «Ἑλληνικὴ Κύπρος» 205.— Ὁ Διαγωνισμὸς διηγήματος τοῦ Ε.Π.Ο.Κ. 268.— Ἐκθεσις Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς Διαγωνισμοῦ διηγήματος τοῦ Ε.Π.Ο.Κ. 288.— Τηλ. Παντελίδης 360.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Φ. Τ. Μ. : Τὰ Θέατρα, οἱ Ἐκθέσεις, Διάφορα νέα 34, 69, 139, 206, 240, 277, 360, 392.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ Κ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ : 174, 209, 325.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ : 36, 71, 103, 141, 175, 210, 242, 278, 326, 362, 393.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ : 36, 72, 103, 142, 176, 210, 242, 278, 362, 394.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ : 36, 72, 104, 142, 176, 210, 242, 278, 326, 362, 394.

ΧΑΡΤΕΣ : Χάρτης τῶν γλωσσικῶν ἰδιωμάτων Κύπρου 215, Ἡ περιοχὴ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς Πιτσιλιάς 218.

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΤΟΣ 1Δ'
ΑΡ. 163

ΛΕΥΚΟΣΙΑ (ΚΥΠΡΟΣ)

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1949

ΤΟ ΣΥΝΤΡΙΜΜΙ

Ἐρμη φελούκα, τώρα πού ἦρθες κι ἄραξες
παντοτινά στήν ἄδεια ἐτούτη κώχη,
μέ τὰ σκεθρά σου στέρνα ὡς ἀνατάραξες,
στερνὴ φορά, τοῦ ἀργοῦ πελάου τὸ βρόχι,

πού, μέ τὴ γέρικη καρίνα σου βαθιά
στῆς ἀμμουδιάς τὴ νάρκη σφηνωμένη,
κειμᾶσαι, ἄλλοτινὴ τῆς θάλασσας ξωθιά,
μέσ τὸ λιοπύρι ἀπολησμονημένη,

κάτω ἀπ' τὸ σάλιο πού ξεσπάει, μουσκεύοντας
τὸ θαλασσοδαρμένο σου κουφάρι,
νιώθω ἡ ψυχὴ σου νὰ σκιρτάει, γυρεύοντας
γι' ἄλλα ξανά ἀκρογιαλίας νὰ σαλπάρει.

Νὰ λάμνει μέ τοὺς ἄσπρους γλάρους συντροφιά
σὲ ἀστραφτεροὺς ἰριδισμοὺς κυμάτων
ξεσκίζοντας τῶν δειλινῶν τὴ συγνεφιά,
σὲ ρόδων ρεῖθρα νὰ κυλάει κ' αἱμάτων.

Καὶ τὴ θαρῶ, τῆς μπόρας καθαλάρισσα,
νὰ μάχεται μέ τὸ θοριά ἀντικρύ μου:
Μὲς στ' ὄνειρό μου ἀπόψε πῶς λαχτάρισα
μιὰ τέτοια μοίρα νὰ ἔχει κ' ἡ ψυχὴ μου.

Φάντασμα ἐσύ, στὸ θράδυ μέσα τὸ μουχρό,
τὰ πέλαγα νὰ σκίζεις τ' ἀφρισμένα,
καὶ φάντασμα στήν πλώρη σου σκυμμένο, ὠχρό,
νὰ ἔχεις στερνό σου καπετάνιο ἐμένα.

Κ' ἔτσι, συντρίμμι τοῦ γαλαζίου ἀπείρου μου,
μέσ στὸ νωθρὸ τὸν ἄμμο κι ἂν σαπίζεις,
ἔρμη φελούκα, στοὺς γιαλοὺς τοῦ ὄνειρου μου
τρικάρταρο εἶσαι μπάρκο, κι' ἀρμενίζεις.

ΝΙΚΟΣ ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

P. B. SHELLEY

ΣΤΗ ΝΥΧΤΑ

Πάνω περπάτηξε γοργά στο δυτικό τὸ κῦμα,
τῆς Νύχτας Πνεῦμα ἐσύ, ἀλάργα ἀπ' τὴ σπηλιά σου,
γιομάτη ὀμίχλες, ὅπου ἐκεῖ, καθὼς τραβᾷ τὸ βῆμα
ἢ μέρα ἐδῶ βραδύ, ἐσύ φαίνεις μὲ τὴ σκιά σου
δνειρα φόβου καὶ χαρᾶς κι' ἔτσι σ' ἐμᾶς φαντάζεις
ἀγαπητὸ καὶ φοβερό, γοργό-γοργό, νὰ θιάζεις,
τῆς Νύχτας Πνεῦμα ἐσύ, τὸ θεῖο τὸ πέταγμά σου.

Καὶ τὴ μορφή σου τύλιξε σ' ἓνα θαμπὸ μανδύα
μὲ χίλια ἀστέρια κεντητὸ καὶ τύφλωσε τὴ μέρα,
τὰ μάτια τῆς, μὲ τὰ σγουρὰ μαλλιά σου κι' ἀφθονία
δὸς τῆς φιλιά, τόσα πολλὰ νὰ κουραστεῖ καὶ πέρα
σὲ πόλεις γυροβόλησε καὶ στίς στεριᾶς τριγύρα
σὲ θάλασσες, ἀγγίζοντας μ' ἓνα ραβδί ἀπὸ μύρα
ναρκωτικὰ τὸ καθετί, κι' ἔλα, καλή, ἀπὸ πέρα.

“Ὀντας σηκώθηκα κι' ἐκεῖ μακρὰ τὴ χαραυγὴ εἶδα
γιὰ σένα στέναξα βαθιά. Κι' ἡ μέρα ὡς προχωροῦσε
κι' ἀνέβαινε τὸ φῶς ψηλὰ κάθε δροσιᾶς σταλίδα
ξαμίζοντας, κι' ὄντας βαρὺ τὸ μεσημέρι ἐξοῦσε
πάνω σὲ ἀνθοὺς καὶ φυλλωσιᾶς κι' ἀκόμα ὄντας ἡ μέρα,
ξένος ὀκνὸς καὶ μισητός, γι' ἀνάπαυση τραβοῦσε
χίλια στενάγματα γιὰ σὲ σκόρπισα στὸν ἀγέρα.

Ἦρθε ὁ ἀδερφός σου ὁ θάνατος καὶ μοῦπε ἂν τὸν ζητοῦσα.
Κι' ὁ ὕπνος, τὸ γλυκύτατο παιδί σου μὲ κλεισμένο
ματάκι σάμπος μέλισσα σὲ γιόμα πυρωμένο
ψιθύρισε ἂν τὸ ζητῶ κοντά μου νὰ καθήσει.
Μὲ ζήτηξες; Μὲ θές; Ἐγὼ ὅμως ἀπαντοῦσα:
“Ὅχι, ἰδὲν ἔχω, ὦ θάνατε κι' ὕπνε μου, ἐσᾶς ζητήσῃ.

Μιά μέρα θάρθει ὁ θάνατος ὄντας ἐσύ πεθάνεις
γοργὰ μετὰ ἀπ' τὴν ὕστατη πνοή. Στὴν ὥρα
θάρχεται ὁ ὕπνος πρὸς ἐμὲ ὅταν ἐσύ ἀποκάνεις
καὶ χάνεσαι. Δὲ ζήτηξα ἀπ' αὐτοὺς τίποτα δῶρα.
Μονάχα ἀπὸ σένα ζήτηξα, Νύχτα μου ἀγαπημένη,
“Ὡ τάχυνε κι' ὦ! τάχυνε τὸ πέταγμά σου τώρα,
ποῦ πλησιάζει με γοργά, καὶ φτάσε ἀγαπημένη.

Μεταφρ. Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Ο ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Στή νεοελληνική φιλολογική παράδοση οί μεγάλες γιορτές τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι ἀναπόσπαστα συνδεδεμένες με τὸ ὄνομα τοῦ Παπαδιαμάντη. Ὅχι τόσο γιατί τὸ μεγάλο αὐτὸ παιδί τῆς Σκιάθου ἀφιέρωσε ἕνα σημαντικό μέρος τῆς ἐμπνευσῆς του στή συγγραφή ἐπίκαιρων Πασχαλινῶν ἢ Χριστουγεννιάτικων ἀναμνήσεων καὶ διηγημάτων, ὅσο γιατί αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ χαρακτήρας τῆς τέχνης του συμπίπτει ἀπόλυτα με τὸ οὐσιώδες νόημα καὶ τὸ βαθύτερο πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Μέσ' ἀπὸ τὰ διηγήματα τοῦ Παπαδιαμάντη ἀναδίδεται τὸ λεπτὸ ἐκεῖνο καὶ θεῖο ἄρωμα τῆς πίστεως, τῆς πίστεως ποῦ ἐγκαρδιώνει τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ στηρίζει στὶς ἀγωνίες καὶ τὶς δοκιμασίες του, στὶς ἐπιδιιώξεις καὶ τὶς ἀναζητήσεις, τὶς ἐπιτυχίες καὶ τὶς ἀποτυχίες του.

Σὲ μιὰ ἐποχὴ ποῦ οἱ ἄνθρωποι προσπαθοῦν νὰ ἀποκόψουν ὅλα τὰ νήματα ποῦ τοὺς συνδέουν με τὸ παρελθόν, ὁ Σκιαθίτης διηγηματογράφος ἔρχεται με τὰ διηγήματά του νὰ ὑποστηρίξει τὸ ἐναντίο: πὼς δηλαδὴ ὅλη ἡ γοητεία κ' ἡ ποίηση τῆς ζωῆς ἔρῃσκει ἀκριβῶς σ' αὐτὴ τὴν παράδοση, τὴν τρυφερὴ κ' ἐνάρετη παράδοση, ποῦ θέλουμε ἐμεῖς με τόσο πείσμα νὰ ξεροξώσουμε, καὶ πὼς χωρὶς αὐτὴν ἡ ζωὴ θάταν μιὰ ἄχαρη καὶ στυγνὴ πάλη, μιὰ ἀγωνία χωρὶς δικαίωση.

Οἱ μικροί, οἱ ἀσημαντοί, οἱ ταπεινοὶ ἥρωες τῶν διηγημάτων του δὲ θάχαν καμμιά φιλολογικὴν ἀξία καὶ καμμιάν ἠθικὴν σημασία, ἂν δὲν ἐφωτίζονταν ἀπὸ τὸ μυστικὸ αὐτὸ φῶς τῆς πίστεως, ποῦ χύνεται καὶ καταυγάζει με ἰλαρότητα τὶς ταλαιπωρημένες μορφές τους, γερμίζει με θεῖα καλωσύνη τὴν ψυχὴ τους, καὶ τοὺς ἐπιβάλλει σὰν ἠθικοὺς τύπους κ' ἀνώτερα φιλολογικὰ σύμβολα. Κανένας διηγηματογράφος δὲν μπόρεσε, ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτῆ, νὰ ἐπιτύχει ἐκεῖνο ποῦ πέτυχε ὁ Παπαδιαμάντης: χρησιμοποιοῦντας τὰ πιὸ πενικρὰ μέσα νὰ πραγματοποιήσει τὰ πιὸ ἀξιόλογα ἀποτελέσματα. Καὶ τοῦτο γιατί ὁ Παπαδιαμάντης πίστευε πὼς τὸ βαθύτερο περιεχόμενο τῆς ζωῆς δὲν εἶναι οἱ μεγάλες θεωρίες κ' οἱ ἀπροσπέλαστες ἐννοιες, ἀλλὰ τὰ κληρονομημένα ἀπ' τοὺς προγόνους μας στοιχεῖα τῆς ἀπλῆς ἠθικῆς συνείδησης καὶ τῆς στοργῆς ποῦ μᾶς συνδέουν στενὰ κ' ἁρμονικὰ με τὸ φυσικὸ καὶ τὸ ἀνθρώπινο περιβάλλον.

Ὁ Παπαδιαμάντης πίστευε στὸ Θεό. Γιαντὸ τὸν ἔβρισκε μέσα του, καὶ μάντευε τὴν παρουσία του παντοῦ: εἰς τὰ «περίοπτα ψηλῶματα καὶ τὰς ὑπνέμονες κοιλότητας, τὰς πλατάνους καὶ τὰς πελέας ποῦ πλαισιώνουν τὰ ρεύματα, τοὺς σχοίνους, τὰς μελίαις, τὰς βάτους, τοὺς θάμνους, τὰς δάφνας καὶ τοὺς θύμους ποῦ πικνοῦνται εἰς τὰς πετρώδεις κορυφὰς καὶ τὰς βαθυσκοῖνες χαράδρας». Τὸν ἔβρισκε μέσα στὰ ἐγκαταλελειμμένα ἐξωκλήσια, τὰ χαλάσματα τῶν μοναστηριῶν, τὰ ρημάδια τῶν κάστρων καὶ τὴν ἀπέραντη ἔκταση τῶν θαλασσῶν. Μὰ περισσότερο ἀπ' ὅλα τὸν ἔβρισκε μέσα στὴν ἠθικὴ συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου, ἐκεῖ ὅπου ἡ παρουσία του σκορποῦσε ἀνέσπερο φῶς καὶ γλυκύτητα ἐαρινήν.

Μέσ' ἀπὸ τὴ βαθύτερη αὐτὴν πίστη ἦταν πολὺ φυσικὸ νὰ ἐξαγνίζονται τὰ πρόσωπα καὶ νὰ ἐμψυχώνονται τὰ πράγματα: νὰ παίρουν σημασία οἱ πιὸ ἀσημαντες ἀκόμη λεπτομέρειες τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, καὶ νὰ δημιουργεῖται ἡ ἀτμόσφαιρα ἐκεῖνῆ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ποίησης, τῆς πραότητος καὶ τῆς καλωσύνης, ποῦ εἶναι τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τῆς διηγηματογραφίας τοῦ Παπαδιαμάντη κ' ἕνα ἀπὸ τὰ βασικώτερα στοιχεῖα τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Γιαντὸ, κάθε φορὰ ποῦ ἡ Χριστιανοσύνη γιορτάζει μιὰ ἀπὸ τὶς μεγάλες γιορτές της, ὁ κόσμοκαλόγερος τῆς Σκιάθου ξανάρχεται στὴ μνήμη μας: Χριστιανικός, τρυφερός, ἀνθρώπινος. Γιωματός ἀγάπης, ποίηση καὶ πίστη...

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

Η ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΥ*

Μάϊνα!

Εἰς τὸν μικρὸν λιμένα τῆς ὠραίας νήσου του, ὅλες τῖς χρονιᾶς σιγήθως τὸν Ὀκτώβριον, κατέπλεεν ἐπιστρέφων ἀπὸ τὰ ταξειδία μὲ τὴν σκούναν του ὁ καπετὰν Γιάννης, ὁ Καραντῆς, ὁ ἐπιλεγόμενος καὶ Καραβοκύρης. Ἀφοῦ δὲ ἐξησφάλιζε καλῶς τὸ πλοῖον, ἐκάθητο νὰ περάσῃ χρυσοῦν χειμῶνα σιμὰ εἰς τὴν ἑστίαν του, μὲ τὴν Καραβοκυροῦ, τὴν νεαράν γυναῖκά του καὶ μὲ τὸν Βαγγέλην καὶ τὸν Μανώλην, τοὺς δυὸ ἀνηλίκους υἱούς του. Ἐφρόντιζε πρῶτον νὰ πληρώσῃ τὰς μικρὰς ὑποχρεώσεις του καὶ ὕστερα «τὸ ἔρριχνε γραίκι», κατὰ τὸ κοινὸν ναυτικὸν λόγιον.

Ἐκείνην τὴν χρονιά, εἶνε τώρα ὀλίγαι δεκάδες ἐτῶν ἀπὸ τότε, ἅμα ἔφθασε καὶ εἰσέπλευσε μὲ πολλὰς βόλτες τὸν λιμένα, ἄραξε καλὰ τὴν γολέταν του, κοντὰ εἰς τὸν Παλαιὸν Μῶλον, τὴν ἔδωσε μὲ διπλὴν γούμεναν εἰς τὴν ἀρχαίαν Κολώναν, τὴν ἐκ μαύρου ἄδρου μαρμάρου, ἐπὶ τῆς μικρᾶς πλατείας, κατὰ τὴν ἀνωφέρειαν τῆς παραλίου ἀγορᾶς καὶ πάραυτα ἐξήλθε κι ἐπάτησεν εἰς τὴν ξηράν.

—ὦ! Πόσας συγκινήσεις εἶχε μέσα του! Εἰς ὀλίγην ὥραν περιῆλθε τὰ διάφορα μαγαζιά, ὅπου τοῦ ἔκαμαν τὰ «μουσαφιρλίκια», διὰ τὸ «καλῶς ἦλθες», ὅλοι' τοὺς ἔκαμε κι αὐτὸς τὰ «σαλαμετλίκια», διὰ τὸ «καλῶς σὰς ἠύραμε». Ὑστερον ἐπλήρωσε, καθὼς ἐσυνείθιζε πάντοτε, τὰ ὀλίγα βερσεδία τῆς οἰκίας, ὅσα εἶχε θάλει ἢ γυνὴ κατὰ τὴν ἀπουσίαν του. Τριάνατα τόσας δραχμάς εἰς τὸν ἄλευράν, δεκαοκτῶ καὶ τόσα εἰς τὸν μπακάλην καὶ καμμιά εἰκοσαριά ἐδῶ κι ἐκεῖ εἰς τοὺς μικρεμπόρους.

—Ὅσα λεπτὰ τοῦ εἶχαν ζητήσει νὰ πληρώσῃ οἱ διάφοροι πωληταί, τόσα ὡς ἔγγιστα τοῦ ὠμολόγησε καὶ ἡ σύζυγός του κατ' οἶκον μόνον, ὅτι εὑρίσκε δύο ἢ τρεῖς δραχμάς «παναγραμμένα» στὸν μπακάλην καὶ ἄλλας πέντε ἢ ἕξ στὸν πραγματευτὴν. Ἄλλ' ὡς πρὸς τὴν διαφορὰν ταύτην, ἐφάνη μᾶλλον ἐλευθέριος ὁ καπετὰν Καραντῆς κι ἐδικαίωσε τοὺς ἀπαιτητάς, λέγων ὅτι δὲν εἶχε πεποίθησιν εἰς τοὺς λογαριασμοὺς τοὺς γυναικείους.

—Χρωστὰς ἄλλο τίποτε πουθενά ἄλλου; ἠρώτησε τελευταῖον ὁ Καραβοκύρης τὴν γυναῖκά του.

—Ὅχι, καπετάνιο μ', αὐτὰ εἶν' ὅλα' τίποτ' ἄλλο δὲν χρωστῶ.

Τὴν ἀπόκρισιν αὐτὴν ἔδωκε μὲ ἦθος κάπως συλλογισμένον ἢ γυνὴ· ὁ σύζυγος ὅμως δὲν τὸ παρετήρησεν, ἢ δὲν ἠθέλησε νὰ πολυπραγμαονήσῃ περισσότερον.

Γοῦ!...

Τὸ ἐπιφώνημα τοῦτο ἀφήκεν εὐθύς κατόπιν, ἡ Καραβοκυροῦ, ἅμα ἐξήλθεν ὁ σύζυγός της, κατ' αὐτὸ τὸ δειλινὸν τῆς πρώτης, μετὰ τὴν ἐσπέραν ἢ τὴν νύκτα, ἡμέρας τοῦ ἐρχομοῦ του.

—...Ἐχει χάξι νὰ τὸν πιάσ' ὁ Κισσιώτης, νὰ τοῦ γυρέψῃ ἐκεῖνα τὰ βερσεδία καὶ θὰ ντροπιασθῶ... Πῶ, πῶ, τρεμπάρα μου!

Ἐδραξε μὲ τοὺς ὄνυχας τὰς δύο παρειάς της. Ἐπλησίαζεν ἐσπέρα, καὶ αὐτὴ εὐρίσκετο σχεδὸν γονατιστῆ, ἢ μᾶλλον «πρόχην καθεζομένη», κατ'

*Τὸ ἄγνωστο αὐτὸ διήγημα τοῦ Παπαδιαμάντη γράφτηκε γιὰ νὰ δημοσιευθῆι σὲ εἰδικὸ τεύχος τοῦ περιοδικοῦ «Α.Ο.Δ.Ο.» (Ἄπ' ὅλα δι' ὅλους). Τὸ τεύχος ὅμως αὐτὸ, παρ' ὅλον ὅτι ἐκτυπώθηκε δὲν κυκλοφόρησε γιὰ τὸ περιοδικὸ χροεκόπησε. Ὑστερότερα, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1926, δημοσιεύτηκε ὁ ἓνα μικρῆς κυκλοφορίας περιοδικό, κί' ἀργότερα σὲ μιὰ καθημερινῇ Ἀθηναϊκῇ ἐφημερίδᾳ («Ἐλευθερία» 25.3.48). Ἡ «Καραβοκυροῦ» δὲν περιλαμβάνεται σὲ καμμιά συλλογὴ διηγημάτων τοῦ Παπαδιαμάντη.

δὴν τρόπον καθέζονται αἱ Ἑλληνίδες ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν Ὀμηρικῶν ἕως τῆς σήμερον. Ἦσαν ἀνασφαγγωμένη ἐπὶ τῆς ψάθας τῆς αἰγυπτιακῆς, δίπλα εἰς τὸ πλουσίως στρωμένον τὴν ἡμέραν ἐκείνην «μεντέρι» καὶ ἠσχολεῖτο νὰ κατασκευάσῃ τυρόπητταν εἰς τὸ τηγάνι, ἔδεσμα τὸ ὅποιον ἠγάπα ἐξόχως ὁ σύζυγός της. Πῶς νὰ μὴν τὸ ἀγαπᾷ, ἀφοῦ τώρα ἐπέστρεψεν ἀπὸ τοὺς θαλάσσιους πλοῦς, χορτασμένα μόνον ἀπὸ παστὰ κρέατα καὶ ἀπὸ γαλέταν; Ἦτον ἡδὴ Ἑσπερινοῦ ὥρα. Ἐσήμαινε τότε ὁ κῶδων τοῦ ναοῦ.

Ἐσηκώθη, ἦλθε πρὸ τοῦ εἰκονοστασίου κατέβασε τὸ κανδήλι, τὸ ἐξεφυτίλισε, τὸ ἐκαθάρισε μὲ λευκὸν προσόπιον, τὸ ἐγέμισε λάδι, πάλιν τὸ περισφόγγισε, τὸ ἦναψε τὸ ἀνέβασεν ἐν λείῳ κρότῳ καρουλίου εἰς τὸ ὕψος, καὶ ἔκαμεν εὐλαθῶς τρεῖς σταυροὺς μὲ θαθείας ὑποκλίσεις.

— Ἀ! καλὰ μ' ἐφώτισε, εἶπεν τότε ἐκφώνως λαλοῦσα πρὸς ἑαυτὴν ἡ Καραβοκυροῦ νὰ μὴ λείπη κανεὶς ἀπὸ τὰ Θεῖα! Πρέπει νὰ στείλω τὸ παιδί νὰ δώσῃ μήνυμα κρυφὰ τοῦ Κισσιώτη, μὴ πᾶς καὶ τὸν πιάσῃ τὸν Καραβοκύρη, καὶ τοῦ ζητήσῃ τὰ λεπτὰ... καὶ θάχουμε γιέ μου, ντράβαλα.

— Μανώλη! ἔκραξε πρὸς τὸ παιδίον. Ἦτο ἐκεῖ ὁ υἱός της ὁ μικρότερος τῶν δύο, ὅστις, ἐπειδὴ ὁ πατήρ, ὡς νεοφερμένος, τοῦ εἶχεν εἰπεῖ ἐκεῖνο τὸ μεσημέρι, ὅτι δὲν ἔπρεπεν, ἅμα θὰ ἤρχετο τὸ θράδου ἀπὸ τὸ σχολεῖον, νὰ τρέχῃ στοὺς δρόμους νὰ παίξῃ, ἀλλὰ νὰ κάθεται στοῦ σπιτί νὰ μελετᾷ τὸ μᾶθημά του, ἕωσοῦ τὸ μᾶθη πρῶτον ὁ Μανώλης, ἀνίκανος νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὴν ἀψυχολόγητον ταύτην συμβουλήν, τὴν ἐπιθάλλουσαν δεύτερον εὐθὺς περιορισμὸν μετὰ περιορισμὸν, εἶχε κάμει κάτι καλλίτερον, κατὰ τὴν κρίσιν του.

«Ἐλάκησεν» ἀπὸ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον εὐθὺς μετὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ μαθήματος, καὶ ἀφοῦ ἔτρεξεν εἰς τὴν ἄμμον κάτω, δίπλα εἰς τὸν Μῶλον, ἦτο ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός του, ὁ Βαγγέλης, μαθητὴς τῆς πρώτης τοῦ Ἑλληνικοῦ, δραπέτης καὶ οὗτος, τὸν εἶχε προλάβει, καὶ λαθῶν τὴν μικρὰν φελούκαν τοῦ πατρός του, εἶχε ἀνέλθει εἰς τὴν σκούναν κωπηλατῶν, διὰ νὰ κάμῃ τὴν ἀφευκτον πρώτην ἐπίσκεψιν εἰς τὸ πατρικὸν πλοῖον ἀφοῦ ὁ Μανώλης μάτην ἐφώναζεν εἰς τὸν ἀδελφόν του νὰ ἔλθῃ νὰ τὸν πάρῃ κι αὐτὸν μέσα εἰς τὴν γολέταν, ὁ δὲ Βαγγέλης λιαν φρονίμως καὶ κηδεμονικῶς τοῦ ἀπήντησεν ὅτι: «Δὲν εἶναι δουλειά του νὰ τρέχῃ στοὺς γιαλοὺς νὰ πάῃ στοῦ σκολεῖο του!»

Τότε ὁ Μανώλης, βλέπων, ὅτι τὰ παιδιά, οἱ συμμαθηταὶ του εἶχον σχολάσει, κι' ἔτρεχον τὸν ἀνήφορον, ἀνά τὸν λιθόστρωτον δρόμον, μὲ πολλὰς φωϊὰς καὶ θορόβους, μὲ τοὺς «φύλακας» κρεμαμένους περὶ τὰς μασχάλας των, ἐσκέφθη ὅτι ἦτο καιρὸς νὰ δείξῃ ὅτι ἤξεύρει νὰ κάμῃ ὑπακοὴν εἰς τὸν πατέρα του. Ἐτρεξεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ βλέπει τὴν μητέρα του ἐτοιμαζομένη νὰ ψήσῃ τυρόπητταν. Τότε ἐσκέφθη ὅτι μεγαλειτέρα εὐτυχία ὑπῆρξε δι' αὐτὸν τὸ ὅτι ἠναγκάσθη νὰ ἔλθῃ στοῦ σπιτί, παρὰ ἂν ἐπήγαιεν εἰς τὴν σκούναν τοῦ πατρός του, ὅπου μόνον γαλέτες θὰ εὕρισκε νὰ τραγανίσῃ μόνον ὅτι θὰ εἶχεν ἐκεῖ καλλίτεραν γυμναστικὴν διασκέδασιν δοκιμάζων ν' ἀναρριχηθῇ ἐναμίλλας μὲ τὸν ἀδερφόν του εἰς τὰ ἐξάρτια καὶ μέχρι τῶν κεραϊῶν.

Ὅταν ὁ Μανώλης, ὡς φρόνιμος νέος, ἐκάθισεν εἰς τὸν ἔξω θάλαμον, ἀκούων μὲ μεγάλην ἡδονὴν τὸ πιπίρισμα τοῦ θουτύρου εἰς τὸ τηγάνιον, αἰσθανόμενος τὴν κνίσσαν εἰς τοὺς ρώθωνάς του ἑκάθισε βλέπων ἔξω διὰ τοῦ παραθύρου, κρατῶν ἐπὶ τῶν γονάτων τὸ ἀναγνώσματάριον, τὸ ὅποιον εἶχεν ἀνοίξει ἀνάποδα ἐξ ἀπροσεξίας ἤρχισεν τότε νὰ νιαουρίζῃ τάχα ὡς νὰ ἐδιδάβαζε, καὶ ἦταν ἔτοιμος νὰ κάμῃ μεγαλοφωνότερον τὸ μορμύρισμά του, ἔαν τυχὸν ἔβλεπε τὸν πατέρα του ἐρχόμενον εἰς τὴν οἰκίαν,

Ἦκουσε τὴν φωνὴν τῆς μητρός του :

—Μανώλη!

—Τί θέλεις μάννα;

Πάραυτα έσηκώθη κι έτρεξεν εις τόν χειμερινόν θάλαμον. Δέν θα ήρ-
νειτο πλέον, όπως τās ημέρας όπου έλειπεν ο πατήρ του, άμα ήλθεν από
τό σχολειόν, να πετάξη τὰ βιβλία του, ν' άνοιξη με κρότον τό δουλάπι, να
στραβοκόψη τεμάχιον άρτου, να σπρώξη άτάκτως πάλιν τήν θυρίδα του
δουλαπίου, και να τήν αφήση μισσανοικτήν, όχι άσφαλή από τās έφόδους
τῆς γάτας· αὐτήν τήν φοράν ύπήρχε κάτι καλλίτερον.

—'Ακόμη, μάννα, δέν έγιν' ή τυρόπηττα;

—'Ακουσε, παιδί μ' Μανώλη να σ' πῶ, ένα κρυφούτσικο: ξέρεις τόν
Γιαννιό, τόν Κισσιώτη, όπου σ' έστελνα κι εγέμιζες τήν μπιτίλια κρασί;

—Πῶς;

—Νά πᾶς να τοῦ πῆς...

—Τί;

—Κεῖνα τὰ θερεσέδια, πές, όπ' του χρωστῶ μην πιάση, πές, τόν πατέρα
σ' κι εγώ θα κάμω νόμο-τρόπο. 'Ακουσες ε.

—Ναί.

—Σύρε, τρέχα γρήγορα, να τ' πῆς, και να 'ρθῆς... Νά, έφτυσα...

—'Εκαμε σημειόν ως να έπτυνεν επί τῆς παλάμης. Τό παιδίον εκύτταζεν
άκόμα κατά τό τηγάνι.

—Δό μ' πρώτα, λιγάκι τυρόπηττα.

—Δέν έγιν' άκόμα... ως πού να 'ρθῆς πίσω θα γένη... Τρέχα πήγαινε...

Μη περάσ' ο πατέρας, και τότε πιάση... Τά κυσεσ, τί σου 'πα, να τ' πῆς;
Ναί.

—Πῶς θα τ' πῆς;

—Νά κεῖνα τὰ θερεσέδια... μην τὰ πιάσ' ο πατερας... και συ θα κάμης
τόν ὄμο τρόπο...

—'Οχι μην τὰ πιάσ' ο πατέρας... Αὐτός να μη πιάση τόν πατέρα σ'
και τὰ γυρεύη... κι εγώ θα τὰ πληρώσω. Κατάλαβες;

—Πῶς;

—Πήγαινε, τρέχα... να 'χης τήν ευχή μ'.

—Δό μ' τυρόπηττα... Νά, τώρα έγινε να, θα καῖ.

'Η Καραβοκυροῦ εγύρισε τήν πῆτταν από τήν άλλην πλευράν. 'Επειτα
εφύσησεν, εβίασε τήν φωτιάν και μετά εν λεπτόν τῆς ώρας καϋμένην από
τήν μίαν πλευράν, μισοψημένην από τήν άλλην, τήν εκένωσεν εις μέγα
πινάκιον, και ζεστήν καυτήν, τήν εκοψε κι εδωκε μέγαν κόμματον εις τόν
υιόν τῆς.

'Ο Μανώλης κρατῶν τό τεμάχιον τῆς τυρόπηττας, καιόμενος, φυσῶν
και μεταφέρων από τήν μίαν εις τήν άλλην χεῖρα, τήν εδάγκασε, τήν εμά-
σα, και ήρχισε να καταβαῖνη τὰ σκολαπάτια τῆς οικίας.

Καθως εζῆλθεν έξω, κι εκάμψε τήν γωνίαν του δρομίσκου, εστάθη
εις τήν σκιάν ενός τοίχου, θέλων να χαρῆ εν άνέσει τήν τυρόπητταν. Εἶτα,
άφοῦ εῖπασε τήν μισήν εξακάμπισεν, εῖπῆγε παρατέρα κι εκάμε δεϋτερον
σταθμόν. Εἶχε φάγει τὰ τρία τέταρτα του τεμαχίου τῆς πῆττας, και τέλος
εῖφθασε πλησίον του μαγαζείου του Γιάννη του Κισσιώτη.

'Ο κάπηλος ἴστατο εις τό εργαστήριόν του, και συνωμίλει μ' ένα πε-
λάτην ή φίλον. Μία ὀμάς πινόντων εκάθητο περι τράπεζαν, άλλοι δύο ὀρθοί
εἶχον λάβει δύο ρακοπότητρα εις τās χεῖρας, και συνωμίλουν κι άργοπο-
ροῦσαν πριν τσουγγρίσουν να πίουν.

—'Εβίβα!

'Ο μικρός Μανώλης εῖπλησίασεν εις τό γραφεῖον κι εσυρε τήν χειρίδα
του ενδύματος του οἰνοπόλου.

—Μπάρμπα!

Ὁ κάπηλος ἐστράφη πρὸς τὸ παιδίον.

—Τί εἶναι;

—Εἶπε ἡ μάννα μ', ἀρχισεν ὁ Μανώλης· κι ἐσταμάτησε.

—Τί εἶπ' ἡ μάννα σ'; ἠρώτησεν ὁ Κισσιώτης.

Τὸ παιδίον κατέβαλλεν ἀγῶνα διὰ νὰ ἐνθυμηθῆ. Τὴν στιγμὴν ὅπου ἡ μάννα του τοῦ εἶχε δώσει τὴν παραγγελίαν, ὄλος ὁ νοῦς του ἦτο μέσα εἰς τὸ τηγάνι τῆς τυρόπηττας.

—Εἶπ' ἡ μάννα μ', ἐπανελάθε μετὰ πολλοῦ κόπου ὁ Μανώλης, ἀφοῦ κατέπτε μισομασημένην τὴν τελευταίαν βουκιάν ὅπου εἶχεν εἰς τὸ στόμα, κεῖνα τὰ θερεσέδια, λέει, μὴ σὲ πιάσ' ὁ πατέρας νὰ τοῦ γυρέψης... καὶ θὰ τὰ πληρώσῃ.

—Ἄ! νὰ τὰ γυρέψω ἀπ' τὸν πατέρα σ'; εἶπεν ὁ κάπηλος.

—Ὅχι!

—Μὰ πῶς ἐ.

—Νά, θὰ σ' τὰ δώσῃ.

—Ποιός; ὁ πατέρας;

—Ναί.

—Τοῦ εἶπεν ἡ μητέρα σου;

—Δὲν ξέρω.

—Πῶς δὲν ξέρεις;

—Νά, θὰ σ' τὰ πληρώσ' λέει.

—Ποιὸς θὰ μ' τὰ πληρώσῃ;

—Νά, θὰ κάμῃ μετὰ τὸν ὄμιον...

—Τί, μετὰ τὸ νόμο;... Μήπως τῆς ἔκαμα ἐγὼ ἀγωγή;

—Δὲν ξέρω.

Ὁ κάπηλος εὐρέθη εἰς ἀπορίαν. Ἀπὸ πρὶν δὲν εἶχεν ἰδέαν οὔτε σκοπὸν ν' ἀπαιτήσῃ ποτὲ ἀπὸ τὸν Καραθοκύρην τὸ μικρὸν χρέος τῆς γυναικὸς του χωρὶς τὴν συναίνεσιν αὐτῆς· πάντοτε δ' ἐφρόνει ὅτι αὐτὴ θὰ ἐφρόντιζε νὰ τὸ ἐξοφλήσῃ. Ἄλλ' ἡ ἀποστολὴ τοῦ παιδίου ἦτο ὡς λίθος ριφθεὶς εἰς γαλήνια νερά.

—Συλλογισοῦ καλὰ, παιδί μου, εἶπε τί σοῦ εἶπεν ἡ μάννα σου; Αὐτὴ ἢ ὁ πατέρας σου θὰ μετὰ πληρώσῃ;

—Νά, τοῦ πατέρα μου εἶπε νὰ μὴ...

—Νὰ μὴ μετὰ πληρώσῃ;

—Ὅχι... θὰ σ' τὰ δώσῃ.

—Ποιὸς ὁ πατέρας σου;

Ὁ Μανώλης ἔσεισε τοὺς ὠμούς, ἐμόρφασε καὶ τέλος εἶπε:

—Πῶς.

—Καλὰ.

Καὶ τὸ παιδίον ἔφυγε τρέχον, εὐχαριστημένον διότι ἀπηλλάγη τέλος τῆς ὀχληρᾶς ἀποστολῆς, καὶ τῆς ἀνταλλαγῆς λόγαν.

Ὁ οἰκονόμος, μετὰ τὸν νοῦν του, ἔβγαλε τὸ συμπέρασμα ὅτι ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ τὰ ὀφειλόμενα ἀπὸ τὸν σύζυγον. Διότι, ἄλλως, περιττὸν θὰ ἦτο, κατ' αὐτόν, νὰ σταλῆ μῆνυμα διὰ τοῦ παιδίου, οὐδὲ θὰ εἶχε τοῦτο καμμίαν ἔννοιαν.

Ὁ ἴκοθεν, ἐκ τῶν προτέρων ἐννοεῖτο, ὅτι αὐτὸς δὲν θὰ εἶχε τὸ θράσος καὶ τὴν ἀδιακρισίαν νὰ «πιάσῃ» τὸν πλοίαρχον νὰ τὰ ζητήσῃ, ἀλλὰ θὰ ἐπερίμενε νὰ πληρωθῆ ἀπὸ τὰς οἰκονομίας τῆς συμβίας του. Ἄλλ' ἀφοῦ αὐτὴ ἡ ἴδια ἔστειλε τὸν υἱὸν τῆς καὶ παρήγγελλεν οὕτω, τί νὰ κάμῃ αὐτός; Πρὸς τί ἄλλως θὰ τὸν ἔστειλεν, ἀφοῦ καὶ αὐτὴ ὄφειλε νὰ ἐννοῆ καὶ προγνώριζῃ, ὅτι αὐτὸς ποτὲ δὲν θὰ εἶχε σκοπὸν ν' ἀπαιτήσῃ τὸ χρέος ἀπὸ ἐκεῖνον;

Ὁ Μανώλης ἐπέστρεφεν ἀργὰ-ἀργὰ εἰς τὴν οἰκίαν. Ἐκυνηγήθη εἰς τὸν δρόμον, μετὰ δύο παιδιά, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἓν, ξυπόλυτον, μάγκας τοῦ

δρόμου, ήθελε νά τοῦ ἀρπάσῃ τὸ τελευταῖον λείψανον τῆς τυρόπηττας, τὸ ὁποῖον ἐκράτει ἀκόμη κι ἐμάσα· τὸ ἄλλο τὸν ἐκυνηγοῦσε καὶ τὸν ἐπετροβόλει ἀπὸ ἔμφυτον παιδικὴν κακίαν, ἴσως ἐπειδὴ τὸν εἶδε νά φορῆ καινούργια ροῦχα, τὰ ὁποῖα τοῦ εἶχε φέρει ἀπὸ τὸ ταξίδι ὁ πατέρας του. Τέλος ἐξέφυγε, κι ἔφθασεν εἰς τὴν οἰκίαν.

Ἡ μάνα του εἶχε τηγανίσει ἤδη ὅλες τῖς τυρόπηττες. Ἐνύχτωνε κι ἐπερίμενε νά ἔλθῃ ὁ σύζυγός της διὰ τὸ δεῖπνον. Ἄμα εἶδε τὸν Μανώλην νά ἔλθῃ τὸν ἠρώτησεν.

—Ἐπήγες καὶ τοῦ ἴπες τοῦ Κισσιώτη, αὐτὸ ποῦ σοῦ εἶπα;

—Πῶς.

—Καὶ τί σοῦ εἶπε;

—Εἶπε, καλά.

—Πῶς τοῦ εἶπες, λέε.

—Νά, τί μοῦ ἴπες νά τοῦ πῶ.

—Γιὰ τὰ θερεσέδια, ὅτι θά κάμω τρόπο νά τοῦ τὰ δώσω, καὶ νά μὴ πιάσῃ τὸν πατέρα σου.

—Ναί, νά μὴν τονε πιάσῃ.

—Ἄφεριμ, τὸ Μανώλη μ'. Κάτσε τώρα καὶ διάβασε, ὡς ποῦ νά ἴρῃ ὁ πατέρας νά φάμε.

Καὶ ὁ Μανώλης ἀνέλαθε πάλιν τὴν θέσιν του ἐπὶ τοῦ καναπέ, σιμὰ εἰς τὸ παράθυρον εἰς τὸν ἕξω θάλαμον.

Β'

Ἄφου ἠσύχασε διὰ τὴν μικρὰν αὐτὴν ὑπόθεσιν, ἡ Καραβοκυροῦ, γυνὴ τριακονταπεντοῦτις, ἰσχνὴ καὶ μελαχροινὴ, ἀλλὰ μὲ συμπαθὴ φυσιογνωμίαν, ἠσθάνθη μεγάλην ἀνακούφισιν, καὶ τότε πρῶτον ἡ χαρὰ διὰ τὸν ἐρχομὸν τοῦ ἀνδρός της τῆς ἤλθεν ἀμιγῆς. Ἐπειδὴ εἶχε κουρασθῆ ἀρκετὰ, κατέβασεν ἀπὸ τὸ ράφι τὴν μποτίλια μὲ τὴν μαστίχαν, χωρὶς νά τὴν ἰδῇ ὁ Μανώλης, ὅστις εἶχεν ἀνοίξει πάλιν, εἰς τὸν προθάλαμον, ἓν βιβλίον ἐπὶ τῶν γονάτων του καὶ ἤρχισε νά μουρμουρίζῃ, τάχα πῶς μελετᾷ τὸ μάθημά του. Ἐγένευσεν ἓνα ρακοπότηρον καὶ τὸ ἔπιεν εἰς ὑγείαν τοῦ ἐπανεληθόντος, μὲ τὸ καλὸν κατευόδιον, ἀπὸ τὰ ξένα.

Ἐπειδὴ ἡ μαστίχα τῆς ἐφάνη γλυκεία, ἔκαμε συγκατάβασιν ὁ λογισμὸς της νά πῆ ἀκόμα μισὸ ποτηράκι. Ἐπαραπῆρεν ὅμως τὸ χέρι της, καὶ τὸ ἐγένεψε σχεδὸν ὄλον. Μὴ κρίνουσα πρέπον νά ρίψῃ τὸ ἀπόπιωμα πίσω εἰς τὴν μποτίλιαν, ἐλυπήθη νά τὸ χύσῃ, καὶ τὸ ἔπιεν ὄλον. Ἐπειτα ἀπεγέμισε τὴν μποτίλιαν ἀπὸ τὸν μαῦρον μπουκάλον, τὸν ἰστάμενον παρὰ τὴν γωνίαν τοῦ ραφίου, καὶ εἰς τὸν μπουκάλον ἔρριψε μέσα ὀλίγον νερόν. Ἐπειδὴ ὅμως κατὰ παραδρομὴν εἶχε παραγεμίσει παραπολὺ ἡ μποτίλια, ὥστε διὰ νά ἔμβῃ τὸ τάπωμα θά ἔχυνετο ἐκ τοῦ ρευστοῦ, ἀδείασεν ὀλίγον εἰς τὸ ρακοπότηρον καὶ τὸ ἔπιεν.

Ἴσως ἐπειδὴ ἐπέινα ἤδη, καὶ ἡ μαστίχα τῆς ἀνοίξε τὴν ὄρεξιν, ἀπεφάσισε νά φάγῃ τὸ ὑπόλοιπον ὑπὲρ τὸ ἡμισὸ τῆς τυρόπηττας, τὴν ὁποίαν εἶχε κόμει πρὸς χάριν τοῦ Μανώλη. Εὐθύς τότε ὠρέχθη νά πῆ ὀλίγον μσοχάτον, καὶ ἀνοίξασα τὸ ἐρμάριον, ἐγένευσεν ἓνα ποτήρι ἀπὸ τὴν μεγάλην χιλιάρικην καὶ τὸ ἔπιεν.

Ἐώραζεν ἀνεπισήμως, ἀλλ' ἐγκαρδίως, τὸ καλὸν καλὸν κατευόδιον τοῦ συζύγου της. Ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην νά σπρώξῃ τὰ «φαρμάκια νά πάνε κάτω».

Φαίνεται, ὅτι, ὅπως οὖν συχνά, ἡ Καραβοκυροῦ ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην αὐτὴν. Πότε, διότι ἔλειπεν ὁ σύζυγός της, καὶ εἶχε καῦμόν, πότε διότι ἐπανῆλθεν ἐκεῖνος, καὶ εἶχε χαράν.

Πολλάκις τὴν εἶχαν καταλάβει οἱ γειτόνισσες. Δηγοῦντο ὅτι μίαν φορὰν ἤλθεν εἰς τὴν ἔκδοσιν, ὥστε τὰ ψωμιά, τὰ ὁποῖα εἶχε ζυμώσει

τὸ πρῶτῃ, ἐπειδὴ εἶχε πῖει ἐν τῷ μεταξύ, πρὶν ταῦτα ἀνεβῶν, ἅμα τὰ ἐψηλάφησεν ὑστερον καὶ τὰ ἔκρινεν ἀνεβασμένα καὶ εἶχε κολλήσει τὸν μικρὸν φοῦρνον, ὁ ὁποῖος ὑπῆρχε κατὰ τὸ σύστημα πολλῶν παλαιῶν οἰκιῶν ἐπὶ αὐτῆς τῆς ἐστίας, εἰς τὸ κοῖλον τῆς γωνίας, ὅπισθεν τῆς κυρίως ἐστίας, ἐξέχασε τὴν τοποθεσίαν τοῦ φοῦρνου, τὸν ὁποῖον πρὸ μικροῦ εἶχε κολλήσει, καὶ ἐξέλαβεν ὡς φοῦρνον τὸ ἀνοικτὸ εἰς τὸν ἥλιον παράθυρον, εἰς τὸ βορειοανατολικὸν μέρος, πλησίον τῆς ἐστίας, τὸ ἀνοιγόμενον ἐπὶ τῆς καταφεροῦς πρὸς τὴν ὁδὸν στέγης χαμογείου γείτονος ἀποθήκης, ἐχοῦσης τὸν ἕνα τοῖχον κοινὸν μετὰ τὴν οἰκίαν, καὶ τὰ κεραμίδια τῆς ἤρχιζον ἀπὸ τὸ γείτον τοῦ παραθύρου τῆς Καραβοκυροῦς, σχηματίζοντα κλιτὸν πρὸς τὸν δρόμον. Ἐν τῇ ἐκστάσει τῆς ἡ γυνὴ δράξασα τὰ μισοανεβασμένα ψωμιά, τὰ ἐφοῦρνισε—δηλ. τὰ ἔρριψε διὰ τοῦ σανιδίου μικροῦ πτυαρίου ἐπὶ τῶν κεράμων τῆς ἀποθήκης, τὰς ὁποίας κοκκινωπάς καὶ στυλβούσας εἰς τὸν ἥλιον, ἔβλεπεν ὡς ἔδαφος τοῦ ἀναμμένου φοῦρνου.

Μιά γειτόνισσα τὴν εἶχεν ἰδίῃ, καὶ ἐκάλεσε δύο ἄλλας ἢ ἀπολαύσουν τὸ θέαμα. «Ἐπὶ στόματος δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθῆσεται πᾶν ρῆμα», ἢ «Ἄλλατε πάλιν, ὡς ἔλεγαν—τὸν καιρὸν ὅπου ἡ Καραβοκυροῦ ἐπεστάτει καὶ ἐξετέλει ἀκόμη μόνῃ τῆς τὸν τρύγον τῆς ἀμπέλου καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ οἴνου, καὶ πρὶν ὁ Καραβοκύρης ἀποφασίσῃ νὰ παραχωρήσῃ εἰς κολλήγαν ὄλ' αὐτὰ—αὐτὴ εἶχεν ἀνοίξει μόνον ἀκόμη τὸ θαρῆλιον τοῦ οἴνου κατ' αὐτὴν τὴν φθινοπωρινὴν ἐποχὴν ἐν ὥρᾳ νυκτός· ἀλλὰ τότε ἐν τῇ ἐκστάσει τῆς εἶχεν ἀφήσει ἀνοικτὴν τὴν κάνουλαν, ἥτοι τὸν πύρον τοῦ θαρῆλιου καὶ ἐχύθη ὅλον τὸ οἶνωπὸν τοῦ Βάκχου μέθυ, σχηματίσαν λίμνην, δύο πηθαμῶν τὸ βάθος, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ καταγείου ὅπου αἱ δύο ἢ τρεῖς πάπιες, τὰς ὁποίας εἶχεν εἰς τὸ κατώγι τῆς, εὔρουσαι κατ' ἀρχάς τερπνὴν τὴν λίμνην διὰ κολύμβημα ἐρρίφθησαν μέσα καὶ ἀφοῦ ἐπλευσαν, ἐπλευσαν, τέλος ἐπνίγησαν μεθυσμένοι λαβούσαι θάνατον σπάνιον καὶ δι' ἀνθρώπους ἀκόμη, ἀλλὰ μοναδικὸν διὰ τὸ γένος τῶν νησῶν.

Τοιαυτὰ τινα εἶχον εὐκαίριαν νὰ διηγῶνται εἰς θάρος τῆς Καραβοκυροῦς αἱ καλαὶ γειτόνισσάί τῆς.

Δὲν ἦτο ἀπλὴ συγκυρία, ἀλλὰ πιθανή, ἐκ τῶν προτέρων συνέπεια, τὸ ὅτι ὁ καπετὰν Καραντῆς, πρὶν ἐπανελθῆ οἴκαδε, διήλθε κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἐσπέραν ἀπὸ τὸ μαγαζὶ τοῦ Κισσιώτη. Τὸ καπηλεῖον τοῦτο ἦτο τὸ πλησιέστερον τῆς ἀγορᾶς πρὸς τὴν οἰκίαν του. Τὰ «μουσαφιρλίκια» τῶν παλινοστρώτων ναυτικῶν διήρκουν ἐπὶ ἡμέρας, αἱ δὲ προδόρποι ἐσπεριναὶ συντυχίαι εἰς τὰ διάφορα κέντρα τῆς ἀγορᾶς, οὐδέποτε, ἰδίως τὸν χειμῶνα ἔπαυον. Κατερχόμενος ὁ Καραβοκύρης μετὰ δύο ἄλλων ὁμοτέχνων φίλων του, ἀπὸ τὸ μαγαζὶ τοῦ Ζαγοριανοῦ, μετέβη εἰς τοῦ Ρήγα, ἀπὸ τοῦ Ρήγα εἰς τοῦ Καραθάνου, ἀπὸ τοῦ Καραθάνου εἰς τοῦ γέρο-Τζανιάκου, ἀπὸ τοῦ γέρο-Τζανιάκου εἰς τοῦ Θωμά τοῦ Λογιώτατου, εἶτα εἰς τοῦ Στεργιανοῦ, κατόπιν εἰς τοῦ Γατζάνου καὶ τέλος, πρὶν καληνυκτῆσουν ἀλλήλους, εἰσῆλθον εἰς τοῦ Κισσιώτη· δὲν τὸ ἔκαμνον τόσον διὰ νὰ πίνουν, ὅσον διὰ νὰ κάμουν ὡς καλοὶ πατριῶται καὶ ταξειδιῶται φιλότιμοι, «ἀλεσθερίσι» εἰς τὰ μικρὰ αὐτὰ κέντρα, τὰ ὁποῖα ἄνευ τῆς ἐμπορίας τοῦ ποτοῦ, δὲν θὰ εἶχον «λόγον ὑπάρξεως».

Ἐκεῖ οἱ δύο ἄλλοι θαλασσινοὶ ἐκαληνύκτισαν τὸν συνάδελφόν των· ἀλλ' οὗτος ἐθράδυνεν ὀλίγον συνάψας ὁμιλίαν, διὰ ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὰ «καλῶς ὠρίσατε» ἄλλων εὐφρεθέντων ἐκεῖ γειτόνων. Ὁ κάπηλος τότε ἔλαβε καὶ αὐτὸς μέρος.

—Πῶς πῆγαν φέτος οἱ δουλειές, καπετάνιο;

—Κεσάτια, θλαστήματα!... Ἐσεῖς πῶς τὰ περιᾶτ' ἐδῶ στὸ χωριό;

—Κί' ἐμεῖς τὰ ἴδια καὶ χειρότερα, δόξα σοὶ ὁ Θεός, Μᾶς τῶνε καὶ τὰ θερεσέδια, καὶ μὴν τ' ἀρωτᾶς.

Ἡ ὀμιλία μὲ τοὺς ἄλλους θαμῶνας εἶχε παύσει, καὶ ὁ πλοίαρχος ἠτοιμάζετο νὰ εἴπῃ καληνύκτα, καὶ νὰ διευθυνθῇ εἰς τὴν οἰκίαν του.

Τὴν στιγμήν ἐκείνην ὁ Γιάννης ὁ Κισσιώτης, καλέσας τὸν Καραντῆν πλησιέστερον εἰς τὸ λογιστήριον ἐψιθύρισε.

—Κάτι ἤθελα νὰ σοῦ πῶ, νά'χουμε καὶ τὸ συμπάθειο, Καραβοκὺρη μ'.

—Λέγε.

—Μᾶς θέλετε κάτι τι. Τώρα, μὲ τὸ καλὸ κατευοδῶσας, ὅπου 'νε τ' ἄλλα ἔξοδα...

—Τί λές; Σοῦ χρωστῶ ἐγὼ τίποτα;

—Κάτι λιγοστά, θαρρῶ εἶναι περασμένα στὸ δεφτέρι.

Ἦνοιξε τὸ κατάστιχον, καὶ τὸ ἐφυλλολόγει θιαστικά κατ' ἀρχάς, εἶτα ἀργά.

Τέλος ἐσταμάτησε, κι ἐφάνη ὅτι εὔρε τὴν σελίδα.

—Κι ἀπὸ πότε σοῦ τὰ χρωστῶ ἐγὼ αὐτὰ τὰ λεπτά ἔ; ἠρώτησεν ἐξαπτόμενος ὁ θαλασσινός.

—Εἶνε χρέος τῆς Καπετάνισσας, ὅταν ἔλειπες...

Μόλις εἶπε τὸ λόγον, κι ἐζήτηε νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ· ἔδακνε τὴν γλῶσσάν του, ἠύχετο νὰ μὴν τὸν εἶχεν εἰπῇ, ἀν ἦτο δυνατόν νὰ ἔσθηνε τὸν ἦχον εἰς τὸν ἄερα, ὅπως σθῆνιουν τὰ «προσωρινὰ θερεσέδια» εἰς τὴν πλάκα, ὅπως πᾶς κύκλος σθῆνεται εἰς τὸν ἀφρόν τοῦ κύματος. Τότε μόνον συνησθάνθη πόσον φοβερὸν σφάλμα ἦτο νὰ ὀμιλήσῃ διὰ τὸ χρέος αὐτὸ τῆς γυναικός, πρὸς τὸν ἴδιον ἄνδρα τῆς. Τὸ μαγαζεῖον δὲν ἐπῶλει τίποτε ἄλλο εἰμῆ οἶνον καὶ πνευματῶδη ποτά. Λέγων λοιπὸν ὁ κάπηλος ὅτι τὸ χρέος ἦτο τῆς Καραβοκυροῦς κατὰ τὴν ἀπουσίαν τούτου, ἦτο ὡς νὰ κατήγγελλε τὴν γυναικίαν ἐπὶ κραιπάλῃ πρὸς τὸν σύζυγον.

Τὸ βέβαιον ἦτο ὅτι πολὺ συνέτεινε, διὰ νὰ τοῦ φύγῃ ὁ λόγος, καὶ ἡ ἀπληστία, ἡ ἀνυπομονησία, ἡ φυσικὴ προτίμησις παντὸς καπήλου καὶ παντὸς ἀνθρώπου, ὅπως λάθῃ χρήματα ἀμέσως, παρὰ νὰ ἔχῃ νὰ λαμβάνῃ ἀργότερα· τώρα, ὁ πλοίαρχος ἤρχετο φέρων χρήματα ἀπὸ τὰ ταξείδια, καὶ ἦτο εἰς θέσιν νὰ πληρῶσῃ ἡ Καπετάνισσα θὰ ἐπλήρωνεν ὅταν εὐκολύ-νετο δηλ. μετὰ ἐβδομάδας, ἴσως μετὰ μῆνας ἀργότερα.

Ὁ κάπηλος, ἐν τοσοῦτω, ἐπροσπάθει νὰ ἐπανορθῶσῃ τὸ σφάλμα, καὶ ἤρχισε νὰ ψελλίξῃ:

—Ὅχι... τί λέω;... κάτι λίγα, δυὸ-τρεις δραχμῆς μονάχα, εἶνε ὅταν ἔλειπες... τὰ πολλὰ εἶν' ἀπὸ πέρυσι, πρὶν πᾶς γιὰ ταξεῖδι.

—Τί τσαμπουνίζεις; ἔκραξε δύσθυμος ὁ καπετάν Καραντῆς. Γιὰ δεῖξέ μου τὰ θερεσέδια... Τὰ ἔχεις ἐδῶ; ποῦ εἶνε;

Ὁ πλοίαρχος ἔκυψεν εἰς τὸ κατάστιχον, ἐπὶ τῆς σελίδος ὅπου εἶχε σταματήσει ὁ κάπηλος καὶ ἠμπόρεσε νὰ διακρίνῃ εἰς τὸ ἀβέβαιον φῶς τῆς καπνώδους λυχνίας, ὅλα τὰ διάφορα κονδύλια, τὰ ὅποια ἦσαν σημειωμένα εἰς τ' ὄνομά του, ἢ ἀπλῶς τῆς οἰκίας, χωρὶς νὰ φαίνεται ὀλόγραφον τὸ ὄνομα τῆς συμβίας του, ἀλλ' αἱ ἡμερομηνία τῶν διαφόρων ποσῶν εἶχον εὐγλωττίαν. Ὅλοι ἦσαν μεταξύ τοῦ Μαρτίου καὶ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ ἰδίου ἐκείνου ἔτους, ἦτοι τῆς περιόδου καθ' ἣν ἀπουσίαζεν ὁ πλοίαρχος.

Δικολάθος τις θὰ ἤρπαζεν ἀμέσως τὸ ἐπιχείρημα ὅτι «δὲν ἠδύνατο ὁ πελάτης του νὰ πληρῶσῃ χρέη συναφθέντα δῆθεν ἐπ' ὀνοματί του κατὰ τὴν ἀπουσίαν του, ἄνευ νομίμου πληρεξουσιότητος, καὶ ἄρα τὸ κατάστιχον δὲν εἶχεν-ισχύον». Ἄλλ' ὁ Καραντῆς δὲν ἦτο δικολάθος, ἦτο θαλασσινός καὶ, περιπλέον, σύζυγος. Ὅθεν ἐδάγκασε τὸ χεῖλός του, κατέπιε τὸν θυμὸν του, ἔβγαλεν ἀμέσως τὸ πορτοφόλι του κι ἐπλήρωσε μέχρι λεπτοῦ τὰς τριάντα τόσας δραχμὰς, ὅσαι ἦσαν σημειωμένα εἰς τὸ κατάστιχον. Εἶτα εἶπε «Καληνύχτα» κι ἐξῆλθε.

Τὴν νύκτα ἐκείνην βαθεῖά, κοντὰ τὰ μεσάνυχτα, δύο γειτόνισσες, ἡ Μαθίνα ἢ Καζινίτσα καὶ τὸ Χρυσὴ τῆς Μπούλμπαινας ἐξαφνίσθησαν παρῶρα ἀπὸ γυναικείας φωνάς καὶ κλαύματα, τὰ ὁποῖα ἠκούοντο κατερχόμενα ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ καπετὰν Γιάννη τοῦ Καραντῆ. Ἡ Μαθίνα, χήρα γερόντισσα, ἀφοῦ εἶχε πάρει τὸν πρῶτον ὕπνον, ἐξύπνησε καὶ ἀκούσασα τὰς φωνάς ἐσηκώθη καὶ ἦλθεν εἰς τὸ παράθυρον. Εἶχεν ἀφήσει τὰ παραθυρόφυλλα ἀνοικτὰ ἦτον νοτιὰ καὶ μᾶλλον ζέστη, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ λεπτὸν ἀπόγειον καὶ τὴν δροσιάν, ὅπου ἤρχιζε τὰ μεσάνυχτα.

Διὰ τῶν ὑάλων τοῦ παραθύρου, ἐπιπτον μέσα εἰς τὸ πάτωμα εἰς ἀκτῖνες τῆς σελήνης, ἥτις εἶχεν ἀνατείλει πρὸ μικροῦ, ἄγουσα τετάρτην ἢ πέμπτην ἡμέραν μετὰ τὴν πανσέληνον. Ἐρριψε θλέμμα πρὸς τὰ ἔξω. Ὁ οἰκίσκος ἀντίκρυζε σχεδὸν διαγωνίως μετὰ τὴν οἰκίαν τοῦ καπετὰν Καραντῆ καὶ ἀπὸ τὸ παράθυρον ὅπου ἴστατο ἡ Μαθίνα, ἔβλεπεν ἐκ πλαγίων φωτισμένον τὸ παράθυρον τοῦ ἔξω θαλάμου τῆς οἰκίας τοῦ πλοιάρχου.

Μέσα εἰς τὰς φωνάς καὶ τοὺς γάους, ὅπου ἤκουεν, ἡ γριά Καζινίτσα διέκρινε μόνον ὀλίγας λέξεις:

—Θὰ πάω νὰ πέσω νὰ πνιγῶ!... Θὰ πνιγῶ, Καραθοκύρη μ'!... θὰ πάρης στὸ λαϊμὸ σ' τὰ παιδάκια μας...

Ἦτον ἡ φωνὴ τῆς Καπετανίσσας. Τὴν ἀνεγνώρισε.

—Δὲν πᾶς νὰ πνιγῆς!... θὰ μοῦ κάμης καὶ τὴ χάρη. Παίρνω ἄλλη!... ἀπὴντα μετὰ καγχασμῶν ἢ φωνῆ τοῦ πλοιάρχου.

Ἡ γριά Μαθίνα ἀκουσίως ἐγέλασεν εἰς τὰ ἔκκαμεν ἓν θῆμα πρὸς τὰ ὀπίσω, θέλουσα νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν στρωμνὴν τῆς. Εἶχεν ἀκούσει καὶ εἶχε πληροφρηθῆ τί συνέβαιναν. Αὐτὴ εἰς τὸν καιρὸν τῆς εἶχεν ἰδεῖ καὶ ἀκούσει πολλὰ τοιαῦτα, καὶ δὲν ἠσθάνετο μεγαλειτέραν περιέργειαν.

Τὴν στιγμήν ἐκείνην ἤκουσε κρότον πρὸς τ' ἀριστερά τῆς. Μία φωνίτσα ἔλεγε:

—Τ' ἀκοῦς, θεῖά Μαθίνα;

Ἦτον ἡ Χρυσὴ τῆς Μπούλμπαινας εἰς τὸ παράθυρόν τῆς· αὐτὴ εἶχεν ἀνοίξει τὸ παράθυρον κι εὐρίσκετο, φαίνεται, ἀπὸ τινος εἰς τὴν σκοπιάν τῆς. Τὰ δύο σπιτάκια ἔαχημάτιζαν μεταξύ των ὀρθὴν γωνίαν ἐντὸς καὶ τὰ δύο παράθυρα ἀντίκρυζαν ἓν μέρει τὴν οἰκίαν τῆς Καραθοκυροῦς. Ἡ Χρυσὴ, νέα καὶ ὀξυδερκής, εἶχε διακρίνει τὴν μορφήν τῆς Μαθίνας ὀπισθεν τοῦ κλεισμένου τζαμιοῦ εἰς τὸ φέγγος τῆς σελήνης, ἢ ἴσως εἶχεν ἀκούσει καὶ τὸν ἐλαφρὸν τριγμὸν τῶν γυμνῶν ποδῶν τῆς εἰς τὸ πάτωμα.

Ὅθεν διὰ νὰ ἐφελκύσῃ τὴν προσοχὴν τῆς ἔκαμε μικρὸν κρότον μετὰ τὸ ἓν παραθυρόφυλλον, τὸ ὁποῖον ἔσπρωξεν ἓνα δάκτυλον πρὸς τὰ ἔξω καὶ τὸ μοῦτρόν τῆς ἐφάνη καλλίτερα εἰς τὸ ὠχρὸν φῶς ἀνάμεσα εἰς τὰ δύο μισανοικτὰ παραθυρόφυλλα. Ἀκολούθως εἶπε μετὰ λεπτὴν φωνήν:

—Τ' ἀκοῦς, θεῖά Μαθίνα;

—Τί ν' ἀκούσω πλιό; εἶπεν ἡ γριά. Ἄπ' τις χαρές τῆς τὰ πάθε.

—Δὲν ἔκαμε νισάφι, θὰ πῶ; συνεπλήρωσεν ἡ Χρυσὴ, ἥτις ἐνόει τὴν συθηματικὴν γλῶσσαν τῆς γραιάς.

—Τί νὰ κάμῃ πού δὲν θρίσκειται βοτάνι, μαθές, ἀπάντησεν ἡ Μαθίνα.

—Στὸν καιρὸ σας εἶχατε τέτοια, θεῖά Μαθίνα;

—Στὸν καιρὸ μας; ἀκοῦς, λέει! λίγα κι ἐμεῖς ἀρμενίσασαμε!... εἶπε συμβολικῶς ἡ γριά.

—Ἐχουν τόσην ὥρα! εἶπε, θέλουσα νὰ παρατείνῃ τὴν ὁμιλίαν, ἴσως διότι δὲν εἶχεν ὕπνον τὸ Χρυσὴ τῆς Μπούλμπαινας· ἀποβραδὶς ἀρχισαν, μετὰ τὴν ὥρα τους. Τί ἔψαλε καὶ τί δὲν τῆς εἶπε!

Καὶ ἤρχισε νὰ διηγῆται, πῶς καὶ ἐκ ποίας ἀφορμῆς, καθόσον ἐνόησεν αὐτὴ ἐξ ὧσων εἶχεν ὠτακουστήσει, εἶχεν ἀρχίσει ἡ συζυγικὴ σκηνή.

‘Αλλ’ ἡ γραῖα Μαθίνα κόπτουσα τὴν ὀμιλίαν, φιλοσοφικῶς εἶπεν:

—‘Αχ! πόσα τέτοια, κορίτσι μ’... Μὰ ἐοῦ, τώρα!... Δὲ μ’ λές, σὲ τί εἶμαστε καλλίτερες ἡμεῖς ἀπὸ τὶς κουκουβάγιες, ὅπου, καθισμένες ἀπάνω στὰ κοτρώνια (καὶ ἔδειξε τὸν πετρώδη λόφον κατέναντι, ὅπου ἄνωθεν ὑψοῦται ἡ σελήνη) σ’ αὐτὸ μοναχά, πού λαλοῦμε ἀπ’ τὰ παραθυράκια μας, καὶ δὲν ἀνεβαίνουμε ἐσοῦ στὴν ταρατσα, κι ἐγὼ στὸ λιακωτό, νὰ τάποῦμε καλλίτερα! Καλὸ ξημέρωμα καὶ καλὴ γνώση, κορίτσι μου.

Καὶ ἀπεσύρθη, διὰ νὰ πέση νὰ κοιμηθῆ εἰς τὴν στρωμνὴν τῆς. Σημειωτέον, ὅτι οὔτε ἡ Χρυσὴ εἶχε ταρατσαν, οὔτε ἡ Μαθίνα λιακωτό, ἀλλ’ ἡ γραῖα τὸ εἶπεν εἰς τὴν χάριν τῆς ποιητικῆς εἰκόνας.

Κατὰ ἀλλόκοτον σύμπτωσιν, τὴν στιγμὴν ὅπου ἀνέφερεν ἡ Μαθίνα τὴν κουκουβάγιαν, μόλις εἶχε προφέρει τὴν λέξιν καὶ ἠκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ νυκτεροβίου πτηνοῦ νὰ κικκαβίζῃ ἐπάνω εἰς τοὺς ἀντικρυνοὺς θράχους· τοῦτο ἔκαμε τὴν Χρυσὴ νὰ σταυροκοπηθῆ καὶ νὰ εἴπῃ μετὰ φόβου:

—Μάγισσα εἶναι, ἀληθινά, μάγισσα!

Ἡ γραῖα Μαθίνα, πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἀποκοιμηθῆ, ἡ Χρυσὴ τῆς Μπούμπαινας ἀπεσύρθη καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὸ παράθυρον καὶ μόλις, μετὰ πολλὰ, ἤρχισε νὰ τῆς ἔρχεται ὁ ὕπνος. Αἴφνης ἤκουσεν μέγαν τριγμὸν καὶ βῆμα τόσον σιγαλόν, τὸ ὅποιον αὐτὴ μόνον καὶ τὰ ἀφάνταστα σερπετὰ καὶ ζούζουλα εἰς τῆς νυκτὸς ἠσθάνθησαν εἰς τὴν σιγὴν τὴν ἄκραν.

Τῆς ἐφάνη ὅτι ὁ κρότος ἤρχετο ἀπὸ τὴν θύραν τῆς Καπετάνισσας. Ἡ Χρυσὴ ἐξαφνίσθη, ἀνεπήδησε κι ἔτρεξεν εἰς τὸ παράθυρόν τῆς καὶ τὸ ἤνοιξεν.

Ἡ σελήνη εἶχε ψηλώσει πολὺ, θὰ εἶχαν περάσει τὰ μεσάνυχτα. Ἡ Χρυσὴ ἐπρόλαβε μόνον νὰ ἴδῃ λευκὴν σκιάν, μίαν ἄκρην ἀπὸ γυναικειᾶν ἐσθῆτα, νὰ κρύπτεται ὀπισθεν τῆς γωνίας τοῦ δρομίσκου, διευθυνομένη πρὸς τὰ ἀνατολικά τοῦ λιμένος, πρὸς τὸν αἰγιαλόν.

—Τί νὰ εἶναι;

Ἐγύρισε νὰ ἴδῃ πρὸς τὴν θύραν τῆς οἰκίας τοῦ πλοιάρχου· εἶχε μείνει μισοανοικτὴ. Αὐτὸς ἦταν ὁ τριγμός, τὸν ὅποιον εἶχεν ἀκούσει ἡ Χρυσὴ... κι ἐκεῖ ἦτο τὸ ἐλαφρὸν βῆμα, τὸ αἶνιγμα τὸ θαῖνον πρὸς τὴν θάλασσαν... εἰς τὸ ἄγνωστον.

Ἡ πρώτη ὀρμὴ τῆς ἦτο νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν δρόμον· νὰ τρέξῃ νὰ ἴδῃ. ‘Αλλ’ ἠσθάνετο ἀόριστον φόβον. Ἐσκέφθη καὶ ἀπεφάσισε νὰ φωνάξῃ τὴν γραῖαν Μαθίνα.

Ἡ Χρυσὴ ἦτον ὀρφανὴ ἠλικιωμένη κόρη καὶ οἱ μόνοι αὐτῆς προστάται, τὰ δύο νεαρά ἀδέρφια τῆς ἔλειπαν μὲ τὰ καράβια εἰς τὰ ξένα. Ἡ μόνη συντροφιά τῆς εἰς τὴν οἰκίαν, ἦτο ἓν ἀνήλικον παιδίον, ἀνεψιά τῆς, κορασὶς τεσσάρων ἢ πέντε ἐτῶν ἥτις ἐκοιμάτο «στὸν καλὸν καιρὸν τῆς» δίπλα εἰς τὴν ἐστίαν, ἥδη ἀπὸ ὀκτώ ὥρων, καὶ εἶχε τὸ προνόμιον νὰ μὴ ἐνδιαφέρεται δι’ ὅλ’ αὐτά.

Τῆς γραίας Μαθίνας καὶ οἱ τρεῖς υἱοὶ τῆς εἶχαν ὑπάγει «στὴν ἀγυρῖσι» ὅπως ἔλεγεν αὐτὴ· εἶχον πάρει «μεγάλαν πέλαγον». Εὐρίσκοντο ἐκεῖ πού «ψὴν» ὁ ἥλιος τὸ ψωμί. Εἶχον φθάσει εἰς τὴν γῆν τῶν Λωτοφάγων, ἢ εἶχαν πῖει τὸ ὕδωρ τῆς Λήθης· ἐνὶ λόγῳ εἶχον ἀπέλθῃ εἰς τὴν Ἀμερικὴν τὴν Νότιον, εἰς τοὺς δύο Ὁκεανούς, εἰς τὴν Πολυνησίαν, τὶς οἰδεν; Ὁ νεώτερος ἐξ αὐτῶν ἔλειπεν ἥδη ἔνδεκα ἔτη (ὅσον ἀκριβῶς ἐχρειάζετο διὰ νὰ «ξεπονήσῃ κι’ αὐτός» λέγεται ὅτι «ξεπονοῦν» εἰς τὰ δέκα) καὶ δὲν ἠκούετο.

Τὴν κόρην τῆς, τὴν εἶχε «νεκροβλοῆσει» μ’ ἓνα γαμβρόν, παρὰ τὴν θέλησίν τῆς καὶ δὲν τὰ εἶχαν καλὰ, μάννα καὶ κόρη, ὡς μόνην συντροφίαν, εἰς τὸ κατώγι τῆς (ἐπειδὴ ἡ παραξενιά τῆς δὲν τῆς ἐπέτρεπε νὰ ἔχῃ οὔτε γάταν), εἶχε δύο κότες κι ἓνα πετεινόν, ἐξ ἀφορμῆς τῶν ὁποίων ἐμάλωνε συχνὰ μὲ τὶς γειτόνισσες.

Ἡ Χρυσὴ ἐφώναξε μὲ λεπτὴν ἀλλὰ συριστικὴν φωνήν.

—Θεῖά Μαθίνα!

Ἡ γραῖα, ἀφοῦ εἶχε κοιμηθῆ καὶ δευτέρου ἤδη, ἐχόρτασε καλὰ τὸν ὕπνου, ἐσηκώθη καὶ ἤλθεν εἰς τὸ παράθυρον. Αὐτὴν τὴν φορὰν ἦνοιξε τὸ τζάμι.

—Τί εἶναι, μωρή.

Ἡ Χρυσὴ τῆς διηγήθη ὅ,τι εἶδε, καὶ τῆς ἔδειξε τὴν θύραν τῆς γειτονικῆς οἰκίας, ὅπως εἶχε.

—Κατέβα κάτω μὲ τὰ τουζλούκια σου, εἶπεν ἡ Μαθίνα. Ἐγὼ θὰ κατεβῶ μὲ τὰ τσουράπια μου.

Καὶ αἱ δύο εὐρέθησαν μετ' ὀλίγας στιγμᾶς εἰς τὸν δρόμον. Ἦλθαν πλησίον εἰς τὴν θύραν, τῆ μισσανιχτὴν. Μόλις ἠκροάσθησαν, καὶ ἀμέσως ἐπέισθη ἡ Μαθίνα, ἀπὸ τὸ μέγα ρογχάλισμα, τὸ ὁποῖον ἠκούετο ἐπάνω, ὅτι ὁ πλοῖαρχος ἐκοιμᾶτο εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἄρα, αὐτὸς δὲν εἶχε κατεβῆ. Ἄρα, ἀφοῦ κατέβη τις, οὐδεὶς ἄλλος ἦτο εἰμὴ ἡ Καπεταίνισσα.

Τί συνέβαινε; Μήπως αὕτη εἶχεν ὑπάγει τῷ ὄντι νὰ πέρη νὰ πιγῆ, καθὼς εἶχε φοβηθεῖ τὸν σύζυγόν της; Εἶχε χάξι!

Ἐκαμαν συμπόλιον. Τί πρέπει νὰ κάμουν; Νὰ ἐξυπνήσουν τὸν σύζυγον; Ἄλλὰ πρὸς τί νὰ τὸν σκιάζουν, καὶ νὰ τὸν κάμουν νὰ ἐκτεθῆ εἰς τὰ ἴδια αὐτῶν ὄμματα καὶ νὰ ἐκθέσουν τὴν σύζυγον εἰς τὰ ὄμματα ἐκείνου; Ἄς ὑπάγουν νὰ ἴδουν πρῶτα τί γίνεται, μήπως προφθάσουν αὐτὰ καὶ συμμαζώσουν τὴν γυναῖκα, καὶ τὴν φέρουν εἰς τὸν ὄρθον λόγον.

Μετ' ὀλίγα δευτερόλεπτα, αἱ δύο γυναῖκες εὐρίσκοντο εἰς τὸν ἀνατολικὸν αἰγιαλόν, πρὸς τὴν συνοικίαν τοῦ βορείου λιμένος. Ἡ σελήνη μὲ τὴν ὠχρὰν της λάμψιν κατέφεγγε τοὺς θράχους, τὴν ἀκτὴν καὶ τὴν θάλασσαν.

Τὸ Καστέλλι, μικρὰ χελωνοειδῆς χερσόνησος, χωρίζει τὸν ἀνατολικὸν ὄρμον ἀπὸ τὴν μεσημβρινὴν παραθαλασσίαν ἀγορὰν. Ἐν πλήρει ὕδαταν, ἡ νῆσος πλέει ὅλη χωρισμένη ἀπὸ τὴν ξηρὰν, ἐν καιρῷ ἀμπώτιδος προσαμμώνει, καὶ γίνεται μῶλος, ἐνῶντων αὐτὴν μὲ τὴν στερεάν.

Ὁ ἄνεμος εἶχε κοπάσει καὶ ἦσαν μᾶλλον ρηχὰ τὰ νερά.

Ἀντικρῦ ἐκεῖ εἰς τὸ Καστέλλι πέραν τοῦ λαιμοῦ τῆς μικρᾶς χερσονήσου, ὡς ἡμισυ μίλιον ἀπὸ τὸν αἰγιαλόν, ὅπου ἐστάθησαν αἱ δύο γυναῖκες, βλέπουν τὴν μαύρην σκιάν, ἰσταμένην ἐπὶ τῆς ἄμμου, εἰς τὴν ἄκραν τοῦ Καστελλίου καὶ ἄλλην λευκὴν σκιάν, κινουμένην ταύτην, ἥτις ἐφαίνετο νὰ σαλεύη καὶ νὰ πατῆ εἰς τὸ κύμα μέχρι γονάτων.

—Ἐκεῖ, ναι ἡ θεῖα Μαθίνα.

—Θέ μου! τ' εἶν' αὐτό;... Μάγια κάνουνε; ἀνέκραξε συνάπτουσα τὰς χεῖρας ἡ Χρυσὴ τῆς Μπούλμπαινας.

—Θεὸς ξέρει, εἶπεν ἡ γραῖα.

—Καὶ ποῖο νὰ εἶναι τὸ ἄλλο, τὸ μαῦρο κούτσουρο πού στέκετ' ἐκεῖ, εἶπεν πάλιν τὸ Χρυσῶ, ἄνθρωπος εἶναι ἢ στοιχεῖο τάχα.

Ἡ θεῖα Χριστοδουλίτσα, παλαιὸν λείψανον, 95 ἐτῶν, ἦτο ἡ γραῖα «μεζετζοῦ». Ἠγάπα τὰ θαλάσσια ὄψα, τὰ καθουράκια, τὰ κογχύλια καὶ τὰς γαρίδας. Συνήθως ἐπήγαινε εἰς τὸ Καστέλλι ἀπὸ θραδίς ὅταν ἦτο ρήγη, τρεῖς ἢ τέσσαρας ὥρας νύχτα καὶ ἐκυνηγοῦσε τὰ καθούρια. Αὐτὴν τὴν φορὰν, σπάνιον μὲν ἦτο, ἀλλὰ δὲν τὸ εἶχε κάμει πρῶτην φορὰν εἰς τὴν ζωὴν της ὕπηγε πολὺ ἄργα τὰ μεσάνυχτα.

Ἀφοῦ ἐχόρτασε τὸν ὕπνου, καὶ ἐξύπνησε καὶ εἶδε νηνεμίαν, καὶ φεγγάρι, ἐσηκώθη ἐπῆρεν ἕνα μαχαίριον, ἐζώσθη εἰς τὴν μέσσην της μὲ μέγα προσόψιον, καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸν παραθαλάσιον οἰκίσκον της τὸν ἀντικρῦζοντα τὸ Καστέλλι, ἐπέζευσε τὸν μικρὸν ἀμμόχωστον μῶλον, πατοῦσα ἀπὸ πέτραν εἰς πέτραν, καὶ ἐφθασεν ἀντιπέραν. Ἦξευρε, καὶ δὲν ἠπατάτο, ὅτι

μέ τον καιρόν και την ώραν αὐτὴν τῆς νυκτός, θά εὔρισκεν ἄφθονον πληθος ἀπὸ καθουράκια, ὄστρακόδεσμα, καὶ ἄλλα ζωόφια, νὰ βόσκουν τριγύρω εἰς τοὺς πλουσίους αἰγιαλοὺς.

Καθὼς ἦτον σκυμμένη, καὶ ἐμάζεψε μὲ τὰς δύο χεῖρας ἄφθονον ἄγραν, ἤκουσε φλοίσβον πλαταγίζοντος κύματος.

Ἄνεσῆκωσε τὴν κεφαλὴν, καὶ βλέπει λευκοφοροῦσαν γυναῖκα, πατοῦσαν εἰς τὸ κύμα, νὰ ἔρχεται πρὸς τὰ ἐδῶ.

—Εἶναι καὶ ἄλλος κόσμος παράξενος, εἶπε ταπεινῇ τῇ φωνῇ μονολογοῦσα ἢ γραῖα. Θά βγῆκε νὰ κάμη μπάνια, τέτοιαν ὥρα... Κι' ἔχουμε Ἄϊδημήτρην μῆνα... Δὲν εἶναι καλὸς καιρὸς γιὰ κολύμβημα.

Ἐν τοσοῦτῳ ἡ λευκο-ενδεδυμένη γυνή, ἀνασηκάνουσα τὰ κράσπεδα τῆς ἐσθῆτός της, ἄνω τῶν γονάτων, δεικνύουσα γυμνὰς κνήμας εἰς τὸ φεγγάρι, ὀλονὲν ἤρχετο πρὸς τὸ μέρος ὅπου εὕρισκετο ἡ Χριστοδουλίτσα. Αὕτη, μὲ ὄλα τὰ γρηταιά της δὲν ἄργησε νὰ τὴν ἀναγνωρίσῃ. Ἐσηκώθη καὶ τὴν ἐφώνασε.

—Ποῦ σ' αἰτὸν τὸν κόσμο, Καραβοκυροῦ;... Μὴν ἐξήλεψες καὶ σὺ τὴν τέχνη μου κι' ἦρθες νὰ πιάσης καθούρια;

Ἡ καπετάνισσα, ἐν ἀλλοκότῳ ἐκστάσει, τῆς ἀπήντησεν :

—Πάω νὰ πνιγῶ, θειακούλα μου!

Καὶ σηκώνει τὰ ροῦχά σου, μὴν βραχῆς... Εἶναι ρηχὰ νερὰ ἐδῶ, πλιὸ βαθιὰ νερὰ νὰ πᾶς νὰ βρῆς νὰ πέσης!

Κατὰ τινὰ κυκλοφορήσασαν φήμην, ἡ Καραβοκυροῦ, ἅμα ὡς εἶδε μακρόθεν τὴν γραῖαν Χριστοδουλίτσαν, τὴν ἐξέλαθεν ὡς φάντασμα καὶ ἐτρόμαξε, καὶ στραφεῖσα εἰς τὰ ὀπίσω ἐτράπη εἰς φυγὴν. Τότε αἱ δύο γυναῖκες, αἵτινες εἶχον ἀκολουθήσει, ὡς ἐκ μαντείας ἢ ἀνωτέρας τινὸς ἐπινοίας τὸ ἀλλόκοτον νυκτερινὸν διάθημά της, τὴν συνήτησαν, τὴν ἔλαβον τρέμουσαν, ξεγλωσσοσμένην, κακῶς ἔχουσαν καὶ τὴν ἔφεραν πρὸς τὸν σύζυγον καὶ τὰ δύο τέκνα της, οἵτινες καὶ οἱ τρεῖς οὐδόλως εἶχαν ἐξυπνήσει οὐδὲ ὑποπτεύσει τὰ γενόμενα.

Κατὰ τὴν αὐθεντικὴν ὄμας ἔκδοσιν, τὴν ὁποῖαν ἀκολουθεῖ ὁ γράφων, ἡ Καραβοκυροῦ ὅτε εἶχεν ἰδεῖ μακρόθεν τὴν Χριστοδουλίτσαν κύπτουσαν καὶ συνεσταλμένην μεταξὺ τῶν βράχων, ὅπου ἐθήρευε τὴν ἄγραν της ὅταν δὲ ἡ γραῖα τὴν ἐπλησίασεν καὶ ἐκείνη πρώτη τῆς ἀπήυθνε τὸν λόγον, ἡ Καραβοκυροῦ ἠσθάνθη μὲν στιγμιαῖον τρόμον καὶ κλονισμόν τινὰ ἀλλὰ τάχιστα συνήλθεν ἀναγνωρίσασα τὴν γερόντισσαν, καὶ τότε διειμείφθη ὁ ἀνωτέρω διάλογος.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν, ἡ Καραβοκυροῦ, βρεγμένη ἀκόμη ὀλίγον, ἂν καὶ αἱ δύο γυναῖκες τῆς εἶχον λίαν εὐμενῶς ἀλλάξει τὸ μεσοφούστανον, εὐρέθη πλαγιασμένη δίπλα εἰς τὴν ἐστίαν, εἰς τὸ πλάγι τοῦ συζύγου της. Ἡ γριὰ Μαθίνα καὶ ἡ Χρυσή, τῇ συνεργείᾳ καὶ τῆς θειά-Χριστοδουλίτσας τὴν εἶχαν ὀδηγήσει, ἢ τὴν εἶχαν μετακομίσει, μὲ χεῖρας καὶ μὲ λόγον, ὅπως ἠμπόρεσαν εἰς τὴν οἰκίαν της.

Ὁ πλοίαρχος τότε ἐξύπνησε καὶ βλέπων αὐτὴν ὑπτίαν μὲ ἀνοικτὰ τὰ ὄμματα.

—Ἀκόμη δὲν κοιμήθηκες καπετάνισσα μ', εἶπεν (ἐφαίνετο ὡς νὰ εἶχε λησμονήσει ἤδη τὰ ἀφ' ἐσπέρας), μοῦ φαίνεται σὰν νὰ μυρίζης θάλασσα.

Εἶτα ἐπέφερε :

—Θά εἶναι πού θαρρῶ ἀκόμα πὼς ταξειδεύω... σὰν ν' ἀνεμίζουν τ' ἄρμενα καὶ νὰ τρίζουν τὰ πανιά. Γι' αὐτὸ μοῦ ἔρχεται ἡ μυρουδιά τῆς θάλασσας.

A. ROLLAND DE RENEVILLE

Η ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ JULES SUPERVIELLE

Ὁ Ζιούλ Σουπερβιέλ γεννήθηκε στις 16 τοῦ Γενάρη τοῦ 1884, σὸ Μοντεβίντεο τῆς Οὐρουγουάης, ἀπὸ πατέρα, ποῦ κατήγετο ἀπὸ τὸ γαλλικὸ Μπέρν, δίπλα στὴν Ἰσπανία, κι' ἀπὸ μητέρα ποῦ ἡ καταγωγὴ τῆς ἦτανε βασκικὴ. Μὲ τὸν Ζιούλ Λαφόργκ καὶ τὸν Λωτρεαμόν ἀποτελοῦν μιὰ συγκινητικὴ πνευματικὴ τριάδα, ποῦ τὰ ἀνεβοκατεβάσματα τῆς μοίρας τὴν ἔκαμαν ν' ἀνοίξει σὰ λουλούδι σ' αὐτὴ τὴ μακρινὴ πόλη τῆς Νότιας Ἀμερικῆς. Κι' οἱ τρεῖς, γεννημένοι στὴν ἄλλην ὄχθη τοῦ ὠκεανοῦ ἀπὸ γενιὰ γαλλικὴ, ἔμειναν πιστοὶ στὴν ἐθνικὴ τους καταγωγὴ, κ' οἱ τρεῖς ἐπλούτισαν τὴν ποιητικὴ κληρονομία τῶν Γάλλων μ' ὅλα τὰ πλούτη τῆς διαφορετικῆς πρὸς ποιητικῆς ἑξάρσης. Δὲ μπορούμε νὰ θροῦμε καμμιά ἀναλογία σ' αὐτοὺς τοὺς τρεῖς θετοὺς υἱοὺς τῆς Οὐρουγουάης, κι' οὔτε μπορούμε νὰ μιλήσουμε γιὰ κανένα θέμα ποῦ θὰ ἦτανε κοινὸ καὶ στοὺς τρεῖς, γιατί, ἂν ἡ ἀνάμνηση τῆς εὐρωπαϊκῆς καταγωγῆς ξεπροβάλλει συχνὰ ἀνάμεσα στὰ ποιήματα τοῦ Σουπερβιέλ, λίγα εἶναι τὰ ἴχνη τῆς στὰ ἔργα τοῦ Λωτρεαμόν κι' ἀνεύρετα στὸν Ζιούλ Λαφόργκ. Κι' ὅμως μιὰ πιὸ προσεχτικὴ ἐξέταση ἀποκαλύπτει κρυμμένο βαθειὰ σ' αὐτοὺς τοὺς τρεῖς ποιητὲς τὸν ἴδιο ἀπελιπμένον τόνο, καί, κάπου κάπου, στὰ ποιήματά τους, μιὰ ξαφνικὴ καὶ σπαραχτικὴ ὀδύνη, ποῦ τὸ ἴδιο μυστικὸ κύμα τῆς μακρινῆς καταγωγῆς τους μπορεῖ νὰ γέννησε κρυφὰ στὴ μυστηριώδη ψυχὴ τους, ὅπου ζεῖ γιὰ πάντα ἡ νοσταλγία τῆς μακρινῆς τους πατρίδας.

Ὁ Ζιούλ Σουπερβιέλ ἔκαμε τὴν πρώτην ἐμφάνισή του στὰ γράμματα μὲ τὰ ποιήματά του «Λυπημένη Χαρά». Ἀργότερα — τὸ 1925 — ἡ δημοσίευση τῆς πρώτης του μεγάλης συλλογῆς, ποῦ ὀνομαζότανε «Ἀποθιβάσεις», συγκέντρωσε ἄξαφνα κι' ἀπότομα τὴν προσοχὴ ὅλων τῶν ἀνθρώπων ποῦ ἀγαποῦσαν τὴν ποίηση.

Σ' αὐτὴ τὴ συλλογὴ θρίσκονται ποιήματα γραμμένα σ' ἐλεύθερο στίχο, ποῦ τὸν ὀφείλουμε στὴ γενιὰ τῶν «Συμβολιστῶν», κι' ἰδιαιτέρα στὸν Ἀρθούρ Ριμπώ. Τὸ λεκτικὸ του ἔχει μιὰ θεληματικὴ ἀπλότητα, ποῦ φανερώνει ἀμέτρητες νικημένες δυσκολίες, γιατί αὐτὸ τὸ λεκτικὸ παραμερίζει θεληματικὰ τὰ ἄφθονα μέσα, ποῦ δίδονται στὸν ποιητὴ ἀπὸ τὴν εὐκολὴ χρησιμοποίησιν ποῦ μᾶς προσφέρουν οἱ σπάνιες λέξεις κι' οἱ λιγοσυνηθισμένες ἐκφράσεις. Κι' ἂν ἀκόμη ὁ Ζιούλ Σουπερβιέλ χρησιμοποιεῖ τὴ νεωτεριστικὴ στιχογραφικὴ τῆς γαλλικῆς ποίησης, ὅμως μετριάζει τὴν ἐντύπωσιν τῆς μ' αὐτὴ τὴ λεκτικὴ σαφήνεια, ποῦ τὸν ἐνάνει ἀνάμεσα στοὺς αἰῶνες μὲ τοὺς συγγραφεῖς τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς.

Ὁ Σουπερβιέλ ἔγραψε τίς «Ἀποθιβάσεις» γιὰ νὰ ἐξυμνήσῃ τὴ μακρινὴ χώρα ὅπου εἶδε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ φῶς. Τὰ ποιήματα τῆς συλλογῆς κάμνουνε τοὺς κατοίκους τῆς χώρας αὐτῆς σάν δικούς μας, τοὺς τοποθετοῦνε μέσα στὸ μεγαλόπρεπὸ διάκοσμο τῶν λειβαδιῶν τους, καὶ κρατοῦν σφιχτοπιασμένους κι' αἰχμάλωτους γιὰ πάντα τοὺς χρωματισμοὺς καὶ τὴν ἀτμόσφαιραν τῶν λειβαδιῶν αὐτῶν, μέσα στὰ ἄλλα δίχτυα τῶν εἰκόνων, ποῦ ὁ ποιητὴς ἔχει στήσει ὀλόγουρά τους.

Ἡ δευτέρη αἰλλογὴ τοῦ Ζιούλ Σουπερβιέλ, «Ὁ Ἀθῶος Ἐγκάθειρ-κτος» σημειώνει μιὰν ἐπιστροφή, ποῦ κάμνει τὸ ποιητικὸ του πνεῦμα στις ἰδικές του δυνάμεις. Βλέπομε ἐδῶ τὸν ποιητὴ νὰ στρέφει γιὰ μιὰ στιγμὴ μακριὰ ἀπὸ τίς μεγάλες τοιχογραφίες, ποῦ τοῦ προβάλλει ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος, γιὰ νὰ διερωτηθῇ ποῖος εἶναι ὁ ρόλος ποῦ τοῦ ἐκληροδότησεν ἡ μοῖρα. Ὁ Σουπερβιέλ πιστεύει πῶς ὁ ποιητὴς εἶναι καταδικασμένος νὰ

φέρει στην ψυχή του τὸν πόνο, πὺ θασανίζει ὅλες τὶς ὀντότητες τοῦ «Σύμπαντος» μὲ τὶς ὁποῖες αὐτὸς δὲν παύει νὰ εὐρίσκεται σὲ ἐπικοινωνία μὲς ἀπὸ τὶς ἐνέργειες κάποιας τηλεπάθειας, πὺ εἶναι σὰν μυστηριώδης.

Μὲ τὶς «Συνολκές», πὺ εἶναι ἡ τρίτη συλλογὴ τοῦ Ζιούλ Σουπερβιέλ, θρῑσκομάστε μπροστὰ σὲ μιὰ ριζικὴ μεταβολὴ τοῦ θέματος, πὺ εἶχαμε ἀναγνωρίσει στὰ πρῶτὰ του ποιήματα. Ἡ χώρα ἢ μακρινή, πὺ σὰ νὰ κατεῖχε τὸ πνεῦμά του καὶ πὺ στὴν ἀρχὴ τοῦ φαινόμενου σὰ μιὰ χώρα ἔρημη, ἀλλάζει, (χάρις σὲ μιὰ ἐνσυνείδητη ἀλχημεία) σὲ μιὰ χώρα ἀπρόσπυτη καὶ χωρὶς ὄνομα, πὺ μέσα στὴν ψυχή του μοιάζει τῶρα ὀλότελα μὲ τὰ φανταστικά καὶ φοβερά τοπία πὺ ἡ ἀνθρώπινη φαντασία ἀποδίδει στὰ ἄστρα. Μὲ τὶς «Συνολκές» ἡ ποιήση τοῦ Σουπερβιέλ ἀπλώνεται στ' ἄστρα καὶ τὸ Σύμπαν. "Ἐνα ἀπὸ τὰ ποιήματά του ἀρχίζει μὲ τοὺς στίχους αὐτοὺς:

*Ἀνάμεσα στὸν ἥλιο καὶ στὴ γῆ,
ἕνας ἄνθρωπος χωρὶς ὄνομα
ἐρεῦνησε τὴν οὐράνια σπηλιὰ
μὲ τὸ τρομαχτικὸ του τραγοῦδι.*

"Ἦστερα ἀπὸ τὶς «Συνολκές» ὁ Ζιούλ Σουπερβιέλ μᾶς ἔδωκε τοὺς «Ἄγνωστος Φίλους». Τὰ ποιήματα αὐτῆς τῆς συλλογῆς δίδουν περισσὴ ἔμφαση στὴν παράδοση τοῦ ποιητῆ, πὺ γεννᾶται ποιητῆς καὶ δὲν δημιουργεῖται τέτοιος, τοῦ ποιητῆ, πὺ μπορεῖ ν' ἀφήσει τοὺς ἀφροὺς τῆς ποιητικῆς του ψυχῆς νὰ πάρουν λεκτικὴ ἔκφραση καὶ πὺ μπορεῖ νὰ παραδοθῆ ὀλάκερος στὴν ἔκσταση, παύοντας νὰ εἶναι κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του. Τὸ τάλαντό του ἔρχεται ἀπὸ τοὺς θεοὺς καὶ συγγέεται μὲ τὸ μυστήριό τῆς ζωῆς.

Τὸ συμπέρασμα πὺ θγαίνει ἀπ' αὐτὴ τὴν ψυχικὴ κατάσταση εἶναι πὺς ὁ ποιητῆς πὺ πολὺ αἰσθάνεται παρὰ βλέπει τὰ στοιχεῖα τοῦ δράματος πὺ σχηματίζει στὴν ψυχή του ἢ ἀντίθεση τῆς παγκόσμιας συναισθησης πὺ τὸν κατέχει, καὶ τοῦ νόμου τῆς ἀτομικῆς ὑπόστασης, πὺ δὲν μπορεῖ νὰ διώξει. Τὸ θασανιστήριό του εἶναι πὺ πολὺ σωματικὸ. Ζεῖ σὰν ἕνα ἄπνο διαμελισμένο, πὺ φωνάζει τὸν πόνο του. Μάταια μὲ τὰ λόγια του δημιουργεῖ σκιές ἀτόμων κι' ἄστρων, πὺ ζοῦν χωρὶς κανόνες πῶς ἀπὸ τὴ δική του ζωὴ — τέτοιοι εἶναι οἱ «Ἄγνωστοι Φίλοι» — καὶ πὺ τὸν ἀγνοοῦν ὀλότελα. Δὲν μπορεῖ νὰ συλλάθει παρὰ φαντάσματα, μ' ὄλο πὺ ξέρεῖ πὺς ἔχει δικαιώματα στὸ μεγάλο αὐτὸ Σύμπαν.

Ὁ τόνος πὺ προέχει στὴν ἔκφραση τῶν λέξεων τῶν ποιημάτων τοῦ Σουπερβιέλ εἶναι σὰ μιὰ μελωδικὴ νότα, πὺ τοῦ ἐπιτρέπει ν' ἀποφεύγει τὶς συχνῆς ὀμοιοκαταληξίες. Τὸ τραγοῦδι του, μὲ κανονικὸ ρυθμό, εἶναι σπαρμένο μὲ παρήχρησε, πὺ προσθέτουν στὸ σύνολο ἕνα ἀκουστικὸ χῶμα. Ὁ Σουπερβιέλ χρησιμοποιεῖ πολὺ συχνὰ τὶς εἰκόνες μ' ἕνα τρόπον ὀλότελα δικό του, πὺ εἶναι νὰ κρύβει τὸν πρῶτον ὄρο μιᾶς σύγκρισης γιὰ ν' ἀποκαλύπτει τὸν ἄλλο σ' ὀλόκληρο τὸ ποιήμα.

Τὸ τελευταῖο ἔργο πὺ δημοσιεύθηκε ἀπὸ τὸ Σουπερβιέλ πρὶν κηρυχθεῖ ὁ δεῦτερος παγκόσμιος πόλεμος ὀνομάζεται: «Ὁ Μῦθος τοῦ κόσμου». Ἐδῶ ὁ ποιητῆς ἔξασυνέθεσε μὲ τὴ δική του ὀπτασία τὴν παλιὰ παράδοση τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἐπειτα μᾶς ἔδωκε τὰ συγκινητικά ποιήματα τῆς συλλογῆς «Γιὰ μιὰ καλύτερη Γαλλία», πὺ ἔγραψε στὴν κατοχὴ.

Ἡ μεταφυσικὴ, πὺ ὁ Σουπερβιέλ κτίζει μὲ τὸν πειραματισμὸ του, ἀναχωρεῖ ἀπὸ ἕνα ἰδεαλισμὸ πὺ ὀδηγεῖ σὶς πὺ ἀπώτερες συνέπειες. Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος κι' ὁ κόσμος ἐξαπμίζονται σὶς θλέματα τοῦ ποιητῆ, ὅπως οἱ ἄλλες κι' ἄστατες ὀπτασίες ἐνὸς σοφοῦ, κι' ἡ μεταφυσικὴ του καταντᾶ νὰ θρεῖ ὀτὰ ἀντικείμενα τοῦ ὕλικου κόσμου τὰ ἔχνη κάποιοι δημιουργοῦ, πὺ δὲ μένει ἀπόλυτα ξεχωριστὸς ἀπὸ μιὰ πλάση φευγαλέα, μιὰ

πλάση, πού δὲ φαίνεται πὼς τῆς ὑποσχέθηκε καμμιᾶν ἀνάσταση. Ἄπ' αὐ-
τὸ ἐξηγοῦμε τὸν βαθιὰ ἀπελπισμένο τόνο πού ἀκούεται — παρὰ τὸ ἠπιόν
του ὕφος — τὴν ἀπλότητα τοῦ λεκτικοῦ, καὶ τὴ μαγεία τῶν εἰκόνων, πού
ὑπάρχουν ἀπὸ τὴ μιά ὡς τὴν ἄλλην ἄκρη ἑνὸς ἔργου, πού τὸ ἔμμονό του
θέμα εἶναι ἓνα ἀγωνιῶδες ἐρώτημα γιὰ τὴ Φύση καὶ τὸν τελικὸ σκοπὸ τοῦ
ἀνθρώπου.

Μεταφρ. Ζ. ΖΑΝΝΕΤΙΔΗΣ

JULES SUPERVIELLE

Ἡ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ

Οἱ Ὠρες

Δέστε τὸ κοκκινισμένο κύμα πὼς παφλάζει!
Στὴ θάλασσα ἀπὸ ψηλά τ' Οὐρανοῦ τὸ αἶμα στάζει.
Σὰν πυρωμένο σίδερο μὲς τὸ νερὸ βαρὺς εἶναι ὁ θόρυβός του.
Δέστε, ἀνάμεσα στῆς Σφαίρας τὰ νερά πού ἀργὰ κινοῦνται
Ἄπὸ τὸ γονιμοποιημένο κύμα ἄξαφνα μιά παρθένα θγαίνει.
Θεά! Εἶναι θεὰ τοῦ ἀφροῦ, καὶ στὰ μᾶτια της,
Μακριὰ ἀπὸ ἀνθρώπινη προσπέλαση,
Βλέπεις τ' ἄπειρα θάθη
Ἄποῦ ξεφεύγουνε στὸν ἄρρητο Ὠκεανὸ βαθείᾳ.

Ἡ Ἀφροδίτη

Ἄπο τὸ θαλάσσιο μουρμουρητὸ ὀμιλῶντας θγαίνω,
Καὶ γεννιέμαι μεγαλωμένη κόρη.
Στὰ μᾶτια σὸς κυτάζω
Κατάφορτη μ' εὐτυχισμένες μέρες,
Πού δὲν ἔζησα.
Νά με, μπροστά σας, νά με,
Σὰν μιά καρδιά γεμάτη ἔρωτα,
Γεμάτη, ὀλόγεμη μὲ γραμμές,
Παιδιά τῆς Ἀρμονίας μου.

Ὁ Ἄνεμος

Πλέοντας μὲ τὴ θάρκα σου, ἄφες τὸ νιὸ τὸν Ἄνεμο,
Στὴν ἀκτὴ πού σὲ καλοῦν οἱ Ὠρες νά σὲ σπρώξει.
Στὴ θάλασσα γεννήθης, μὰ στὴ γῆ
Τὸ μέλλον σ' ἀναμένει.
Σὰν τὸν ἄερα μονάκριβη,
Τίποτε σὲ σένα δὲ γερνᾷ.

Οἱ Ὠρες

Νά ἡ Γῆ, νά τὰ δένδρα της!
Νά ἡ Γῆ, νά οἱ θνητοί της
Μὲ τὰ κεφάλια τους ἀνήσυχτα
Σὰν τῶν δασῶν τίς κορφές.
Κόντεψε! Ἄγνωστοι ἀπεσταλμένοι ἔρχονται σὲ σέ,
Καὶ γιὰ μιά πιὸ τέλεια λατρεία
Ὁ σπευργίτης, νά τον, εἶναι κύκνος,
Καὶ ὁ κύκνος ἄγγελος,
Καὶ τὸ περιστέρι περιστέρι.

Μεταφρ. Ζ. ΖΑΝΝΕΤΙΔΗΣ

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

“Όπως τὰ ζιζάνια ξεφυτρώνουν ἐκεῖ πού δὲν τὰ σπείρανε, ἔτσι κι’ οἱ κακοαναθρεμμένοι. Γλυτωμὸ ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔχουμε μὲ τὸ ξεριζάμα. Δὲν βλέπω καλύτερο φάρμακο καὶ γιὰ τοὺς δεύτερους.

* * *

Ὁ σχολαστικὸς εἶναι ἄνθρωπος συνήθως μεγάλης μόρφωσης. Τὸ δυσάρεστο, τόσο γι’ αὐτὸν ὅσο καὶ γιὰ κείνους πού ἀποτελοῦνε τὸ ἄμεσο του περιβάλλο, εἶναι πρὶ πάντα τοῦ ξεφεύγει ἢ οὐσία κι’ ἐπιμένει σ’ ἀνούσιες μικρολεπτομέρειες καὶ μάλιστα τόσο ἐπίμονα πού τὸν δείχνουνε στενοκέφαλο καὶ γελοῖο. Ἔτσι παρεξηγοῦνε οἱ ἄλλοι αὐτὸν κι’ αὐτὸς τοὺς ἄλλους κι’ ὅλοι εἶναι δυστυχημένοι.

* * *

Ἡ τραγικώτερη Μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τούτη: Ξαίρει πὼς πλάστηκε γιὰ νὰ γίνῃ Ἄνθρωπος. Εἶναι τούτο τὸ τελευταῖο σκαλοπάτι πού πρέπει νὰ φτάσῃ. Κι’ ἀρχίζει τὴν ἀνάβαση. Ἀρχίζει σὰν Μελετητὴς τῆς Φύσης καὶ σύντομα δίνοντας τὶς ἐξετάσεις του προθιβάζεται μὲ «Ἄριστα». Συνεχίζει σὰν Μελετητὴς τῶν Ἀνθρώπων καὶ προθιβάζεται ξανά. Καὶ δὲν τοῦ μένει παρά τὸ τρίτο καὶ τελευταῖο στάδιο, Μελετητὴς τοῦ Ἐαυτοῦ του, γιὰ νὰ γίνῃ Ἄνθρωπος εἰκόνα καὶ ὁμοίωση τοῦ Δημιουργοῦ του. Ὅμως ἐδῶ λιποψυχᾷ, δὲν ἔχει τὸ θάρρος νὰ «ἀνατάμῃ» τὸν ἑαυτὸ του, μέθοδο πού χρησιμοποίησε γιὰ τοὺς ἄλλους. Μένει ἔτσι ἄγνωρος τοῦ Ἐαυτοῦ του καὶ ἔρμαιο τῶν κάθε λογῆς ἀνεξέλεκτων ἰδιοτροπιῶν τῆς δικῆς του Φύσης.

* * *

Εἶναι μερικοὶ πού ἀπ’ ὅλη τους τὴν κοινωνικὴ ἐκπαίδευση δὲν διδάχτηκαν παρά νὰ δυσπιστοῦν. Καὶ τοὺς γίνηκε συνήθεια πού τόσο ριζοβόλησε μέσα τους ὥστε κατάντησε φυσικολογικὴ ἀνάγκη. Μέρα μὲ τὴν μέρα στάζει μέσα τους τὸ δηλητήριο τῆς δυσπιστίας γιὰ νὰ κοιμήσῃ τὸ σαράκι πού τοὺς κατατρύχει, προσωρινὴ ὅμως ἀνακούφιση γιὰτὶ θά ξυπνήσῃ πάλι ἀδυσώπητὸ γιὰ νὰ τοὺς ζητήσῃ τὸν φόρο γιὰ τὸ ἔγκλημα πού διέπραξαν θυσιάζοντας τὴν Ἀγάπη.

Εἶναι ἡ ζωὴ τους ἄχαρη· ἐξ αἰτίας τους ὅμως φάρμακώνεται κι’ ἡ ζωὴ ὅλων τῶν γύρω τους.

* * *

Κριτήριον ἀλάθευτο τῆς ἠθικότητας μιᾶς κοινωνίας εἶναι οἱ νόμοι τῆς Πολιτείας. Μιά καὶ κάθε νόμος θεσπίζεται γιὰ τὴν πάταξη μιᾶς Ἀνηθικότητας (ἀλλοιωτικά ἢ θέσπιση του θάταν περιττὴ) πάει νὰ πῆ πὼς ὅση περισσότερη πληθώρα Νόμων ἔχουμε τόσο ἡ Ἀνηθικότητα ὀργιάζει στὴν Κοινωνία. Καὶ τούτο εἶναι σίγουρα πού ἀληθεύει γιὰ τὶς περισσότερες Κοινωνίες τῶν Ἀνθρώπων.

* * *

Τὰ δυὸ φυσικώτερα καὶ ἰσχυρότερα ἔνστιχτα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τῆς Τροφῆς καὶ τοῦ Ἔρωτα. Μὰ καὶ τὰ δυὸ ὁ ἄνθρωπος τὰ μασκάρεψε, τὰ θόλωσε, τὰ κάκανε θέμα γιὰ ἐκμετάλλευση. Ἄλλοῦ ὑπάρχει πληθωρισμὸς καὶ ἄλλοῦ λιμοκτονία. Γιὰ τὴ φύλαξη κι’ ἐκμετάλλευση τοῦ πρώτου στήθηκε Κέρβερος ὁ Πλοῦτος· γιὰ τὸ δεύτερο δημιουργήθηκε μιὰ ἀτέλειωτη σειρά κοινωνικῶν θεσμῶν, προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν πού σύνδεσαν τὸ φυσικώτερον αἶσθημα τῆς ἡδονῆς μὲ τὴ ντροπὴ καὶ τὴν ἀνηθικότητα.

* * *

Μοιάζει ὁ κόσμος καράβι ἀγκυροβολημένο πού Κυβερνήτης του εἶναι ὁ Θεός. Βγήκαν οἱ ἄντρες ὅλοι γιὰ νερὸ καὶ στ’ ἀκρογιάλι ἦταν στρω-

μένα κοχύλια και πετράδια. Και ξέχασαν πολλοί τὸ σκοπὸ τους κι' ἔμειναν χαζεύοντάς τα, θαμπωμένοι ἀπὸ τὴ λαμπράδα τοῦ χρωματισμοῦ τους.

Πιὸ κάτω βρῆκαν τὴν πρώτη βρύση ἀνάμεσα στὰ τέλματα και πολλοὶ ρίχτηκαν ποῖος νὰ πρωτογεμίσει ἀδιάφοροι γιὰ τὸ ποῖόν τοῦ νεροῦ.

Λίγοι, μὲ συνειδηση θαθειά τοῦ τί ζητοῦσαν, ἔκαναν καρδιά και γύρεψαν μιὰν ἄλλη βρύση, τὴν κρυσταλλένια κι' ἀστεϊρευτὴ βρύση τῆς ζωῆς.

* * *

Σ' ὄλους τοὺς καιροὺς κι' ἐποχές, σ' ὄλες τὶς κοινωνίες, πρωτόγονες εἶτε πολιτισμένες, ξεχώρισαν πάντα μερικά φωτισμένα πνεύματα. Μὰ οἱ σύγχρονοι τοὺς ἄλλους στείλανε στὸν Σταυρό, ἄλλους τοὺς παραδόσανε στὰ χέρια τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας πού τοὺς ἔλυωσε τελικά σ' ἀνήλιαγά μπουντρούμια, κι' ἄλλους τοὺς ἀπομονώσανε εἶτε μὲ ἀνίερη προπαγάνδα εἶτε σ' ἕνα ξερονήσι κάποιου ὠκεανοῦ, εἶτε στοὺς πάγους τῆς Ἀρκτικής. Τέλος χρησιμοποιήθηκε — και χρησιμοποιεῖται — κι' ὁ ὁμαδικὸς τρόπος «ἐχτέλεσης» ὁ πόλεμος.

Ἴσαμε ἐδῶ ὅλα εἶναι «φυσικά». Ὑποφέρανε οἱ λίγοι γιατί ἐγκληματίσανε μὲ τὸ ξεχώρισμα τους. Οἱ πολλοὶ τοὺς κτύπησαν γιατί δὲν τοὺς ἐνοιώσαν. Γιατί σὰν τοὺς ἀντίκρυσαν ἀπὸ τὸ θάθος πού σερονόντουσαν οἱ Πολλοί, στὸ ὕψος πού θέλησαν νὰ φεραυγίσουν οἱ Λίγοι, τοὺς φοβήθηκαν. Και πέφτει ἡ αὐλαία τῆς τραγωδίας μὲ τὴν Καταδίκη. Ὅμως ὄχι γιὰ πᾶν θὰ ἀρθῆ και πάλι ἡ αὐλαία και — τι τραγικὴ εἰρωνεία — τὰ ἴδια πρόσωπα προσκυνᾶνε τὸ Σταυρό, γκρεμνίζουνε τὶς φυλακὲς τῆς ἐξουσίας, κολλᾶνε τὸ «μέγας» σ' ἄλλους και καθιερώνουνε γιορτὲς κι' ἐπετείους γιὰ χάρη τῶν θυμάτων τους.

Ἀλήθεια μὲ πόση δύναμη ὑποκρισίας εἶναι προικισμένες οἱ κοινωνίες τῶν ἀνθρώπων.

* * *

Ὁ στενοκέφαλος ξεχωρίζει ἀπὸ τὴν ἐπιμονή του σὲ πράματα πού δὲν ἰκαλοξέρει κι' ἀπὸ τὴν ἀνικανότητά του σ' ἀναπροσαρμογή σὲ μιὰ νέα κατάσταση. Ὁ ἀφελὴς τὰ δέχεται ὅλα ἀνεξέλεκτα και τὸ μόνο πού χρειάζεται εἶναι λίγη εὐφράδεια γιὰ νὰ τὸν πείσῃ.

Ὁ πρῶτος εἶναι κακὸ στὴν κοινωνία γιατί ἡ στενοκεφαλιά του στέκει ἐμπόδιο στὴν πρόοδο τοῦ ἑαυτοῦ του ὅσο και τῆς κοινωνίας πού ζεῖ.

Ὁ δεῦτερος μὲ τὴν εὐκολοπιστία του πέφτει θύμα τῶν κάθε λογῆς ἐπιτήδειων δημαγωγῶν και τοὺς γίνεται ὄργανο τῶν ἀνίερων τους σκοπῶν. Κι' αὐτοὶ γίνουνοι αἰτίωι κακῶν τόσο γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους ὅσο και γιὰ τὴν κοινωνία τους.

* * *

Τὸ κάθε ἀνθρώπινο δημιούργημα ἀσφαλῶς θὰ πρόσθετε στὴν εὐτυχία μας ἂν δὲν ξεχνούσαμε γιατί τὸ δημιουργήσαμε.

Ἔτσι ἄλλα, πρῶτα τὰ πλάσαμε κι' ὕστερα σταθήκαμε μὲ δέος μπροστὰ τους' ἄλλων μᾶς κυρίεψε ἡ ὁμορφιά και τὰ κοιτοῦμε μόνο «ἀφ' ὕψηλοῦ» γιὰ νὰ «κάνουμε φιλολογία» ἄλλων χάσαμε ὁλότελα τὸ νόημα και στάθηκαν γιὰ μᾶς Σφίγγες πού μᾶς τυραννᾶνε μὲ τὸ μυστήριό τους. Χάσαμε κάθε ἐπαφή μὲ τὸ νόημα τοῦ δικοῦ μας δημιουργήματος κι' ἔμεινε μόνο κέρδος μας περισσότερὴ δυστυχία.

* * *

Μᾶς λένε οἱ σοφοὶ πὼς οἱ διάφοροι χρωματισμοὶ εἶναι ἀπάτη γιατί δὲν ἐξαρτοῦνται παρὰ ἀπὸ τὸ ποσοστὸ ἀπορρόφησης ἡλιακῶν ἀχτίνων. Ἀλλάζοντας τὸ ποσοστὸ ἀλλάζει και τὸ χρῶμα.

Καλὰ αὐτὸ. Τί ὅμως κάνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀλλάζουν;

ΝΙΚΟΣ ΧΑΤΖΗΩΑΝΝΟΥ ΚΟΥΡΡΑΣ

- Η ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΙΘ΄ ΑΙΩΝΑ*

Σολωμικοί ποιηταί. Ὁ Σολωμός εἶχε τεράστια καὶ εὐεργετικώτατη ἐπίδραση στὴ νεοελληνικὴ ποίηση. Οἱ φωτισμένες ἰδέες του γιὰ τὴν ποίηση καὶ τὴ γλῶσσα θρῆκαν πρόθυμοις μιμητὲς σ' ὀλόκληρην τὴν Ἑλλάδα. Μὲ χαρὰ καὶ μὲ πίστη ἀκολούθησαν ἀμέσως πολλοὶ τὸ φωτεινὸ του παράδειγμα. Καὶ μέχρι σήμερα ἀκόμα ὅλοι σχεδὸν οἱ νεοέλληνες ποιηταί εἶναι ὡς ἓνα σημεῖο μαθηταί του. Στὰ Ἐπτάνησα καὶ ἰδιαίτερα στὴν Κέρκυρα πολλοὶ ποιηταί, ποὺ τὸν εἶχαν γνωρίσει προσωπικά κ' εἶχαν δοκιμάσει τὴ γοητεία τῆς προσωπικότητάς του, δέχτηκαν ἀμεσώτερα τὴν ἐπίδρασή του. Στὸ ἔργο τους ἀποτυπώθηκεν ὀλοφάνερα ἢ σφραγίδα τῆς σολωμικῆς τέχνης. Οἱ σπουδαιότεροι ἀπὸ τοὺς ποιητὲς αὐτοὺς, ὁ Γ. Τερτσέτης, ὁ Ἄντ. Μανούσος, ὁ Ἰούλιος Τυπαλδὸς κ' ὁ Γεράσιμος Μαρκοράς, διατηροῦνε στὴν ποίησίν τους τὴν ἀβρότητα καὶ τὴ μουσικότητα τοῦ σολωμικοῦ στίχου, τὴ δροσερότητα καὶ τὴν εἰλικρίνεια τῆς σολωμικῆς ἔμπνευσης, τὴ σεμνότητα καὶ τὴν ἀγνότητα τῆς σολωμικῆς τέχνης. Οἱ σολωμικοὶ ποιηταί καλλιέργησαν μὲ καλαισθησιὰ καὶ σύνεση τὴ δημοτικὴ γλῶσσα καὶ πρόσθεσαν στὸν γλωσσικὸν ἄθλο τοῦ μεγάλου διδασκάλου τὸ δικό τους μόχθο γιὰ τὴ δημιουργίαν τῆς ἐθνικῆς, ὅπως τὴν ἔλεγεν ἐκεῖνος, γλῶσσας τῶν νέων Ἑλλήνων. Τὸ ποιητικὸν ἔργο τοῦ Σολωμοῦ καὶ τῶν μαθητῶν του, κ' ἂν ἀκόμα ἔρθει ἢ χρυσοῦ ὥρα νὰ ξεπεραστεῖ σὲ ἀξία, θὰ στέκει πάντα στὴν ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας ἢ πηγὴ κ' ἢ ἀφετηρὴ τῆς ἀληθινῆς ποίησης.

Ὁ Σολωμός στάθηκε πραγματικὸς πατέρας γιὰ τοὺς μαθητὲς του. Καὶ τοὺς ὀδήγησε στὸν δύσκολο δρόμο τῆς τέχνης ὄχι μονάχα μὲ τὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ ἔργου του μὰ καὶ μὲ τὴν ἀγάπην του καὶ τὴ συμβουλήν του. Σὲ μιά του ἐπιστολῇ γραμμῆν ἰταλικά στὸν Γεώργιο Τερτσέτη γράφει: «Στοχάζομαι ὅτι διὰ ξεκίνημα πρὸς τὰ ἔμπροσθ πρέπει νὰ θεωροῦνται τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Θὰ ἐπιθυμοῦσα ὁμως ὅποιος μεταχειρίζεται τὴν κλέφτικην γλῶσσαν νὰ εἰσέρχεται εἰς τὴν ψυχὴν τῆς καὶ ὄχι νὰ λαμβάνει μόνον τὸν τύπον τῆς... Εἰς τὴν ποίησιν πρόσεχε καλά, Τζωρτζή μου, ὅτι εἶναι καλὸν θέβαια νὰ ἔχη κανεὶς ὡς θέσιν αὐτὰ τὰ τραγούδια, ἀλλὰ δὲν εἶναι καλὸν νὰ σταματᾷ ἐκεῖ. Πρέπει νὰ ὑψώνεται κατὰ κορφα. Ἡ κλέφτικη ποίησις εἶναι εὐμορφῆ, ὡς ἀνεπιτήδευτος ἔκφρασις μὲ τὴν ὁποίαν οἱ κλέφται ἐπαράσταιναν τὴν ζωὴν τους, τὸν στοχασμὸν τους, τὰ αἰσθηματὰ τους· ἀλλὰ εἰς τὸ στόμα μας δὲν ἔχει πλέον τὸν αὐτὸν σκισπὸν τὸ ἔθνος ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς τὸν θησαυρὸν τῆς ἀτομικῆς μας ἰδιοφυΐας μὲ ἔνδυμα ἐθνικόν» (7).

Οἱ συμβουλὲς αὐτὲς τοῦ Σολωμοῦ δὲν δόθηκαν ἄδικα. Ὁ Τερτσέτης ἔγραψε μεγάλα ἐπικολυρικά ποιήματα, στὰ ὁποῖα ὅμως μένει πάντα ὁ λιυρικός, ὁ ἥμερος, ὁ σεμνὸς μαθητὴς τοῦ Σολωμοῦ ποὺ ἀγαπάει μὲ ἀθόρυθο καὶ βαθύ καὶ ἀγνὸν τρόπο τὴν πατρίδα του, τὸν θεὸ καὶ τὴν ἀρετὴ:

«Ἑλλάδα μου, πατρίδα μου! ὦ τάφε τῶν γονιῶν μου!

ὦ καλὴ γῆ ποὺ γεύθηκα πρώτη φορὰ τὸν ἥλιον,

κ' εἶδα τ' ἀστέρια τῆς νυκτός καὶ τὴν γλυκεῖαν σελήνην,

.....

καλὴ πατρίδα μ' ἄκουσε νεώτατο τραγούδι».

* * *

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον.

(7) Διαλέξεις περὶ Ἑλλήνων ποιητῶν τοῦ ΙΘ' αἰ. τόμ. Β', σελ. 47-48.

Πολύ πιό κοντά στην ποίηση τοῦ Σολωμοῦ βρίσκεται ἡ ποίηση τοῦ Τυπάλδου. Ἡ σολωμική ἰδέα λάμπει φωτεινὴ καὶ καθάρια στοὺς στίχους τοῦ γλυκύτατου αὐτοῦ ποιητῆ. Στὸν ἐπιμνημόσυνο λόγο του γιὰ τὸν Σολωμὸ ὁ Τυπάλδος λέει στὸ τέλος συγκινημένος: «Μεγάλῃ ψυχῇ... Ὡρίξει, ρίξει ψηλάθε ἓνα βλέμμα εἰς τὴ γήινη πατρίδα σου, ποῦ με πικρὰ δάκρυα κλαίει τὸ χωρισμὸ σου. Ἐμπνευσέ μας εὐγενῆ καὶ ὑψηλὰ αἰσθήματα καὶ ἔμεῖς αὐτὸ ὀρκιζόμεθα ὅτι θέλει τιμῶμεν πάντοτε τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν ἀλήθεια καὶ ὅτι ἡ ἐνθύμηση τῶν μεγάλων μας ἀνδρῶν, ποῦ ἀνέζησαν καὶ ἐδόξασαν τὸ ἔθνος, θέλει ἀνάφτει πάντοτε περισσότερο εἰς τὰ στήθη μας τὴν ἀγάπῃ τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος» (8).

Πραγματικὰ τὰ «εὐγενῆ καὶ ὑψηλὰ αἰσθήματα», γιὰ τὰ ὁποῖα μιλάει στὸν λόγο του αὐτὸν ὁ ποιητῆς, ἡ λατρεία τῆς ἀλήθειας καὶ ἡ ἀγάπῃ τῆς πατρίδας καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἦταν πάντα οἱ πηγὲς τῆς ἐμπνεύσεως του.

Ὁ Ἰούλιος Τυπάλδος γεννήθηκε στὴν Κεφαλλονία στὰ 1814 ἀπὸ μητέρα Ἰταλίδα, σπούδασε νομικὰ στὴν Ἰταλία καὶ διορίστηκε ἀνώτατος δικαστικὸς στὰ Ἐφτάνησα. Τὸ 1856 τύπωσε στὴν Ζάκυνθο τὴ μοναδική του ποιητικὴ συλλογὴ μετὸν τίτλο «Διάφορα Ποιήματα». Ἀργότερα ἔγραψε κ' ἄλλα ποιήματα, πατριωτικὰ τὰ περισσότερα, ποῦ τυπώθηκαν μαζί μετὰ τὰ πρῶτὰ του καὶ μετὰ τὰ πεζά του, σ' ἓνα τόμο στὴ Βιβλιοθήκη Φέξη. Τὴ συλλογὴ του τὴν ἀφιέρωσε στὸ Σολωμὸ μετὰ ἑξι ἀφ'τά λόγια: «Πρὸς τὸν ποιητὴν τῆς Νέας Ἑλλάδος Διονύσιον Σολωμὸν τούτους τοὺς στίχους σημεῖον σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης προσφέρει Ἰούλιος Τυπάλδος».

Ὁ Τυπάλδος εἶναι ποιητῆς λυρικώτατος καὶ γλυκύτατος· ἡ εὐγένεια τῶν αἰσθημάτων του, ἡ θαθεῖα ἀρμονία τῶν στίχων του, ἡ λεπτή του θλίψη κ' ἡ γλυκεῖα μυστικὴ παθεῖα του δίνουν στὴν ποίησίν του ἓνα σπάνιο θέλημα. Ὁ σολωμικὸς ἰδεαλισμὸς χρωματίζεται στὴν τέχνη τοῦ Τυπάλδου μετὰ ἓνα κάπως ἔντονο ρομαντισμὸ καὶ ἓνα ἀνάλαφρο μυστικισμὸ. Σὲ μερικὸς του στίχους ἔκλεισε ὁ Τυπάλδος τόσο λυρισμὸ καὶ τόσο τρυφερότητα, ποῦ θὰ μείνουν ἀξεπέραστοι στὸ εἶδος τους.

Ξύπια, γλυκεῖα μου ἀγάπη, κ' ἡ νύχτα εἶναι θαθεῖα,
ὅλη κοιμάται ἡ φύσις, εἶναι ὅλα σιωπηλά.
Μόνον τ' ἀχνὸ φεγγάρι, ποῦ σὰν ἐμὲ ἀγρυπνᾷ,
μέσ' στοῦ οὐρανοῦ ἀρμενίζει τὴν ἡσυχὴ ἔρμια.

Ἄν μᾶς χωρίζῃ τώρα μιὰ θέληση σκληρή,
μιὰν ἄκρη γῆς θὰ θροῦμε νὰ ζήσουμε μαζί,
Ξύπια, γλυκεῖα μου ἀγάπη, κ' ἡ νύχτα εἶναι θαθεῖα,
μᾶς καρτερεῖ ἡ θαρκοῦλα στὴν ἔρμη ἀκρογιαλιά.

Ἄκόμα τὸ φεγγάρι ἔλαμπε σπλαχνικὸ,
μετὰ μάτια δακρυσμένα τὸ κοίταζαν κ' οἱ δυὸ
Λάμνε, γλυκέ μου, λάμνε νὰ φύγουμε μακρὰ,
ὅσο σιγαίει τᾶρι στὰ ὀλόστρωτα νερά.

Καὶ κάθε ποῦ στὸ κῶμα βουτήξῃ τὸ κουπί
στὸ μέτωπο τοῦ δίνει ἡ κόρη ἓνα φιλί.
Λάμνε, γλυκέ μου, λάμνε νὰ φύγουμε μακρὰ
ὅσο σιγαίει τᾶρι στὰ ὀλόστρωτα νερά.

Τὸ ποιήμα του «Τὸ πλάσμα τῆς φαντασίας» εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα τῆς νεοελληνικῆς ποίησης. Τὸ ποιήμα αὐτὸ εἶναι ἓνας ὑπέροχος ὕμνος πρὸς τὴν ἰδεατὴ γυναῖκα, πρὸς τὸ ἀσώματο πλάσμα ποῦ βασιλεύει στὰ ἐφηθικὰ ὄνειροπολήματα καὶ στὴν ἀνδρική νοσταλγία:

Ἐσὺ πού πρώτη ἐπρόβαλες σάν ὄνειρο μπροστά μου,
 κι' ἄναμες πάθη ἀκόμητα στήν ἄδολη καρδιά μου;
 ἄ! ποῦσαι, πές μου, ἀγάπη μου, ποῦσαι γλυκειά μου ἐλπίδα;
 Τὴν γῆν ἔχεις πατρίδα,
 ἢ τᾶστρα τούρανοῦ;

Ἄγάπησα κι' ἀγάπησα καί σέ ποτέ δὲν εἶδα
 ἄ! ποῦσαι, πές μου, ἀγάπη μου, ποῦσαι γλυκειά μου ἐλπίδα;

Μερικοί του στίχοι ἔχουν τὴν ἀφέλεια καὶ τὴ χάρη καὶ τὴν ἀπλότητα τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ. Ἄλλοῦ ἀνεβαίνουν ἀπὸ τοὺς στίχους του κυματιστὲς οἱ σολωμικὲς ἀναμνήσεις. Μὰ ὁ Τυπάλδος μὲ τὸν ἄδολό του λυρισμό, μὲ τὸ συγκρατημένο του σκεπτισμό καὶ τὴν γλυκειά του μυστικοπάθεια, μένει πάντα ὁ ποιητὴς τῆς γλυκειᾶς θλίψης!

Ἄλλοι πάντοτε ὀλόχαρος ὅμοια λαμπρὰ φωτίζει
 τῆς εὐτυχίας τὸ ὄνειράτα, τὰ δάκρυα τῆς χαρᾶς
 Τὸν πόνο πὺ φλογίζει
 τὰ βᾶθη τῆς καρδιάς.

Ἄπ' τὴν ψυχὴ μου ὀλόθερμος ὁ στεναγμὸς πετιέται
 κ' ἔν ἄνθος δὲν μαραίνεται, φύλλο δεντροῦ δὲν σειέται
 τὰ θλιβερά παράπονα ὁ ἄνεμος σκορπᾷ
 θρέφουν τὴ γῆ τὰ δάκρυα σάν τὴ θροσιά τς αὐγῆς,
 ἢ φύση δὲν γρικᾷ
 τὰ πάθη τῆς ψυχῆς.

* * *

Ἄγνωτος ἀπὸ τοὺς σολωμικοὺς ποιητὲς εἶναι ὁ Γεράσιμος Μαρκοράς (1826-1911). Νεώτερος ἀπὸ τοὺς προηγούμενους σολωμικοὺς ποιητὲς πέρασε τὴν νεότητά του στὸ θάμπωμα καὶ στὴν ἔκσταση, πὺ γεννοῦσε στὴν ψυχὴ του ἡ μεγάλη ποίηση καὶ ἡ μαγνητικὴ παρουσία τοῦ μεγάλου δασκάλου του. Μέσα στὸν κύκλο τῶν ποιητῶν καὶ τῶν αἰσθητικῶν τοῦ Σολωμοῦ μεγάλωνε κι' ὀρίμαζε ἡ ποιητικὴ ἰδιοφυΐα τοῦ Μαρκορά ἀθόρυβα καὶ μυστικά. Ἡ μετριοφροσύνη κι' ἡ ντροπαλότητά του δὲν τὸν ἄφησαν ποτὲ νὰ τολμήσῃ νὰ διαβάσῃ στίχους του στὸν Σολωμό.

Δοσμένος ὀλόψυχα στὴν ποίηση ἔγραψε τοὺς στίχους πὺ χωρὶς θόρυβο, χωρὶς ἀξιώσεις γιὰ τὴν ποιητικὴ δάφνη καὶ τοὺς κρατοῦσε γιὰ τὸν ἑαυτό του. Τὸ πρῶτο ποίημα πὺ δημοσίεψε εἶναι ἓνα ἔλεγείο γιὰ τὸν θάνατο πὺ Σολωμοῦ μὲ τὸν τίτλο τὸ «Πρῶτο Ψυχασάββατο». Στὸ ποίημα αὐτὸ ὁ Μαρκοράς προφήτεψε γιὰ τὴν Σολωμικὴ Τέχνη πὺς τὰ γεννήματά της

«σὰ θεῖα πουλιὰ μιά μέρα
 θὰ χύσουν στὸν ἄερα
 πρωτάκουστη φωνή»

Τὸ 1875 δημοσίεψε τὸ μεγάλο του ἐπικολυρικὸ ποίημα «ὁ Ὀρκος». Ἡ ἐπίδραση τοῦ Σολωμοῦ εἶναι ὀλοφάνερη στὸ ποίημα αὐτό. Εἶναι ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὴν Κρητικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1866 κι' ἔχει ὑπόθεση ρομαντικὴ καὶ θλιβερὴ. Ἡ ἀληθινὴ ὄμως ποίηση, πλούσια χυμὴν στὴς ἀφογοὺς δεκαπεντασύλλαβους τοῦ ποιήματος, ἡ ἀγάπη κι' ὁ πόνος γιὰ τὴν ἄτυχη πατρίδα βρίσκεται σ' αὐτὸ τόσο θερμὴ καὶ τόσο ποιητικὰ μετουσιωμένη ὥστε νὰ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα τῆς πατριωτικῆς μας ποίησης. Ὁ Παλαμάς τὸ ἔχει χαρακτηρίσει σάν τὸ «ἄσμα ἀσμάτων τοῦ συγχρόνου ἡρωϊσμοῦ» μαζί μὲ τοὺς «Ἐλευθέρους Πολιορκημένους» καὶ «τὸν Κρητικὸ». Ὁ Ὀρκος» κυκλοφόρησε χωρὶς νὰ ἐκτιμηθῇ ὅσο τοῦ ἄξιζε. Ὁ ποιητὴς τοῦ ὅμως δὲν ἔγραψε γιὰ τὴ δόξα. Ἀθόρυβα πάλι καὶ ἡσυχᾶ συνέχισε τὸ

ποιητικό του έργο και τὸ 1890 τύπωνε τὸ δεύτερό του βιβλίον με τὸν τίτλον «Ποιητικά Έργα». Ἡ συλλογή αὐτὴ ἔγινε δεχτὴ με ένθουσιασμό. Ἡ κριτικὴ στὴν Ἀθήνα χαιρέτησε με θερμά λόγια τὴ νέα ἑπτανησιακὴ προσφορά στὴ Νεοελληνικὴ Ποίηση. Τὸ 1898 ὁ Μαρκοράς τύπωνε τὴν τελευταία του ποιητικὴ συλλογὴ «Μικρὰ ταξειδία».

Ἡ ποίηση τοῦ Μαρκορά συνεχίζει τὴ λαμπρὴ Σολωμικὴ παράδοση. Ἰδεαλισμός, λυρισμός, θαυμάσιος καὶ ἀγνότατος, ἐξαυλωμένο ἀίσθημα πλημμυρίζουν τοὺς στίχους του. Ἡ ποικιλία τῶν ρυθμῶν, ἡ μοναδικὴ τελειότητα τῆς στιχουργίας, ἡ ἐκλεκτὴ λέξις, τὸ καλλιτεχνικὸ ἐπίθετο, κάνουν τὸν Μαρκορά ἕνα ἀπὸ τοὺς καλύτερους τεχνίτες τοῦ νεοελληνικοῦ στίχου. Ὁ στίχος του με τὶς μελετημένους συνιζήσεις του παίρνει ἀδρότητα καὶ ἀπαλότητα κι' ἄλλοι με τὴν σκόπιμη ἀπουσία τῶν συνιζήσεων γίνεται πλαστικός καὶ ἀρρενωπός. Ὁ τρόπος, πού ὁ Μαρκοράς ὑφαίνει τὶς λέξεις καὶ τονίζει τὴ μελωδία τῶν στίχων του εἶναι ὀλότελα δικός του. «Αἱ λέξεις συντίθενται», γράφει ὁ Παλαμᾶς, «ὄχι κατὰ τὸν ἀπλοῦν καὶ στοιχειώδη τρόπον τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων, ἀλλὰ κατὰ τρόπον περίπλοκον, τεχνικώτερον καὶ σχηματίζον συνεπτυγμένας καὶ μελωδικὰς φράσεις καὶ αἱ φράσεις πλέκονται εἰς στίχους ἀμέμπτου κατασκευῆς καὶ οἱ στίχοι πλάσσονται εἰς στροφὰς ἢ ἐκτείνονται εἰς περιόδους μακράς καὶ ἀδράς, τὰς ὁποίας μία ποιητὴ ἐμψυχώνει· στροφὰί καὶ περίοδοι, αἱ ὁποῖαι πότε μὲν ἡρέμα καὶ μαλακῶς, πότε δὲ γοργότερον καὶ ἐντονώτερον, ἀλλ' ἀσφαλῶς πάντοτε χαροῦσαι, εἰς τὸ τέλος συνήθως περιέχουν τὴν κεντρικὴν ἰδέαν, τὸ νόημα, τὴν μεταφοράν, τὴν παρομοίωσιν, τὴν εἰκόνα, ἣτις ἐκρήγνυται φωσφορίζουσα, λαμπρά». (Τὰ πρῶτα κριτικά σελ. 54).

Πολλὰ ποιήματά του τὰ ἔχει γράψει γιὰ ὀρισμένα πρόσωπα καὶ περιστατικὰ κι' ὁμοῦ εἶναι τέτοια ἢ χάρις τους καὶ τόση ἡ ὀμορφιά τους, πού γίνονται ἀπρόσωπα καὶ διατηροῦνε ἐπίκαιρον παντοτεινὰ τὸ θέλημα τους.

Ὁ Μαρκοράς ἀντικρύζει ὅλα τὰ γνωστὰ ποιητικὰ θέματα με τόση τρυφερότητα καὶ ἀγάπη, πού ὅλα τὰ ὀμορφαίνει, ὅλα φαίνονται ὀρατὰ μέσα στὴν ποίησί του — καὶ τὰ μικρὰ καὶ τὰ ταπεινὰ καὶ τὰ λυπητερά, κι' ὁ θάνατος ἀκόμα. Ἡ Καλὴ Ψυχὴ ἀφήνοντας χωρὶς θρήνον τὸν κόσμον καὶ μπαίνοντας στὴ ζωὴ τῶν οὐρανῶν λέει με χαρὰ

ὦ κόσμε, πού με δέχτηκες,
Γιὰ με δὲν εἶσαι ξένος·
Ἀπὸ τὴ γῆ σ' ἀγνάντευε
Ὁ νοῦς μου ἐρωτημένος·

Ὅλα τῆς γῆς τὰ θέλημα
Μὲ βλέμμα κρῦο θωροῦσα,
Μόνον στὰ κάλλη ἐξοῦσα
Πού μῶδειχνες ἐσύ.

Μπροστὰ στὴ ταπεινὴ ζωὴ τῶν φτωχῶν ἀνθρώπων, μπροστὰ στὴν ἀσημαντὴ ἱστορία τῶν περιφρονημένων πραγμάτων ὁ Μαρκοράς σταματᾷ με συμπόνια κι' ὁ λυρισμός του βγαίνει ἀπὸ τὴν καρδιά του θερμὸς καὶ μελαγχολικός

Βαρυὰ κοιμᾷται ὁ γέροντας, αὐτὸς πού κάθε μέρα
Ἐκίναε ἔς ἄκοπη δουλειά,
Προτοῦ λαλήσουν τὰ πουλιὰ
Στὸν ἥσυχον ἀέρα

Τοῦ κάκου ἀποχαιρέτησαν τῆς χαραυγῆς τὸ χρῶμα
Ὅλαις τοῦ κήπου του ἢ φωλαίαις,
Μὴν ὀνειρεύεται; Γιὰ ἰδέε!
γελᾷε τ' ἀχνό του στόμα

Δὲ θὰ ξεπνίση· ἀλλοίμονο! γιὰ τὸ φτωχὸ ἀσπρομάλλη

Πώσκαφε κάμπους καὶ βουνά,
 Δύο πήχαις τόπο μοναχά
 Τώρα θά σκάψουν ἄλλοι.

Θαρρεῖς ὅπου, ἀναπαύοντας τὴ σκεθρωμένη ράχη,
 Λαλήματ' ἄλλα καρτερεῖ,
 Νὰ χαιρετήσουν μίαν αὐγή,
 Ποῦ φῶς αἰώνιο θάχῃ.

Κι' ἄλλου:

Πανέρμο σπίτι, ἀκίνητος, ὅταν ἐδῶ ζυγῶν,
 θωράω τ' ἀπομεινάρια σου μὲ σέβας καὶ μὲ πόνο.
 Μὴν ἔργο θεῖου τεχνίτη,
 Ἐρώων φωλιὰ μὴν ἦσους, μικρὸ πανέρμο σπίτι;

Ἄλλ' ἂν ἡ τύχη ἐφάνηκε μαζὶ σου ἀκριβοχέρα,
 Τάχα κ' ἐδῶ δὲν ἔζησαν τέκνα θεοῦ μιὰ μέρα;
 Ὡ πόσα καταθόδια
 Συχνά κ' ἐδῶ θ' ἀκούστηκαν σὲ γάμους καὶ σὲ ξόδια!

Παιδιά τῆς φτώχειας, πῶρχεται, περνάει καὶ δὲν ἀφίνει
 Στὴ γῆ κανένα χνάρι τῆς, ἦταν, λογιάζω, ἐκεῖνοι,
 Ποῦ μέσα σου, ὦ ρημάδι,
 Τὴν πρώτη αὐγή τους εἶδανε καὶ τὸ στερνὸ τους βράδυ.

Στὸ ποίημά του «Τὸ Παράπονο τῆς Πεθαμένης» βρίσκεται κλεισμένη ὅλη ἡ μεγαλωσύνη τῆς Σολαμικῆς ποίησης, ὅλη ἡ ἀκοίμητη προσπάθεια τοῦ μεγάλου δασκάλου νὰ πλησιάσῃ τὴν τελειότητα καὶ τὸ ἀνέφικτο.

(Τὸ τέλος τοῦ ἐπόμενου)

M. ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΗΣ

ΠΡΩΤΟΒΡΟΧΙ

Ἐξω τὸ πρωτοβρόχι
 μέσα ἢ θλιμμένη μου καρδιά;
 Ποιὸ νὰ τονίζουν μοιρολόϊ;
 Ἄναστρη εἶν' ἀπόψε ἡ βραδυά.

Ἄναστρη στὰ οὐράνια χἀ,
 ἄναστρη καὶ στὴ κρυφῆ γωνιά;
 τῆς καρδιάς μου τὸ Σεράϊ
 ἄδειο ἀπόψε, μαύρη παγωνιά.

Κίνησαν καὶ χαθῆκαν
 ὅλα τὰ λαλούμενα μακρυὰ
 φύσηξαν καὶ σβυστήκαν
 πολὺφωτα, καντήλια, ἄλλοιά!

Ἐξω τὸ πρωτοβρόχι
 μέσα ἢ θλιμμένη μου καρδιά;
 Ποιὸ νὰ τονίζουν μοιρολόϊ;
 Ἄναστρη εἶν' ἀπόψε ἡ βραδυά.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΚΟΡΑΗΣ ΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Χωρίς να θέλωμεν να υποτιμήσωμεν τὴν κριτικὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου τοῦ Κοραῆ, ἥτις καὶ μόνη θὰ ἤρκει διὰ νὰ κάμῃ ἐνδοξον ἓνα πνευματικόν ἔργατον, νομίζομεν ὅτι ἐπιτοσ ἀδικεῖται, ἂν κριθῆ κυρίως ὡς κριτικός. Καὶ εἰς τοῦτο ἀκριβῶς ὀφείλονται αἱ ἀντινομικώτεραι κρίσεις διὰ τὸ ἔργον τοῦ Κοραῆ. Εἶναι πράγματι γεγονός ὅτι ὁ Κοραῆς ἐκτός τοῦ Ἱπποκράτους ἐλαχίστας ἐκδόσεις ἐξέδωκε διὰ τῆς συστηματικῆς ἀντιβολῆς ἢ ἔστω τῆς ἀναγνώσεως τῶν χειρογράφων διὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν δυσκόλων χωρίων. Ἐπίσης, λόγῳ τῆς ἐλλείψεως χρόνου, ὡς ὁ ἴδιος εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς προλόγους τῆς ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης τινίζει, οὔτε καὶ ὅλας τὰς ἀναγνώσεις τῶν προηγουμένων ἐκδοτῶν ἠδύνατο νὰ ἐλέγῃ (56). Ἔπειτα εἰς τὴν κριτικὴν τῶν χρόνων του ἔβλεπε μὲν μίαν ἐξέλιξιν τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τοῦ εἴδους τούτου, δὲν ἐνόμιζεν ὅμως ὅτι αὐτὴ εἶχε φθάσει εἰς τὴν τελειότητα τῆς «Καθὼς ὅλαι αἱ ἐπιστήμαι, οὕτω καὶ ἡ κριτικὴ ἐχρειάζετο πολλῶν ἐτῶν διάστημα καὶ πολλῶν ἀνθρώπων κόπους, διὰ νὰ προχωρήσῃ ἐωσοῦ εὐρίσκεται σήμερον, χωρὶς ἀκόμη νὰ φθάσῃ τὰ τελευταῖα τῆς ὁδοῦ» (57). Τὴν τελείαν κάθαρσιν καὶ ἀποκατάστασιν τῶν κειμένων ὅν ἐθεώρει ἔργον ἑνὸς ἐκδότου ἀλλὰ σειρᾶς γενεῶν (58). Τέλος πρέπει νὰ τοιυεθῇ ὅτι δὲν ἔτρεφε μεγάλην ἐκτίμησιν εἰς τὰ χειρογραφα τῶν αντιγραφῶν καὶ αὐτῶν τῶν δοκίμων Βυζαντινῶν χρόνων. Σὲ πολλὰ μέρη τοῦ ἔργου του ἀναπτύσσει τὴν ἀποψιν ταύτην «τῶν παλαιῶν τὰ συγγράμματα, τὰ ἔχομεν ἀπὸ αντιγραφῆς, τῶν ὁποίων μέγα μέρος δὲν εἶχε τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἰκανὴν εἶδωσιν... καὶ τινες οὐδὲ τὴν ἐγνώριζον ὀλίγελα, ἐπιτηδεύοντες τὴν ἀντιγραφὴν διὰ μόνης τῆς χειρὸς καὶ τῆς ὀψεως». (Ἀριστοτ. ἔ. ἀ. σελ. 2) (59).

Παρά ταῦτα καὶ παρὰ τὴν τοιμηρότητά του κατὰ τὴν διόρθωσιν, ἥτις ἐνίοτε ἔβλαψε καὶ ἐζημίωσε τὴν ἀξίαν τῶν ἐκδόσεών του, δὲν εἶναι ἀσημάντος ἡ κριτικὴ ἀξία αὐτοῦ. Ὡς κύρια κριτικὰ ἐφόδια εἶχε ὁ Κοραῆς τὸ ὀξύ τῆς παρατηρήσεως, τὴν ἀγχίνωσιν, τὴν πείραν, τὴν ἀφάνταστον εἰκαστικὴν ἰκανότητα καὶ τὴν πλουσιωτάτην φαντασίαν, ἐφόδια τὰ ὁποῖα τοῦ προσέδιδον πολλάκις κατὰ τὸ Προφητικόν. Ἡ διαίσθησις του ἦτο καταπληκτικὴ καὶ ἡ ἀνήσυχος φύσις του δὲν ἰκανοποιεῖτο, ἂν δὲν εὕρισκε τὴν πιθανότεραν λύσιν. Πολλάκις τινάσσεται ἐκ τῆς κλίνης του κατὰ τὰς νύκτας θέρους καὶ χειμῶνος διὰ νὰ καταγράψῃ τὰς διορθώσεις του. «Δὲν ἐξεύρουσιν ὅτι πολλάκις τὴν νύκτα (καὶ τοῦτο συμβαίνει δις καὶ τρίς τῆς ἐβδομάδος) πηδῶ ὡς διωκόμενος ἀπὸ τὴν κλίνην καὶ ἀνάπτω φῶς, διὰ νὰ σημειώσω μὲ τὸ μολύβδιον κινδύλιον καμμίαν ἐννοίαν οἰκειότεραν εἰς τὰς σημειώσεις (ἐκεῖ ἔκαμε τὰς διορθώσεις του) ἢ τὰ προλεγόμενα, τὴν ὁποίαν ἐγέννησεν ἡ σιωπὴ τῆς νυκτὸς καὶ φοβοῦμαι μὴν ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὴν μνήμην μου τὸ μέχρι τῆς ἡμέρας διάστημα» (60). Καὶ αἱ διορθώσεις αὗται αἱ

*Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον.

(56) πβλ. Ἑλλην. Βιβλιοθ. τομ. 13ος — Ἀριστοτέλους πολιτικῶν τὰ σωζόμενα. Προλεγ. σελ. 1-2.

(57) πβλ. Ἑλλην. Βιβλιοθ. τομ. 15ος — Ξενοφῶντος Ἀπομν. καὶ Πλάτωνος Γοργίας Προλεγ. σελ. 8.

(58) Ἀριστ. Πολιτ. ἔ. ἀ. σελ. 1-2.

(59) πβλ. ἀκόμη, Ἐπιστολαὶ II, 113. «...Ἀπὸ ἐκατόν... σφάλματα εἰς τοὺς δοκίμους πιθανόν τὰ ἐνεγήνητα ἐννεά εἶναι τῶν ἀντιγραφῶν. Εἰς τὸ ἐξῆς ἐλπίζω νὰ γίνω προσεκτικώτερος». (Σημειωτέον ὅτι γράφει τὸ 1810). πβλ. ἐπίσης. Ἐπιστ., I, 372 καὶ 399.

(60) πβλ. Ἐπιστ. II, 128.

προφητικῆ παρά ἐπιστημονικῆ δυνάμει γραφόμεναι, πολλάκις ἐπληθεύοντο ὑπὸ χειρογράφων, τὰ ὁποῖα ὄχι μόνον δὲν εἶχεν ἴδει ἀλλὰ οὐδὲ κἂν ἐγνώριζεν ἂν ὑπῆρχον. Οὕτω πολλοὶ ἐκδόσεις του περιέχον διορθώσεις, αἵτινες ἐνεκρίθησαν ἢ ἀνεφέρθησαν ὑπὸ τῶν διασημοτέρων Γερμανῶν φιλολόγων τοῦ 19 αἰῶνος καὶ περιελήφθησαν ἀκόμη καὶ εἰς τὰ λεξικά τῆς χειρὸς, τὰ ὁποῖα παρά τὰς ἐλλείψεις των εἶναι σήμερον ἀπὸ τὰ καλλίτερα (61). Ἐκτὸς τῶν διορθώσεων εἰς τὰ κείμενα τῶν συγγραφέων, τοὺς ὁποίους ἐξέδωκεν ἔχει προτείνει πλείστας ἄλλας, εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς ἢ πεζογράφους.

Ἡ ὀρθότης τοῦ κειμένου μόνον δὲν εἶναι παρά μία ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διὰ τὸν Κοραῆ. Μὲ αὐτὴν πρέπει νὰ ἀρχίζει ἀπλῶς καὶ ὄχι νὰ τελειῶνῃ ἢ φιλολογικῆ ἐργασία. Ἡ ἀποκατάστασις ἐνὸς κειμένου ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ὅπου ἀφουσιάζεται τῆς πλοκῆς ἢ τελειότητος δὲν εἶναι, κατ' ἔκφρασιν του, παρά τὰ χροσὰ πινάκια καὶ μία καλοστρωμένη τράπεζα, ἄνευ ὅμων ἐδεσμάτων. Τὰ ἐδέσματα εἶναι αἱ πολλαπλαῖ ἀξίαι, αἱ ὁποῖαι θὰ προκύψουν ἐξ αὐτῶν. Διὰ τὴν ἐρμηνείαν των ὅμως χρειάζεται ὡς πρῶτιστος καὶ ἀπαραίτητος παράγων, ἡ γνῶσις τῆς γλώσσης. Ἡ γνῶσις αὕτη τῆς ἀρχαίας γλώσσης θὶ συντελέσῃ, ὡς θὰ πεισθῇ ἀμέσως ὄχι μόνον εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν κειμένων ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν πλουτισμὸν τῆς Νέας. Οὕτω δὲ ἀποβαίνει ὑψίστης σπουδαιότητος παράγων ὄχι μόνον διὰ τὴν κατανόησιν τῶν κειμένων ἀλλὰ ὡς αὐθιπόστατος καὶ τὰ μάλιστα βοηθητικὸς συντελεστής πρὸς πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου. Διότι ἄνθρωπος ἐκφραζόμενος καλῶς δὲν δύναται παρά καὶ νὰ σκέπτεται καλῶς καὶ ἔτι περαιτέρω δὲν δύναται παρά νὰ ζῆ καὶ εἰς μίαν κοινωνίαν, τῆς ὁποίας τὰ ἦθη εἶναι καλά. «Ὅστις ἔχει ψυχὴν ἀδούλωτον, συλλογίζεται καὶ λαλεῖ καὶ γράφει ὑψηλά!» (62). Ἡ γνῶσις ὅμως τοῦ τεραστίου τούτου παράγοντος καὶ αὐθιπόστατου πνευματικοῦ ἀγαθοῦ δὲν ἀποκτᾶται διὰ τῆς μεθόδου τῶν ΚΑΛΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ἀλλὰ διὰ τῶν λογικῶν καὶ φιλοσοφημένων γραμματικῶν. Πρὸς διαφώτισιν τοῦ προβλήματος τούτου, ἀφιερῶναι ὁ Κοραῆς τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν πολυθρυλῆτων αὐτοσχεδίων ὀχοσμάτων του ἴδιου, τὰ, ἐκ 454 σελίδων, προλεγόμενα τοῦ Προδρόμου, τοῦ Ἰσοκράτους καὶ τοῦ Πλουτάρχου. Εἰς τοὺς σχετοῦς του τμήμας ὁ Κοραῆς ἀναδεικνύεται ὄχι μόνον τῆς γλώσσης ὁ καθαρτῆς καὶ δημιουργὸς ἀλλὰ καὶ τῆς θεματογραφίας καὶ τοῦ συντακτικοῦ καὶ τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας ὁ πρῶτος μελετητῆς καὶ αὐτῆς τῆς φιλοσοφίας τῆς γλώσσης ὁ μύστης. Γνώστης ὄχι μόνον τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἀλλὰ καὶ καὶ ὄλων τῶν ἐξελίξεων αὐτῆς κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρινούς, Βυζαντινοὺς καὶ νεωτέρους χρόνους εἶναι ὁ πρῶτος, ὁ ὁποῖος διεκήρυξε τὴν ἀνάγκην τῆς μελέτης τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς ὅλην τὴν μακροαῖαν ἐξέλιξιν, ἢ ὁποῖα δύναται νὰ ἔχη ἀνιούσας καὶ κατιούσας κλιμακώσεις, δύναται, ἴδια κατὰ τοὺς τελευταίους Βυζαντινοὺς χρόνους, νὰ μὴ ἔκαμε καλὴν χρῆσιν τῆς μεγάλης κληρονομίας τῆς καὶ νὰ μὴ ἀποτελῆ παράδειγμα πρὸς μίμησιν, πάντως ὅμως οὐδέποτε ἐδημιούργησεν ἀγεφύρωτον χάσμα. Τὸ Σχολεῖον καὶ πρὸ πάντων ἡ Ἐπιστῆμη πρέπει νὰ κάμουν σκοπὸν καὶ δόγμα

(61) *Ἔχομεν ἰδίως ὑπ' ὄψει τὴν μετάφρασιν τοῦ λεξικοῦ τοῦ Liddell —Scott.*

(62) Πέλ. Προδρόμος Ἑλλήν. Βιβλιοθ. Προλεγ. σελ. 158 καὶ Ἡλιόδ. Προλεγ. σελ. 52 «Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα... σιμὰ τῶν πολλῶν ἄλλων αὐτῆς προτερημάτων, ἔχει κἂν κάποιαν ἐξαιρετον γοητείαν, διὰ τῆς ὁποίας ὄχι μόνον μαλακύνει τὰ ἦθη τῶν νέων ἀλλὰ καὶ τὰ κάμνει σεμνότερα καὶ σωφρονέστερα». πέλ. ἐπίσης ἔ. ἄ. σελ. 52-73 καὶ Ἐπιστ. I 590 κ. ἔξ.

των ὅτι μόνον διὰ τῆς ἀντιπαράθεσως τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νέας γλώσσης δύνανται καὶ τὴν ἀρχαίαν νὰ ἐκμάθουν καὶ τὴν νέαν νὰ πλουτίσουν διὰ τῆς μητρὸς τῆς ἀρχαίας. Πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν ὄχι μόνον αἱ συγγένειαι τῶν λέξεων ἀλλὰ καὶ κυρίως τῶν ἐκφράσεων Ἀρχαίας καὶ Νέας, διότι οὕτω μόνον θὰ εἶναι δυνατὴ ἡ γνώσις αὐτῶν καὶ ἡ κατανόησις τῶν ἠθικῶν ἀξιών καὶ διδαγμάτων τῶν κειμένων (63). Μεκρανάστασις τῆς Ἀρχαίας εἶναι ἀδύνατος (64)· ὁμως προσφυγὴ εἰς αὐτὴν καὶ διὰ τὸν πλουτισμὸν τοῦ λεξιλογίου ἀλλὰ καὶ πρὸς καλλιτέρευσιν τοῦ ὕφους τῆς νέας εἶναι ἐπιβεβλημένη. Τοῦνοντίον εἶναι τελείως κατακριτέα καὶ ἀπαράδεκτος ἡ μίμησις Ἀγγλισμῶν, Γαλατισμῶν καὶ Γερμανισμῶν καθὼς καὶ πάσης ξένης λέξεως ἢ πολιτογράφουσι (65). Σύνγκοισιν δυνάμεθα νὰ κάμωμεν ἴδια μετὰ τῆς Λατινικῆς διὰ νὰ εὐρίσκωμεν ἀναλογίας ὄχι ὁμως μίμησιν. Ὁ Κοραῆς εὐρεθεὶς πρὸ τοῦ χάους τοῦ δημοσυρηθέντος ἐκ τῶν Ἀττικιστῶν καὶ τῶν ἀκρῶν ὄχι δημοτικιστῶν ἀλλὰ ἰδιωματιστῶν ἐκτύπησε καὶ τὰς δύο ἀκρότητας, ὡς τελείως καταστρεπτικὰς. Ὁ ἐπιστήμων καὶ ὁ μορφωμένος ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὀμιλῇ σαφῶς καὶ νοητῶς πρὸς τὸν λαόν ἀλλὰ ἔχει ἀκόμη καὶ χρέος νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὸ χέρι, διὰ νὰ τὸν ἀναβιβάσῃ ὑψηλότερα πνευματικῶς (66). «Εἰς τὰς τοιαύτας περιστάσεις τί ἄλλο μένει εἰς τοὺς λογίους τοῦ ἔθνους παρὰ τὴν μέσσην ὁδόν... καὶ οἱ Πλάτωνες καὶ Ἰσοκράται δὲν ἔγραφον, ὡς κωπηλάται ἀλλὰ... ὥστε νὰ καταλαμβάνωνται ἀπὸ τοὺς κωπηλάτας». Διμέτωπος ὁ Ἀγών· Διμέτωπος καὶ ἡ κατὰ τοῦ Κοραῆ ἐπιθεσις καὶ ἐν πολλοῖς σφιδραὶ καὶ ἀδικος (67). Γνώσις λοιπὸν παράλληλος τῆς Ἀρχαίας καὶ Νέας γλώσσης εἶναι ὅτι καὶ τὴν κατανόησιν τῶν βαθυτέρων νοημάτων τῶν κειμένων θὰ ἀποδώσῃ καὶ τὴν ἐξηγησίαν τῶν εἰς γλώσσαν εὐληπτον ὑπὸ τοῦ λαοῦ θὰ ἐπιτύχῃ. Τὸ ἕτερον σκέλος τοῦ ὀλοκληρώματος τώρα ἡ Ἀρχαία γλώσσα δὲν δύναται, ὡς ἐλέχθη, νὰ γίνῃ κτῆμα τῶν νέων διὰ τῶν ΚΑΛΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ, διότι ταῦτα ἐκτὸς τῶν ὅσων παρατηρήσαμεν δὲν ἔχουν τὰ τρία κύρια καὶ ἀπαραίτητα προσόντα: Τὸ εὐληπτον, τὸ σύντομον καὶ τὸ μεθοδικόν. Ἀνάγκη ἐπομένως ἀμεσος ἐκδόσεως νέων συγχρονισμένων καὶ φιλοσοφημένων γραμματικῶν. Πρὸς τοῦτο ὁ Κοραῆς κάμνει παρατηρήσεις πολλὰι τῶν ὁποίων ἀπετέλεσαν τὰς θάσεις τῶν νεωτέρων γραμματικῶν, ὅλλαι δὲ θίγουν προβλήματα, τὰ ὅποια καὶ σήμερον δὲν ἔχουν λυθῆ. Ἀναφέρομεν ἐνδεικτικῶς τὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς διαθέσεως τῶν ρημάτων, τῶν ἀποθετικῶν, τῶν ἐπιρρημάτων καὶ τῶν συνδέσμων, αἱ ὅποια κατέχουν τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν προλεγομένων τοῦ Προδρόμου τῆς Ἑλλην. Βιβλιοθήκης (68). Καὶ αἱ συντακτικαὶ παρατηρήσεις του εἶναι ὑψίστης σπουδαιότητος. Ἰδιαίτη ἀγανάκτησις κατὰ τῶν τότε γραμματικῶν, οἵτινες οὐδὲ τοῦ θεοῦ Ὁμήρου ἐφείσθησαν ἀλλὰ δι' εἴκοσι πέντε χωρίων του τὸν ἀπέδειξαν σόλοικον καὶ αἱ σοφαὶ παρατηρήσεις του ἐπὶ τῶν σχημάτων τοῦ λόγου εἶναι καὶ σήμερον ὠφέλιμοι (68α). Αἱ παρατηρήσεις του ἐξ ἄλλου ἐπὶ τῆς

(63) Πέλ. Ἡλιόδ. προλεγ. σελ. 48 κ. ἐξ., Ἐπιστ. I, 637 καὶ 726. Πλουτάρχ. I προλεγ. σελ. 11 κ. ἄ.

(64) Ἐ. ἄ. προλεγ. σελ. 54-55 καὶ κυρίως σελ. 58 κ. ἐξ.

(65) Πέλ. Ἐπιστ. I, 589, 620, Προδρόμος Προλεγ. σελ. 86 κ. ἄ.

(66) Πέλ. Ἐπιστ. I, 610 κ. ἄ.

(67) Διὰ τοὺς γλωσσικοὺς ἀγῶνας τοῦ Κοραῆ ἐκτὸς τῶν ἔργων του σπουδαία εἶναι τὰ ἄρθρα του εἰς τὸν «Λόγιον Ἐρμῆν», φιλολογικὴν Ἐφημερίδα τῆς Βιέννης, ἰδρυθῆσαν τῷ 1811.

(68) Πέλ. πρὸ πάντων Προδρ. προλεγ. σελ. 28-64.

(68α) Ἐ. ἄ. σελ. 71 κ. ἐξ. Γενικῶς περὶ σολοικισμῶν ἰδ. ἔ. ἄ. προλ. σελ. 67-78.

Θεματογραφίας καὶ τὰ ὑποδειγματικά του παραδείγματα πρέπει καὶ σήμερον νὰ εἶναι ὁδηγὸς διδασκάλων καὶ καθηγητῶν (69). Σκοπὸς τῆς Θεματογραφίας δὲν εἶναι μόνον νὰ μάθῃ κανεὶς νὰ γράφῃ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν.—καὶ τοῦτο θέβαια δὲν εἶναι μικρᾶς ἀξίας, ὡς μάθημα—ἀλλὰ νὰ κατανοήσῃ τὰς ἠθικὰς ἀξίας τῶν κειμένων καὶ νὰ ἐξηγήσῃ αὐτὰς εἰς τὴν γλῶσσαν τὴν ὅποιαν ἐθήλασε μὲ τῆς μητρὸς του τὸ γάλα. Αὐτὴν τὴν γλῶσσαν τὸ δευτέρου σκέλος τοῦ ὀλοκληρώματος ἔχει ὑποχρέωσιν πρῶτον ὁ λόγιος καὶ ἔπειτα δι' αὐτοῦ ὁ λαὸς νὰ καλλύη καὶ νὰ διορθώσῃ «...νὰ καλλύναμεν καὶ νὰ διορθώναμεν ὅσον εἶναι δυνατόν τὴν γλῶσσαν, τὴν ὅποιαν ἐθλήσαμεν μὲ τὸ γάλα, καὶ εἰς μόνην τὴν ὅποιαν ἐσυνθησάμεν νὰ ἐξηγῶμεν ὅ,τι συλλογίζομεθα» (70). Ἡ γλῶσσα εἶναι κτῆμα ὀλοκληρου τοῦ ἔθνους καὶ διὰ τοῦτο τὸ χρέος τῶν λογίων εἶναι μέγιστον. Μὲ εὐλάβειαν καὶ προσοχὴν πρέπει νὰ γίνῃ ἡ προσπάθεια τῶν πρὸς διορθωσιν τῆς. «Οἱ λόγοι ἄνδρες τοῦ ἔθνους εἶναι φυσικὰ οἱ νομοθέται τῆς γλώσσης, τὴν ὅποιαν λαλεῖ τὸ ἔθνος· ἀλλ' εἶναι (πάλιν τὸ λέγω) νομοθέται δημοκρατικοῦ πράγματος. Εἰς αὐτοὺς ἀνήκει ἡ διορθωσις τῆς γλώσσης, ἀλλ' ἡ γλῶσσα εἶναι κτῆμα τοῦ ἔθνους καὶ κτῆμα ἱερόν. Ὅθεν πρέπει νὰ ἀνακαίνιζται μὲ εὐλάβειαν καὶ ἡσυχίαν, καθὼς ἀνακαίνιζονται τὰ ἱερά» (71).

Τεραστίαν σημασίαν ἀπέδωσεν ὁ Κοραῆς εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ αἰσθητικὴν ἀνάλυσιν τῶν κειμένων τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, αἱ δὲ παρατηρήσεις του ἔχουν μεγίστην παιδαγωγικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἀξίαν. Εἰς τοὺς προλόγους τῶν περισσοτέρων ἐκδόσεών του ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς σημειώσεις του ἐπιχειρεῖ τὴν ἀνάλυσιν τῶν κειμένων τόσον ἀπὸ ἐξωτερικῆς μορφῆς, τῆς γλώσσης, τῆς πλοκῆς, τοῦ ὕφους ὅσον καὶ ἀπὸ ἐσωτερικῆς, τῶν ἠθικῶν ἀξιών τοῦ ἔργου. Τὸν ἀποφασιστικὸν μάλιστα ρόλον διὰ τὴν ἀξιολόγησιν τοῦ συγγραφέως δὲν τὸν παίξει ἡ ἐξωτερικὴ μορφή καὶ ἡ αἰσθητικὴ τελειότης τοῦ ἔργου ἀλλὰ αἱ ἠθικαὶ καὶ πνευματικαὶ ἀξίαι. Ἀναφέρομεν ἐνδεικτικῶς τὸν Λόγγον, τὸν ὅποιον θεωρεῖ πολὺ κατώτερον τοῦ Ἡλιοδώρου καὶ ἄλλων συγγραφέων, μολοντί ἡ γλῶσσα, τὸ ὕφος καὶ ἡ πλοκὴ τοῦ λόγου του εἶναι πολὺ τελειότερα αὐτῶν «Εἰς τὸν Λόγγον εὗρισκει τις τὸ σαφές τῆς λέξεως, τὸ κυριολεκτικόν, τὸ ἀττικόν, τορνευμένας καὶ γλαφυράς περιόδους· ἀλλὰ λείπει τὸ κυριώτερον Νοῦς καὶ Κρίσις· καὶ ὁ ἀττικώτατος Λόγγος δὲν εἶναι παρά σοφιστῆς ἀηδὴς εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ὄχι μόνον διὰ τὴν ἀσχρολογία...» (72).

Γενικῶς ἔργον, τὸ ὅποιον δὲν στηρίζεται ἐπὶ τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς δὲν δύναται νὰ ἔχῃ παρά εὐλαχίστην ἢ οὐδεμίαν ἀξίαν. Οὕτω, ἐκτὸς τῶν προλεγόμενων τοῦ Ἡλιοδώρου, ὅπου διαγράφει τὰς ἠθικὰς ἀξίας καὶ Ἀρχὰς ἀπὸ τὰς ὁποίας πρέπει νὰ διαπνέεται ἡ Μυθιστορία, εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ Ἰσοκράτους καθορίζει μὲ τὰ ἴδια κριτήρια τὴν ἀξίαν τῆς Ρητορικῆς. Ρητορικὴ, ἥτις κάμνει χρῆσιν τῶν ὠραίων λόγων διὰ νὰ ὑπο-

(69) Ἐ. ἀ. σελ. 74-88.

(70) Πέλ. Ἡλιοδ. προλ. σελ. 56, Προδρο. προλ. σελ. 89 κ. ἐξ. Ἰσοκρ. I προλ. σελ. 14-15. Ἐκτὸς τῆς γνώσεως τῆς Ἀρχαίας, συντελεστῆς ἀξιολογος διὰ τὴν γνώσιν τῆς Νέας ἑλληνικῆς θὰ ἦτο μ'α νέα ἑλληνικὴ γραμματικὴ καὶ ἓνα Λεξικόν. Τούτων ὅμως πρέπει νὰ προηγηθοῦν 1) Ἡ ἀνάπτυξις νέας ἑλληνικῆς πεζογραφίας καὶ ποιήσεως καὶ 2) Ἡ Συλλογὴ ὕλης λεξικογραφικῆς (φράσεις, παροιμίαι κ.τ.λ.). Ταῦτα κατὰ τὸν Κορ. θὰ ἐραδύνουν πολὺ. πέλ. Πλούταρχ. I προλεγ. σελ. 11-34.

(71) Πέλ. Ἡλιοδ. προλεγ. σελ. 71.

(72) Πέλ. Ἐ. ἀ. σελ. 13 κ. ἐξ.

στηρίξη ἀλόγους καὶ σαθράς ἀπόψεις εἶναι δημαγωγία καὶ ἀπάτη. «...δὲν ἀρκεῖ γυμνὴ ἀπόδειξις ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐνδυναμωθῆ μετὰ τῆς ρητορικῆς τὰ ὄπλα... τὰ τοιαῦτα ὄπλα, ἀναγκαῖον εἶναι νὰ διευθύνωνται ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν διὰ νὰ κόπτωσι τῶν παθῶν τὰς ἀγριότητας καὶ ὄχι νὰ σφάζωσι τὴν ψυχὴν μετὰ τοῦ λόγου τὴν μαγείαν. Τὸ πρῶτον εἶναι μόνον τοῦ φιλοπάτριδος ρήτορος ἔργον» εἰς τὸ δεύτερον ἐνασχολήθησαν οἱ πονηροὶ δημαγωγοί, οἱ προδόται τῆς πατρίδος, οἱ κόλακες, οἱ συκυφάνται, οἱ ὑποκριταὶ τῆς ἀρετῆς, οἱ γόητες ὄλων τῶν αἰώνων» (73). Μόνον ἡ ρητορικὴ ἢ ὑποστηρίζουσα καὶ διαδίδουσα τὰς ἠθικὰς Ἀξίας καὶ Ἀρχὰς εἶναι πολλῆς σημασίας καὶ ἀπαραίτητος βοηθὸς τῆς φιλοσοφίας, ἥτις δὲν εἶναι πάντοτε προσιτὴ διὰ τὸ δυσνόητον τῶν θαυτέρων νοημάτων τῆς. «Ἄν οἱ ἄνθρωποι ἦσαν χωρὶς πάθη, ἡ Ῥητορικὴ ἤθελεν εἶσθαι καθαρὰ ματαιοτεχνία... ὅλας τὰς ἠθικὰς ἀληθείας ἀρκετὸν ἦτο νὰ τὰς ἀποδείχῃ τις λογικῶς εἰς αὐτούς... τὸ πρᾶγμα ὅμως δὲν εἶναι τοιοῦτον καὶ τὴν ρητορικὴν ὄχι μόνον ἡ φιλοσοφία ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ Ἐθρσκειὰ τὴν ἔκριναν χρῆσιμον εἰς τὸ νὰ κυβερνᾷ τῶν ἀνθρώπων τὰ πάθη» (74). Τοιαύτην ρητορικὴν ἀξίαν τῆς ἀποστολῆς τῆς θεωρεῖ πρὸ πάντων τὴν ρητορικὴν τοῦ Ἰσοκράτους καὶ τοῦ Δημοσθένους τοῦ ὁποῖου τὴν εἰκόνα προσατενίζων ἀπέθανε (75). Ἡ ἠθικὴ ἀξία τοῦ κειμένου γενικῶς εἶναι εἰς τῶν κυρίων, ἂν μὴ ὁ μόνος τελικὸς σκοπὸς ὄλων τῶν μελετητῶν κηρίως ὅμως τῶν νέων διότι τοὺς ὠρίμους μελετητὰς ἡ ὠφέλεια δύναται νὰ προκύψῃ ἐκ παντὸς κειμένου ἀρνητικῶς καὶ θετικῶς, διὰ τοὺς νέους ὅμως χρειάζεται νὰ ἐκλέγονται τὰ καλλίτερα κείμενα, ἅτινα περιέχουν ἀδιαμφισβητήτους καὶ ὄχι ἀντινομικὰς ἠθικὰς Ἀξίας. Πρὸς τοῦτο ὁ Κίραης διαγράφει ἐνδεικτικῶς μίαν ἐκλογὴν συγγραφέων καὶ δίδει σοφὰς ὑποδειγματικὰς διδασκαλίας (76). Χάριν τοῦ ἠθικοῦ αἰτήματος καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου δὲν ἐδίστασε—κακῶς βέβαια ἀπὸ κριτικῆς ἀπόψεως—νὰ ἐξαλείψῃ ὀλοκλήρους φράσεις καὶ ὀλόκληρα χωρία. Καὶ ἡ αἰσθητικὴ πλευρὰ δὲν παραγνωρίζεται. Πίστις του, ἄλλως, εἶναι ὅτι τὸ ὕφος καὶ ἡ γλῶσσα ἡ τελεία, κατὰ κανόνα συμπαρομαρτεῖ μετὰ τοῦ ἤθους τὴν τελειότητα ὅπως ὅποτε ὅμως ἔπεται ἀξιολογικῶς. «...ἡ ἀάγνωσις ὁμοιάζει τὴν τροφήν. Ὅταν κάθηται τις εἰς τράπεζαν, ὁ πρῶτος αὐτοῦ σκοπὸς εἶναι νὰ θεραπεύσῃ τὴν χρεῖαν τῆς φύσεως ἢ κομπότης τῶν σκευῶν καὶ πολυτέλεια δὲν παριστάνεται εἰς τὸν νοῦν του παρά κατὰ δεύτερον λόγον. Ἄλλ' ὅταν ἀντὶ βρωμάτων δὲν εὐρίσκει εἰς αὐτὴν παρά χρυσᾶ πινάκια, καὶ τὴν τράπεζαν ἀφίνει μετὰ ἀγακτικῆσιν καὶ τὸν καλεστὴν μεμφεται ὡς ἀνόητον (77).

ΑΘ. ΜΕΡΕΜΕΤΗΣ

(Τὸ τέλος τοῦ ἐπόμενου)

(73) Πέλ. Ἰσοκρ. Προλεγ. I. σελ. 5, 6 κ. ἐξ.

(74) Ἐ. ἀ. I σελ. 4.

(75) Τὸν Δημοσθένη ἐθεώρει πρότυπον ρήτορος καὶ ἀπὸ αἰσθητικῆς ἀπόψεως πέλ. Ἰσοκρ. I προλεγ. σελ. 9-13 καὶ σελ. 15., Ἡλιοδ. σελ. 59 καὶ 72. Ἀξίον σημειώσεως εἶναι ὅτι πρότυπον ρητορικῆς θεωρεῖ τὴν ρητορικὴν τοῦ Σωκράτους πέλ. Ξενοφ. Ἀπομν. Προλεγ. σελ. 25.

(76) Πέλ. Πρόδρομ. Προλεγ. σελ. 87 κ. ἐξ., 110-124 καὶ Ἰσοκρ. I προλ. 14.

(77) Πέλ. Ἡλιόδωρ. προλεγ. σελ. 14.

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ ΕΤΟΣ

Τὰ «Κυπριακὰ Γράμματα» εἰσέρχονται μὲ τὸ τεῦχος αὐτὸ στὸ δέκατον τέταρτον ἔτος τῆς ζωῆς τους. Δὲν πρόκειται τὴν ἰσχυρὰ νὰ ἐπιχειρήσουμε ἀπολογισμὸν τοῦ ἔργου τους, οὔτε νὰ προβοῦμε σὲ προγραμματικές δηλώσεις. Ἡ ἱστορία τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων» ὑπῆρξε μιὰ ἀδιάλειπτη πάλι. Ἕνας ἀγώνας ἐθνικός καὶ πνευματικός. Ἀγώνας γιὰ τὴν ἀναζωπύρωση καὶ προαγωγή τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογικῆς παράδοσης τοῦ τόπου, κί' ἀγώνας γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς ὑγιοῦς ἐθνικῆς πνευματικῆς ζωῆς. Πιθανὸν ἢ φανή μας νὰ ὑπῆρξεν ἀσθενὴς καὶ τὰ μέσα μας πενιχρά. Πί ω ὅμως ἀπὸ τὴν προσπάθεια τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων» ὁ ἀναγνώστης καλεῖται νὰ ἐκτιμήσει τὴν εἰλικρίνεια τῶν προθέσεων καὶ τὴν ἀγνότητα τῶν ἐλατηρίων μας καὶ νὰ ἐνισχύσει μὲ τὴν ἀγάπῃ του τὴν ἰδεολογικὴν αὐτὴν ἐξόρμησιν τοῦ τόπου μας, ἑνὸς τόπου ποῦ ἀσφυκτιᾷ ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τῆς πνευματικῆς ἐκείνης ἀτμοσφαιρας, ποῦ δημιουργεῖ ἢ ἐλεύθερη ἐθνικὴ ζωή.

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ

Συχνὰ μὲς' τῇ ζωῇ βλέπουμε ἀνθρώπους, ποῦ κάθε φορὰ ποῦ ἀναλαμβάνουν κάτι καινούργιο (ἢ παίρνουν ἀποφάσεις ποῦ τοὺς ἀφήνουν τὴν ἐντύπωσιν πὼς κάτι καινούργιο ἀρχίζει γιαντοῦς) δοκιμάζουν στὴ ψυχὴ τους παράξενα συναισθήματα φόβου κί' ἀβεβαιότητος, ὅσο κί' ἂν μιὰ ἀδικαιολόγητη — πολλὰ φορὰς — αἰσιοδοξία τοὺς σπρώχνει σ' αὐτό. Κί' ἐνὸς περιμένουν μὲ ἀγωνία νὰ σηκωθῇ μπροστὰ τους ἡ ἀδαιτία, ποῦ τοὺς χωρίζει ἀπ' τὸ μέλλον, γιὰ νὰ δοῦνε ζωντανεμένα τὰ ὄνειρά τους, γυρέξουν ἀπ' τὴν ἄλλη — μὲς' ἀπὸ μικροσυνεβάντα κί' ἀσήμαντες συμπτώσεις — νὰ κρίνουν τὴν ἐκδοσὴ τῶν ὑποθέσεών τους καὶ νὰ προδικάσουν τὸ μέλλον...

Ἡ πρώτη τοῦ χρόνου ἐπικράτησις νὰ θεωρεῖται ὡς ἓνας σημαντικὸς σταθμὸς στὰ σχέδια καὶ τὶς ἐξορμήσεις, τὰ ὄνειρα καὶ τὶς ἐπιδιώξεις μας. Ἔτσι λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι ἐφρόντισαν νὰ ἐξωραίσουν τὴ μέραν αὐτὴν καὶ νὰ δημιουργήσουν γύρω τῆς τὴν εὐνοϊκὴν ἐκείνην ἀτμόσφαιρα, μὲς' ἀπὸ τὴν ὁποίαν οἱ προβλέψεις καὶ τὰ ὄνειρά τους θ' ἀπόβαιναν εὐνοϊκώτερα. Ἐ-

νας πέπλος μαγείας καὶ θούλου ἀποκρύπτει — γιὰ μιὰ στιγμὴ — τὰ θλιβερὰ περιστατικὰ τῆς ζωῆς καὶ κατευθύνει τὴν προσοχὴν στὴν περιοχὴ τῆς φαντασίας καὶ τοῦ πόθου. Τὰ ὄρασημα τῆς πραγματικότητος καὶ τοῦ ὄνειρου συγχίζονται. Ἡ ψυχὴ βυθίζεται στὴ σιγή ρητεια τοῦ μύθου. Οἱ ἄνθρωποι γίνονται παιδιὰ καὶ περιμένουν τὸ μῆνυμα; Τὸ ἄγνωστο, τὸ θρυλικὸ μῆνυμα, ποῦ φέρει ὁ Ἄθ Βασίλης ἀπὸ τὴ μακρὴν ἠώρα τοῦ πόθου καὶ τοῦ μυστηρίου.....

Μερικοὶ μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου δυσπιστοῦν. Ἐπιστρατεύουν τὴ λογικὴν γιὰ νὰ σκοτώσουν τὸ θαῦμα. Δὲν ξέρω ὅμως τί κερδίζουν ἀπ' αὐτό. Ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται ἐπιτακτικὴ τὴν ἀνάγκη νὰ πιστέψῃ στὸ θαῦμα. Εὐτυχῶς ποῦ πολλοὶ μποροῦν — ἔστω καὶ μιὰ μονάχα μέρα τὸ χρόνο — νὰ ξαναγίνονται παιδιὰ. Κί' ἴσως αὐτοὶ νὰ ἐπηρεάσουν κί' ἄλλους κί' ἄλλους. Ἔτσι τὶς μέρες κείνες μὲς' τοὺς κοσμοπολημνρισμένους δρόμους σπάνια ἐλέπει κανένας τὴν κατάθλιψιν. Ἡ χαρὰ ἀπλώνει τὸ χερί της νὰ εὐλογῆσιν τὸν κόσμον, κί' ἡ ἀτμόσφαιρα βουίζει ἀπὸ χαρούμενα λόγια καὶ κα-

λόκαρδες εὐχές.

Μὲ μιὰ τέτοια καλὴ διάθεση ξεκινούμε γιὰ τὸ Νέο Χρόνο. Πίσω ἀπὸ τὰ θλιμμένα γεγονότα καὶ πρόσωπα προσβάλλουμε τὶς ἀναγεννημένες ἐλπίδες μας, κ' ἡ μελαγχολία μας πνίγεται κάτω ἀπὸ τὴν χαρούμενη προσδοκία τοῦ "Ἀη Βασίλη...Κι' ὁ μικρὸς γενναιόδωρος Θεὸς εἰσελαύνει, ἀπόλυτος κύριος — ἕνας τυραννικὸς κύριος — στὰ σπίτια, μεγάλα καὶ μικρά, πλούσια καὶ φτωχικά, γιὰ νὰ χαρίσει μιὰ μυστικὴ διάχυτη εὐτυχία: Στους μικροὺς μὲ τὰ δῶρα του, στους μεγάλους μὲ τὴν εὐκαιρία πὺν τοὺς δίνει νὰ κάνουν χαρούμενους τοὺς ἄλλους, καὶ σ' ὅλους μὲ τὶς ὑποσχέσεις καὶ τὶς προσδοκίες του.

**

Μερικὰ σύγχρονα παιδαγωγικὰ συστήματα πιστεύουν πὼς τὸ παιδί δὲν πρέπει νὰ μεγαλώνει μὲ χιμαιρες καὶ παραμῦθια — ἴσως γιὰ νὰ προλαμβάνονται οἱ ἀπογοητεύσεις. "Ἐτσι ἀντικρῦζουν οἱ διστακτικοὶ καὶ δύσπιστοι τὸν "Ἀη Βασίλη σήμερα: σὰ μιὰν ἄδεια σακούλα, πὺν χάνεται στὸ δρόμο τῶν περασμένων.

Ποιὸς ὅμως μπορεῖ νὰ ἰσχυριστῆι πὼς τὸ πνεῦμα τοῦ "Ἀη Βασίλη εἶν' ἕνα ψέμμα, κ' ὄχι μιὰ πραγματικότητα — στὸν κόσμο ἰδίως τῶν παιδιῶν; Ὁ "Ἀη Βασίλης εἶναι ἡ μορφή πὺν ἀντιπροσωπεύει τὴν καλὴ πλευρὰ τῆς ζωῆς, στὴν ὁποίαν ἐμεῖς δίνουμε τὸ ὄνομα κ' ἡ φαντασία τὴν τελευτὰ πινελιά. Καὶ τὰ παιδιὰ, πὺν μόνο αὐτὴ γνωρίζουν — ἢ τουλάχιστο μόνο αὐτὴ πρέπει νὰ γνωρίζουν — τὴν χαρίζουμε βαθειὰ στὴ μνήμη τους, γιὰ νὰ μποροῦνε ἔτσι νὰ πιστεύουν πὼς κάπου ὑπάρχει ἕνα καλόβολο πνεῦμα πὺν τὰ συλλογίζεται καὶ τὰ παρακολουθεῖ.

Κι' ὅταν θὰ περάσουν τὰ χρόνια, καὶ τὰ παιδιὰ θὰ γίνουν ἄντρες, θὰ μποροῦνε τότε ἀπὸ τὸ ὄραμα ἐκεῖνο νὰ πάρουν ὅ,τι θέλουν κ' ὅ,τι τοὺς χρειάζεται: Ὅα μποροῦνε νὰ πάρουνε τὴν πίστη καὶ τὴν ἐλπίδα...Ὅα μποροῦνε νὰ πάρουνε τὴν προσδοκία καὶ τὸ θαῦμα....

ΝΑΔΙΝΑ Ν. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Νικολάου Β. Τωμαδάκη, Ὁ Ἰωσήφ Βενεένιος καὶ ἡ Κρήτη κατὰ τὸ 1400. Ἀθήναι 1947. σελ. 147.

Τὸ νέον ἔργον, τὸ ὁποῖον ὁ ἤδη διευθυντὴς τῶν γενικῶν ἀρχείων τοῦ κράτους Ν. Τωμαδάκης ἐδημοσίευσε πρὸ τινος χρόνου ἀναφέρεται εἰς τὴν πολυκύμαντον ζωὴν τοῦ γνωστοῦ μεγάλου Ἑλληνικοῦ θεολόγου Ἰωσήφ Βενεένιου τοῦ ἀκμάσαντος περὶ τὰ τέλη τοῦ μεσαιωνικοῦ κόσμου. Εἶναι οἱ χρόνοι, καθ' οὓς ὁ ἑλληνικὸς κόσμος ἐπάλασε πρὸς τὴν Δύσιν τείνουσαν εἰς πνευματικὴν κατάρτησίν του καὶ διὰ ταύτης εἰς τὴν ἐθνικὴν του ἀπορρόφησιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐβλεπεν οὗτος ὅτι ἠπειλεῖτο ἐξ ἀνατολῶν ὑπὸ νέας πολιτικῆς κατακτήσεως, δηλ. τῆς τουρκικῆς. Ἡ ἔξαρσις τοῦ ἔργου τῶν μεγάλων προσωπικοτήτων, τὰς ὁποίας τὸ ἔθνος μας κατὰ τοὺς δυσκόλους χρόνους τῆς ζωῆς του ἀνέδειξεν, εἶναι ὄχι μόνον ἔργον δικαιοσύνης πρὸς τούτους, ἀλλὰ καὶ διδασκαλία διὰ τοὺς συγχρόνους καὶ τοὺς μετέπειτα.

Τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην παρέχει τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Τωμαδάκη. Τοῦτο περιλαμβάνει κυρίως δύο μέρη: Τὸ πρῶτον ἀναφέρεται εἰς τὸν βίον, τὸ ἔργον καὶ τὰς ἰδέας τοῦ Ἰωσήφ Βενεένιου, τὸ δὲ δεύτερον εἰς τὴν δρασίαν του ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὴν ἐν Κρήτῃ κατάστασιν κατὰ τοὺς χρόνους του καὶ εἰς τὴν κρητικὴν αὐτοῦ ἀλληλογραφίαν. Ἐν τέλει παρατίθεται τὰ κείμενα τῶν ἐπιστολῶν του. Ἡ λεπτομερὴς ἀνάλυσις τῶν τμημάτων τούτων δεικνύει ἐξονυχιστικὴν ἐρευναν τῶν πηγῶν, ἐκτείνεται δὲ αὐτὴ ὄχι μόνον εἰς τὰ φιλολογικὰ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἱστορικὰ ζητήματα καὶ παρέχει εἰκόνα τῆς τότε καταστάσεως τῆς Κρήτης καὶ τῶν ἄλλων σχετικῶν ἐλληνικῶν μερῶν.

Ἐνδιαφέροντα διὰ τὴν Κύπρον εἶναι ἰδιαίτερως τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ δρασίαν τοῦ Ἰωσήφ Βενεένιου. Διότι μὲ αὐτὴν συνεδέθη οὗτος στενῶς, ὅτε συνοδικῆ ἀποφάσει τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχ-

χείου ἐστάλη εἰς Κύπρον τῷ 1405, διὰ τὰ ἐξετάσει τὸ ζήτημα τῆς ἐπανασυνδέσεως τῆς ἐκκλησίας τῆς μετὰ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον παρὰ τὰς ἐκ τῶν προτέρων προσωπικὰς αὐτοῦ ἀντιρρήσεις. Ἡ ἐκθεσίς του, «Μελέτη» ὡς τὴν ἀποκαλεῖ, ὑπόβληθείσα τῷ 1412 εἶναι σπουδαιότατη διὰ τὴν Φραγκοκρατίαν ἐν τῇ νήσῳ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐλληνικαῖς χώραις ταῖς ἀναλόγως διαβιούσαις. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἰωσήφ Βρυνεννίου δὲν ὑπῆρξεν ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῆς Κυπριακῆς ἐκκλησίας μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἢ ὅποια, ἀνεξαρτήτως τοῦ περὶ αὐτοκεφάλου ζητήματος, θὰ ἀπέβαιεν ἐπιζήμιος εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ τὴν φραγκικὴν κατοχὴν τῆς νήσου, ἢ ὅποια ἐπίεξε τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν.

Ὁ Ἰωσήφ Βρυνένιος ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀποστολῆς του ταύτης λεπτομερῶς εἰς ἐπιστολὴν του ἀπευθυνθεῖσαν πρὸς Ἰωάννην Συριανὸν καὶ τὴν ὁποίαν τὸ πρῶτον δημοσιεύει ἐν τῷ ἔργῳ του ὁ Τωμαδάκης ἐκ κώδικος τῆς ἱ. Μονῆς Παύμων (σελ. 133 κ.ε.) Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐκθέτει ὁ Ἰωσήφ Βρυνένιος σαφῶς τοῦς λόγους τῆς ἀποτυχίας τῆς ἀποστολῆς του. Ὁ Sir George Hill γράφων περὶ τῆς ἀποστολῆς ταύτης τοῦ Βρυνεννίου ἐν *A History of Cyprus III* 1085 κ. ε. ἐνθα παραθέτει καὶ τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν, δὲν εἶχεν ὑπ' ὄφιν του τὴν ἐπιστολὴν ταύτην.

Ἡ ἀνάλυσις τῶν ἔργων τοῦ Βρυνεννίου, εἰς τὴν ὁποίαν προσβαίνει ὁ Τωμαδάκης (σελ. 52—82), μᾶς δεικνύει τοῦτον ἕνα ἄνδρα διανοούμενον τῶν χρόνων του, ἔστω καὶ ἂν δὲν παρουσιάσῃ πρωτοτυπίαν εἰς τὰ ἔργα του μεγάλην. Εἶναι ὅμως ἄξιον σημειώσεως ὅτι τὰ ἔργα του ἀναφέρονται εἰς μεταφυσικὰ προβλήματα, φιλοσοφικὰ ἐν γένει, ζητήματα ἐθνολογικά, πολιτικά καὶ ἠθικά, δηλ. εἰς πολὺ φλέγοντα ζητήματα τῶν χρόνων του, ὅτε μάλιστα τὰ πολιτικά καὶ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα ἠπειλοῦν αὐτὴν τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους.

Ὡς ἐκ τῆς φύσεώς της ἡ μελέτη τοῦ Τωμαδάκη ἔχει χαρακτῆρα μᾶλ-

λον ἐρευνητικὸν παρὰ συνθετικόν. Ὁ ἀναγνώστης ὅμως δύναται ἐκ τῆς γινομένης λεπτομεροῦς ἀναλύσεως καὶ συναγάγῃ τὴν ὅλην εἰκόνα τῆς μεγάλης φρυσιογνωμίας τοῦ Κρητοῦ τούτου θεολόγου. Εὐχρῆς ἔργον θὰ ἦτο, ἂν ἀνάλογοι μονογραφαίαι ἐξεδίδοντο καὶ δι' ἄλλα σημαίνοντα πρόσωπα τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους, διότι σήμερον τοῦτο ἔχει περισσοτέραν ἀνάγκην παρὰ ποτὲ ἄλλοτε νὰ γνωρῶσθαι ἑαυτοῦ καὶ τοῦς δημιουργοῦς τῆς σημερινῆς ὑπάρξεως καὶ ζωῆς του.

Κ. ΣΠΥΡΙΑΔΑΚΙΣ

Κυριάκου Χατζηϊωάννου, δ. φ. : «Κυπριακοὶ Μῦθοι». — Λευκωσία, 1948. σ. 92.

Μὲ τοὺς «Κυπριακοὺς Μῦθους» ὁ κ. Κ. Χατζηϊωάννου προσθέτει ἕνα νέον πολύτιμο τόμο στῆ σειρὰ τῶν διαφωτιστικῶν μελετῶν καὶ ἐρευνῶν του γύρω ἀπὸ τὴν Κυπριακὴν λαογραφίαν. Ὑστερα ἀπὸ τὶς ἐργασίας του γὰρ τὰ Γεωργικὰ καὶ Ποιμενικὰ τῆς Κύπρου, τὶς Κυπριακὰς Παροιμίας, τὶς Δεισιδαιμονίας καὶ Προλήψεις, τὰ Παραμύθια καὶ Σόφκια καὶ τὰ Κυπριακὰ λαϊκὰ τραγούδια καὶ αἰνίγματα, μᾶς δίδει τώρα σὲ ξεχωριστὸ τόμο μίαν ἀξιόλογη συλλογὴ Κυπριακῶν μύθων, τὴν πρώτην σημαντικὴν σὲ ἀριθμὸν — καὶ ὄχι λιγώτερον ἐνδιαφέρουσα σὲ περιεχόμενον — συλλογὴ μύθων, ποὺ δημοσιεύθηκε στὴν Ἑλληνικὴ

Ὁ κ. Χατζηϊωάννου κατάστισε τὴν συλλογὴν του μὲ 58 μύθους, ποὺ συνέλεξε ὁ ἴδιος «ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ λαοῦ τῆς Κύπρου» κατὰ τὸ διάστημα τῆς δεκαετίας 1937—47. Ὑστερα ἀπὸ ἕνα σύντομο πρόλογο (σ. 5—6), ὅπου ὁ συγγραφεὺς ἀσχολεῖται μὲ τὶς μεθόδους συλλογῆς λαογραφικοῦ ὕλικου, ἀκολουθεῖ μὴ μακρὰ Εἰσαγωγὴ (σ. 7—32). Στὴν Εἰσαγωγὴ ὁ κ. Χατζηϊωάννου δίδει ἐν πρώτοις τὸν ὄρισμόν καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ μύθου, ἐπιμένοντας ἰδιαίτερα στὸ διδακτικὸν καὶ ἠθοπλαστικὸν χαρακτῆρα του, διότι «ἔφ' ὅσον ὁ μῦθος εἶναι προῖον τῆς λαϊκῆς ψυχῆς ἐπόμενον εἶναι ν' ἀντανάκῃ τὰς λαϊκὰς ἀντιλήψεις περὶ ἠθικῆς καὶ νὰ χρησιμεύῃ ὡς μέτρον διὰ τοῦ ὁποῖου μετῶται καὶ κρίνεται

ἡ ἀξία μιᾶς πράξεως». Ἐξετάζει ὕστερα τὴ γένεσιν καὶ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ μύθου, ἀνάγοντάς τον στὴν πρωτόγονη κοινωνία τῶν ἀνθρώπων «εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος ἐξαστάται περισσότερον ἀπὸ τὰ ζῶα καὶ συναναστρέφεται μᾶλλον μὲ αὐτά», γεγονός στὸ ὁποῖον ὀφείλεται ἡ ζωϊκὴ μορφή τῶν περισσοτέρων ἡρώων τῶν μύθων. Παρέχει κατόπιν λογικὴν ἀνάλυσιν τῶν στοιχείων τοῦ μύθου καὶ ἐξετάζει τὰ εἶδη αὐτοῦ. Ὁ κ. Χατζηϊωάννου διακρίνει δύο εἶδη μύθων: α) Τούς μύθους τῆς δημιουργίας Θεῶν, οἱ ὁποῖοι «ἀποτελοῦν τρόπον τινὰ τὴν λαϊκὴν ἐπιστήμην (ὄντολογία, θεογονίαν)», καὶ β) τοὺς ἐπεισοδιακοὺς μύθους καὶ τὰς παραδόσεις, οἱ ὁποῖοι «ἀναφερόμενοι εἰς ἐπεισόδια τῆς διαγωγῆς τῶν ὄντων ἀνταντικῶς τὰς λαϊκὰς ἀντιλήψεις περὶ ἠθικῆς τάξεως». Ὁ συγγραφεὺς εἰσέρχεται ὕστερα στὸ δύσκολο κεφάλαιον τῆς πατρῴδας τῶν μύθων. Ἐδῶ, ἀφοῦ παραθέσει καὶ ἐξετάσει τὶς διάφορες ἐπιστημονικὰς ἀπόψεις γιὰ τὴν καταγωγὴν τῶν μύθων καταλήγει ἐπὶ τὴν γνώμην ὅτι «δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ μῦθοι ἀναγκάτως ὑπῆρξαν κατ' ἀρχὰς ἐπινόησις ἐνὸς λαοῦ» ἀλλ' ὅτι «μετεδόθησαν ἀπὸ λαοῦ εἰς λαόν» καὶ ὅτι μερικοὶ λαοὶ «εἰσελθόντες ἐνωρίτερον εἰς τὸν πολιτισμόν, ἐκάλυπτον ἢ συνενπῶς καὶ ἀνέπτυξαν εἰς τελειότερον εἶδος αὐτὰς τὰς κατ' ἀρχὰς ὑποτυπώδεις μορφὰς μύθων». Ὁ κ. Χατζηϊωάννου ἐπὶ τὴν σύντομην αὐτῆς ιστορικῆς ἔρευνα ἀναφέρει χαρακτηριστικὰς ἀρχαίας συλλογὰς μύθων, τόσο ἐπὶ τὴν Ἑλληνικὴν ὅσο καὶ ἐπὶ τὴν Ἰνδικὴν καὶ Ἀραβικὴν γλῶσσαν, καὶ παραθέτει παράλληλους μύθους διαφόρων χωρῶν, γιὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι «οἱ μῦθοι παρήχθησαν ὑφ' ὅλων τῶν λαῶν καὶ οὐχὶ εἰς ἓν κέντρον... ὁ δὲ δανεισμός ὑπῆρξε τόσοσ περιπλοκος, ὥστε νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ διευκρινίσωμεν ποῖος λαὸς ἐδάνειξε καὶ ποῖος ἐδανείζετο». Ὁ συγγραφεὺς κάμνει κατόπιν μιὰ σύντομην ἀνασκόπησιν τοῦ Μύθου ἐπὶ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ὕστερα ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀσχολούμενος εἰδικὰ μὲ τὴν Συλλογὴν του, ἀναφέρει — μεταξύ ἄλλων

— τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον τὴν κατάρτισιν, ὑποδεικνύει τὰ ἰδιαιτέρα γνωρίσματα καὶ στοιχεῖα τοῦ Κυπριακοῦ Μύθου καὶ ἀναπτύσσει τὴ σημασίαν τοῦ φιλολογικοῦ αὐτοῦ εἶδους ἐπὶ τὴν περιοχὴ τῆς κοινωνικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς τῶν Κυπρίων. Ἐξετάζει κατόπιν τὸ μῦθον — σὰ λογοτεχνικὸ στοιχεῖον — ἐπὶ τὴν ποιήσιν τῶν δύο Κυπρίων διαλεκτικῶν, Β. Μιχαηλίδου καὶ Δ. Διπέργου, καὶ παρέχει γλωσσολογικὰ στοιχεῖα τοῦ πεδίου Κυπριακοῦ ιδιώματος, στὸ ὁποῖον εἶναι γραμμένοι οἱ περισσότεροι μῦθοι τῆς συλλογῆς.

Τὶς σελίδες 34—79 καταλαμβάνει ἡ κυρίως Συλλογὴ, ὅπου παρατίθεται τὸ κείμενον τῶν μύθων ἐπὶ τὴν Κυπριακὴν Διάλεκτον καὶ ὠραία — πραγματικὰ λογοτεχνικὴ — ἀπόδοσιν τοῦ κειμένου τούτου ἐπὶ τὴν κοινὴν Νεοελληνικὴν. Τὸ Κυπριακὸν κείμενον συνοδεύεται ἀπὸ τὸ ἐπιμύθιον, τὸ ὁποῖον ἐξάγει ὁ συγγραφεὺς καὶ διατυπώνει ἐν ἀπλῇ καθαρῶν.

Ἐπακολουθεῖ διαφωτιστικὸ λεξιλόγιον (σ. 80—87), ἐπιβιογραφία κειμένων καὶ παρατηρήσεων (σ. 88—92), πίναξ μύθων, περιεχόμενα καὶ πίναξ ὀνομάτων καὶ πραγμάτων Εἰσαγωγῆς.

Ἐπὶ τὴν Συλλογὴν περιλαμβάνονται ὅλοι σχεδὸν οἱ ἀντιπροσωπευτικοὶ Κυπριακοὶ μῦθοι, διατυπωμένοι μὲ σαφήνεια, λογοτεχνικὴ χάρις καὶ ἀπλότητα, ἐν τῷ τρόπῳ πού ὄχι μόνον νὰ διδάσκουν ἀλλὰ καὶ νὰ τέρπουν. Ἡ διαφωτιστικὴ εἰσαγωγὴ, τὸ λεξιλόγιον καὶ οἱ πίνακες διευκρινίζουν ἐξ ἄλλου τὰ παρατιθέμενα κείμενα ἐν ὅλῃ τῇ ἐκτασῇ, ἐνῶ ἡ δημοσιευμένη ἐπιβιογραφία — μολοντί, ὅπως παραδέχεται καὶ ὁ συγγραφεὺς, ἐλλιπῆς — διευκολύνει σημαντικὰ ἐνδεχομένην περαιτέρω ἔρευναν τῶν μύθων.

Ὁ κ. Χατζηϊωάννου εἶναι πολὺν περισσότερον ἀξίεπαινος, γιὰ τὴν μὲν ὅλο πού ἐβρίσκειται μακρὰ ἀπὸ τὸ πνευματικὸ κέντρον καὶ τὶς μεγάλας Βιβλιοθήκας τοῦ Ἑλληνισμοῦ, μπόρεσε νὰ δώσει μιὰν τόσο σοβαρὴν καὶ ὠραίαν ἐργασίαν.

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Ἡ Ἐκθεση Ζαπτείου

Τὸ «Ἐθνικὸ Ἰδρυμα» πὸν διω-
γάνωσε τὴν «Πανελληνία Καλλιτεχνι-
κὴ Ἐκθεση» στὸ Ζάππειο μὲ κύριο
σκοπὸ τὴ διαπαιδαγώγησιν τοῦ Κοινοῦ
στὰ ζητήματα τῆς Τέχνης, νομίζω, ὅτι
δὲν θὰ φανταζότανε τέτοια μεγάλη ἐ-
πιτυχία ἀπὸ ἀπόψεως συρροῆς κό-
σμου. Χιλιάδες θεατῶν πέρασαν ἀπὸ
τὴν ἔκθεση, σὲ σημεῖο πὸν νὰ ἐπεμ-
βαίνει ἡ Ἀστυνομία καὶ νὰ σχηματίζ-
ξονται οὐρὸς ἀτελείωτες (τις Κυρια-
κὲς) ἔξω ἀπὸ τὰ Προπύλαια τοῦ Με-
γάρου. Δὲ μπορούμε ὅμως νὰ ποῦμε
ὅτι τὸ Ἰδρυμα εἶχε τὴν ἴδια ἐπιτυχία
καὶ στὴν ἐκλογὴ τῆς κριτικῆς ἐπιτρο-
πῆς πὸν τὴν ἀνέθεσε στοὺς ἰδίους τοὺς
καλλιτέχνες. Σὲ τέτοιες περιστάσεις
κριτὲς πρέπει νάνα ἀναγνωρισμένοι
τεχνοκρίτες ἢ ἄνθρωποι αἰσθητι-
κὰ καλλιεργημένοι καὶ ὄχι ζωγράφοι
καὶ γλύπτες, πὸν ἐπειδὴ ἀναγκαστικά
θ' ἀνήκουν σὲ μιὰ ὁποιαδήποτε «σχο-
λῆ» δὲν θὰ μπορούν νὰ κρίνουν ἀμε-
ρόλητα τοὺς συναδέλφους τους πὸν
ἀνήκουν σὲ ἄλλη. Ἔτσι ἐγκριθῆκανε
ἔργα πὸν δὲ θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχουν θέση
στὶς αἰθουσες τοῦ Ζαπτείου καὶ ἀπορρί-
φθησαν ἄλλα πὸν ἦσαν ἀρετὰ ἀξιό-
λογα.

Στὶς ἑννέα μεγάλες αἰθουσες τοῦ
Ζαπτείου ἐκτίθενται 981 ἔργα. Ἀπ'
αὐτὰ τὰ 878 εἶναι ἔργα συγχρόνων.
Τὰ ὑπόλοιπα εἶναι ἔργα ἐκλιπόντων
Ἑλλ. Καλλιτεχνῶν τοῦ 19ου καὶ 20ου
αἰῶνα, πὸν προσφεροῦνται ἀπὸ τὴν
Παναθηναϊκὴ καὶ τὰ Ἀνάκτορα καὶ ἀπὸ
ιδιωτικῆς συλλογῆς. Μέσα στὴν ἰδιαί-
τερη αἴθουσα πὸν ἐρῶσκονται τὰ ἔρ-
γα αὐτὰ, ἀνάμεσα στὸ Γούζη, τὸν
Ἀλταμούρα, τὸν Ἰακωβίδη, τὸν Δεμ-
πέση, τὸν Κουνελάκη, τὸν Πρίγκηπα
Νικόλαο, τὸν Παναζῆ, τὸν Οἰκονό-
μου τὸ Βολωνάκη, τὸ Ράλλη, τὸ Νι-
κόλαο Λύτρα, τὸ Ροῦλό, τὸ Χατζῆ κ.ἄ.
ἔξεχωρίζει ἡ καταπληκτικὴ φυσιογνω-
μία τοῦ Νικηφόρου Λύτρα. Ἀπὸ τοὺς
γλύπτες ἔξεχωρίζει ὁ Χαλεπᾶς καὶ ὁ
Δούκας.

Ὁ περιορισμένος χῶρος τοῦ περιο-
δικοῦ καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἔργων, δὲν

μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἐπεκταθοῦμε σὲ λε-
πτομέρειες γιὰ τὰ ἔργα ὄλων τῶν συγ-
χρόνων ζωγράφων. Θὰ περιορισθοῦμε
ἀναγκαστικά ν' ἀναφέρουμε μόνο τὰ
ἔργα πὸν μᾶς σταμάτησαν περισσότε-
ρο: Καὶ πρῶτα, πρῶτα, ὁ Παρθένης
μὲ τὸ μεγάλο του πίνακα (4 X 4μ.)
«Ἡ Ἀποθέωσις τοῦ Ἀθανάσιου Διά-
κου» ἐπιβάλλεται ἀμέσως στὸ θεα-
τῆ μὲ τὴν ἐξπρεσιονιστικὴ τεχνοτρο-
πία του, τὴ γραμμικὴ του ζωγρα-
φικὴ χωρὶς πλαστικὴ, μὲ τὴν σχε-
δὸν ἔλλειψιν τοῦ χρώματος καὶ τὴν
ἔλλειψιν τῆς τρίτης διάστασης. Ὁ
Παρθένης εἶναι ἕνας ἐγκεφαλικὸς ζω-
γράφος. Ἐνας διανοητῆς, πὸν ἐπι-
διώκει ν' ἀνεβάσει τὸν θεατῆ στὶς
σφαίρες τῆς δικῆς του σκέψης. Ὁ
Ἀθανάσιος Διάκος τοῦ Παρθένη δὲν
εἶναι αὐτὸς πὸν ξέρομε ἀπὸ τὴν ἱστο-
ρία, γιὰτὶ ὁ Παρθένης δὲν κάνει θε-
ματογραφία. Δὲν ζωγραφίζει ἱστορικὰ
πρόσωπα, οὔτε πραγματικὰ γεγονό-
τα. Ζωγραφίζει τὴν ἰδεατὴν προέκτα-
σιν τοῦ πραγματικοῦ κόσμου. Ὁ Διά-
κος τοῦ ἔδωσε ἀπλῶς τὴν ἀφορμὴν γιὰ
νὰ δημιουργήσει τὴν ἰδέαν τῆς θυ-
σίας, κάθε μεγάλης θυσίας γιὰ τὴν
Ἑλλάδα.

Ἔτσι ὁ πίνακας θὰ μπορούσε νὰ ὀ-
νομασθῆ πὸ πλατιά, πὸ περιεκτικά:
«Ἡ ἀποθέωσις τῆς θυσίας γιὰ τὴν Ἑλ-
λάδα». Ὁ Διάκος ἐρίσκειαι στὸ μέ-
σο τῆς εἰκόνας σὰ σ' ἔκτασι. Ἐχει
πάρει τὴ μεγάλη ἀπόφασιν νὰ θυσιασθῆ
γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ Ἑλλάδα, ἡ ἰδεα-
τὴ Πατρίδα, τὸν ραίνει μὲ λεμονάν-
θια, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ἡ Δόξα,
σάν Παλλὰς Ἀθηνα μὲ δόρον καὶ ἀσπί-
δα, ἐτοιμάζεται νὰ τὸν δοξάσει καὶ ἡ
ἱστορία νὰ καταγράψει στὶς σελίδες
τῆς τῆς μεγάλης τῆς θυσίας. Στὸν οὐρα-
νὸ, ὅπως στὶς Βυζαντινῆς εἰκόνες,
ἄγγελοι μὲ λύρες καὶ σάλπιγγες δο-
ξολογοῦν καὶ ἀποθεοῦν τὸν ἥρωα.
(Γιὰ κείνους πὸν θὰ θέλανε νὰ μά-
θουν κάτι περισσότερο γιὰ τὸν Παρ-
θένη, τοὺς παραπέμπωμε στὸ τεῦχος
τῆς «Ἑλλ. Δημογραφίας» τῆς 1ης Δε-
κεμβρίου, στὸ ἀναλυτικότερο σημεῖωμα
τοῦ Τάκη Φραγκοῦδη).

Ὁ Χατζηκυριάκος — Γνίκας δὲν
ἀντιπροσωπεύεται ἐπαρκῶς στὴν ἔκ-

θεση. Ἐκθέτει μόνο ἓνα πορτραῖτο τοῦ πατέρα του ποῦ ἔχει πολλή δύναμη καὶ φυσικότητα μετ' ἡσά ψηφιδωτὸ τεχνικὴ του.

Ὁ Σπύρος Βασιλείου μετ' ἡν «Υδρα» καὶ τὸ «Διάνι» του μᾶς ἔδωσε ὄλο τὸ μέτρο τῆς θαυμαστῆς τεχνικῆς του. Ἐπειτα ἀπὸ πολλὰς ἀναζητήσεις — στὰ παλιότερα χρόνια ἀνάμεσα σὲ διάφορες σχολές, ἔφτασε σ' ἓνα ἀποτέλεσμα ἐντελῶς προσωπικὸ ποῦ ἔρχεται νὰ δημιουργήσῃ μιὰ νεοελληνικὴ ζωγραφικὴ μετ' ἡσά τῆ Βυζαντινῆ καὶ τῆ λαϊκῆ τέχνη, ποῦ ἀρέσμεται στὶς ἄπειρες μικρὰς λεπτομέρειες, ὡστε κάθε κομμάτι τοῦ πίνακα νὰ μοιάζει μετ' ἡν μινατούρα.

Καταλαβαίνουμε τῆν πρόθεση τοῦ Μόραλη ν' ἀνενεώσῃ, μετ' ἡν πορτραῖτα ποῦ ἐκθέτει, τὸν ξηρὸν ἀκαδημαϊσμό. Καὶ ἐν μέρει τὸ ἐπιτυγχάνει. Ἄν μάλιστα ἦσαν λιγότερο «φωτογραφικά», ἢ ἐπιτυχία θάτανε μεγαλύτερη.

Ἡ ὄραία σύνθεση τοῦ Κεραμείδα «Πρόσφυγες», ἔχει ὄλη τῆ δραματικὴ κίνηση τοῦ θέματος. Ἡ τεχνικὴ του εἶναι ἐντελῶς προσωπικὴ.

Οἱ «Τσιγγάνες» τοῦ Δορί — Παπαγεωργίου ἔχουν τῆ χάρη καὶ τῆ γραφικότητα τῆς φυλῆς τους στὸν πολύχρωμο καὶ ζωηρὸ του πίνακα μετ' ἡν τὸν τίτλον αὐτὸ. Εἶναι ὁ ζωγράφος τῶν τσιγγάνων.

Μὰ δὲ μπορούμε νὰ ποῦμε τὸ ἴδιο γιὰ τὸν ἄλλο του πίνακα: «Ἑλληνικὴ Μυθολογία» ὅπου τὰ ζωηρὰ χρώματα δὲν ταιριάζουν μετ' ἡν τὸ θέμα. Ἡ Ἑλληνικὴ Μυθολογία εἶναι ποίηση καὶ ἡ ποίηση δὲν ἐκφράζεται μετ' ἡν παρδαλὰ χρώματα!

Ὁραῖο, ἐπίσης, ἔργο στῆ ρεαλιστικῆ του τεχνολογία, εἶναι τὸ «πορτραῖτο τοῦ γυιοῦ μου» τοῦ καθηγητῆ Ἄνδρεα Γεωργιάδη.

Ὁ Τσαρούχης ἀντλώντας ἀπὸ τῆν Ἑλληνικὴ λαϊκὴ τέχνη, φτάνει σὲ πολλὰ ὄρατα ἀποτελέσματα μετ' ἡν τοὺς πίνακες του: «Δεκαπενταύγουστος» καὶ «Δόκιμος».

Ὁ Γιολλάσης ἀπὸ τῆ Θεσσαλία μᾶς φέρνει τὸ ὀλοκάθαρο του χρῶμα καὶ τὸν δρασερόν ἄερα τοῦ ὑπαίθρου.

Ὁ σουρεαλιστῆς Ἐγγονόπουλος μετ'

τοὺς ἀναχρονισμοὺς του (ὁ Πλούταρχος πίνει καφέ καὶ φωτίζεται μετ' ἡν λάμπα πετρελαίου καὶ ὁ Ποσειδῶνας κλπ.) μᾶς προκαλεῖ ἓνα εὐχάριστο αἶσθημα χιούμορ. Ὁ ζωγράφος παίξει μετ' ἡν θεατῆ του.

Ὁ καθηγητῆς Μαθιόπουλος μετ' ἡν λεπτῆ του γραμμῆ καὶ τὰ ἀχνὰ χρώματα μᾶς δίδει μερικὰ παστὲλ θαυμάσια ἐργασμένα.

Ἡ «Ἀκρόπολις τῆς Δίντου» ἀπὸ τῆ Ρόδο, τοῦ Μηταράκη εἶναι ἓνα δυνατὸ ἱμπεριονιστικὸ κομμάτι.

Τὰ ἔργα τῆς Ἀγλαίας Παπᾶ «Παράθυρο», «Κέρινα», «Προσωπογραφία», ἔχουν τῆν σφραγίδα τῆς γεωτῆς σπουδῆς τῆς ποῦ ἔκαμε μετ' ἡν Παρθένῃ. Μὰ ἡ ἐπίδραση τοῦ δασκάλου εἶναι φανερῆ.

Ὁ Ἄγγελος Προκοπίου ἐκθέτει τρία πολλὰ ἀξιοπρόσεχτα τοπεῖα ἀπὸ τῆν Ἀττικῆ, μετ' ἡν ὄραῖο φωτισμὸ καὶ χρῶμα.

Ὁ Σπυρόπουλος μετ' ἡν ποιητικὴ πινελιά, κατακτᾷ κάθε φορὰ καὶ πύτερο τὸν θεατῆ του. Τὸ πορτραῖτο καὶ τὰ τοπεῖα του εἶναι χάρμα ματιῶν.

Ὁ ἐμπροσιονιστῆς Χυτήρης ἔχει μιὰ θαυμαστὴ αἶσθηση τοῦ χρώματος καὶ τῆς καμπύλης στὸ μοναδικὸ του ἔργο «Γυναικες». Δυποῦμαι ποῦ ὁ χῶρος δὲν μοῦ ἐπιτρέπει πλατύτερη ἀνάλυση.

Ἀπὸ τὰ γλυπτικὰ ἔργα ξεχωρίζουν τὰ γλυπτὰ τοῦ Τόμπρου, τοῦ Ἀπάρτη, τοῦ Βαλαμάκη, τοῦ Ζογγολόπουλου, τοῦ Ζευγώλη, τοῦ Λαμέρα, τοῦ Δηναίου, τοῦ Νικόλα, τῆς Μπέλλας Ραυτοπούλου καὶ τοῦ Σώχων καὶ τῆς δ. Μελά.

Τὸ τμήμα Χαρακτικῆς δὲν εἶναι καὶ τόσο σπουδαῖο ἀπὸ ἀπόψεως μεγάλων ἔργων. Ὁ Κεφαλληνὸς μένει πάντα ὁ μέγας δάσκαλος.

Στὸ τμήμα Διακοσμικῆς θαυμάσαμε τὰ ὄραῖοτατα πιάτα, βάζα κ.λ. τοῦ Πάνου Βαλαμάκη, τοῦ Κεραμεικοῦ, τῆς Ἐταιρίας Δαυρίου, τὶς μακέττες τοῦ Τσαρούχη, τὰ κοστούμια τῆς Ἀθηνᾶς Ταρσούλη, τὸ παστὲλ ἢ «Νύχτα» τοῦ ποιητῆ Ν. Σημηριώτη ἀπὸ τὸ ὄραῖοτατο ἐβελίο του «Ἡ Γῆ» κ. ἄ.

Τ. Μ. Φ.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Στις 26 Νοεμβρίου μίλησε στο Κυπριακό Μουσείο με θέμα «Αἱ ἀνασκαφαὶ τοῦ Κορίου» ὁ καθηγητὴς Τζ. Φ. Ντάνιελ, τοῦ Πανεπιστημιακοῦ μουσείου τῆς Πενσυλβανίας.

—Τὴν 1ην Δεκεμβρίου ὁ Ἑλληνικὸς Πνευματικὸς Ὀμιλος Κύπρου ὁργάνωσε τὴ δεύτερη ἐφειτενὴ ἐνδοσωματειακὴ του συζήτηση με εἰσηγητὴ τὸν κ. Κ. Χρυσάνθη καὶ θέμα: Σχέδιον προαγωγῆς τῆς πνευματικῆς κινήσεως ἐν Κύπρῳ.

—Στις 17 Δεκεμβρίου ὁ κ. Σωτὸς Βασιλειάδης ἔδωσε στις αἴθουσες τῆς Ἐνώσεως Νέων «Τράστ» Συναυλία βιολιοῦ με ἔργα Ἑλλήνων καὶ ξένων μουσουργῶν.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

«Κυπριακαὶ Σπουδαί», Δελτίον τῆς Ἑταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν, Τόμος ΙΑ'. 1947. Ἐν Λευκωσία Κύπρου, 1948.

Στίλπωνος Π. Κυριακίδου: Ὀμηρικὰ καὶ Ἡσιόδεια. Τύποις Μ. Τριανταφύλλου, Θεσσαλονίκη, 1948.

«Λαογραφία», Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας ἐκδιδόμενον ἐπιμελεῖα Στίλπωνος Π. Κυριακίδου, Τόμος ΙΒ' Τεῦχος ΓΔ' (Τμῆμα Β'), Ἐν Θεσσαλονίκη, 1948.

Ὁρέστη Λάσκου: Φρεγάτα. Ποιήματα. Ἐπιλογή, Δεύτερη ἐκδοσις, Ἀθήνα 1948.

Πρακτορείου Πνευμα-

τικῆς Συνεργασίας: Εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ἀθήνα 1948.

Θεανούς Λιασίδου Σαμψων: Κρινένια Μπουμπούνια. Κύπρος 1948.

Ἀγ. Χριστοφίδη: Τράγος δίχως κέρατα. Λευκωσία—Κύπρος, 1948.

Andreas Stylianou and Judith A. Stylianou: Byzantine Cyprus as reflected in art Nicosia, 1948.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Τ. Δόξαν, Πύργον Ἡλείας: Σὰς εὐχαριστοῦμε γιὰ τὰ καλὰ σας λόγια καὶ τὴ συνεργασία σας πού θά δημοσιεύσουμε σ' ἕνα ἀπὸ τὰ προσεχῆ τεύχη μας.—Τ. Πάλιμαν, Βαρῶσια: Ἡ «Φυγὴ» σας ἔχει ἀδρῆ ἔμπνευση καὶ πρωτότυπα μέσα ποιητικῆς ἐρμηνείας. Ἡ μεγάλη του ὄμως ἔκταση τὸ ἐξασθενεῖ. Μερικὲς φράσεις ἐπρεπε νάταν καθαρώτερες. Θὰ μπορούσε νὰ δημοσιευτῆ ἂν μᾶς ἐστέλλετο διορθωμένο, κ' ἰδιαίτερα ἂν ἐτροποποιούντο οἱ τελευταῖοι 13 στίχοι πού εἶναι ἀδύνατοι.—Δ. Χαμπι, Λευκωσία. Ὅσα ἀπὸ τὰ ποιήματά σας ἐνεκρίθησαν θὰ μποῦν. Ἄν ἐραδύνει ἡ δημοσίευσή τους εἶναι γιὰτὶ ὁ χώρος μας εἶναι λίγος κ' οἱ συνεργασίες πολλές. Θέλουμε νὰ δώσουμε σ' ὅλους τὴν εὐκαιρία.—Α. Στεφ. Λευκωσία: Ἐχετε ποιητικὸ θέμα. Οἱ στίχοι σας ἄμως εἶναι ἀκόμη ἄρρυθμοι. Δοκιμάστε καὶ ξαναστείλετε.

Τὸ πρῶτον αὐτὸ τεύχος τοῦ ΙΔ' τόμου τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων» στέλλεται εἰς ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς παλαιούς συνδρομητάς.

Με τὴν ἐνῆμαι' ἂν αὐτὴν παρακαλοῦνται ὅλοι οἱ συνδρομηταὶ μας νὰ ἀνανεώσουν τὴν συνδρομὴν των, καὶ ὅσοι δὲν ἔχουν ἀκόμη καταβάλει τὴν συνδρομὴν των τοῦ 1948 νὰ τὴν ἐξοφλήσουν τὸ ταχύτερον. Ὑπευθυμίζομεν καὶ πάλιν τοὺς ἀναγνώστας μας ὅτι τὰ «Κυπριακὰ Γράμματα» δὲν εἶναι ἐμπορικὴ ἐπιχείρησις, ἀλλὰ ἀγνή ἰδεολογικὴ ἐξόρμησις, ἡ ὁποία μόλις καὶ μετὰ βίας δύναται νὰ ὑπερβῆ τὰς σοβαρὰς οἰκονομικὰς δυσκολίας πού καθημερινῶς ἀντιμετωπίζει.

ΤΑ «ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

Τύποις: Χρ. Γ. Σταυρινίδη & Υἱῶν, Λευκωσία.

Ἐπεύθυνος ἰδιοκτητῆς: Νίκος Κρανιδιώτης, Λευκωσία.

A MAKE-UP *Must* FOR THE
WORLD'S MOST GLAMOROUS WOMEN

Hollywood's alluring screen stars say that Pan-Cake Make-up is the greatest innovation in make-up history... for "Pan-Cake" is the famous glamour make-up, originated by Max Factor Hollywood, that glamorizes instantly. It provides perfect protection for your complexion, too... because its exclusive, patented formula keeps the skin soft and smooth, and safeguards it against drying.

Try it.

RITA HAYWORTH

in Columbia Pictures'

"GILDA"

* Pan-Cake is fully waterproof
in U.S. and Canada. It gives
Make-Up a new look.

the one and only

PAN-CAKE MAKE-UP

originated by

Max Factor Hollywood

AT LEADING DRUG AND
DEPARTMENT STORES *

* 3 1317

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ «ΛΟΥΚΟΥΔΙ»

- Τις καλύτερες ταινίες !
- Τὰ σπουδαιότερα Έργα !
- Με τούς διασημότερους έρμη-
νευτάς !

Σὰς παρουσιάζει πάντοτε ὁ κινηματογράφος «ΛΟΥΚΟΥΔΙ».
Τεσσάρων κινηματογραφικῶν εταιρειῶν, τῶν μεγαλύτερων τοῦ
κόσμου, ἐξησφαλίσαμεν τὴν Παραγωγήν 1948—1949.

ΚΟΛΟΥΜΠΙΑ ! ΤΟΥΕΝΤΙΕΘ ΣΕΝΤΣΑ-
ΡΥ-ΦΟΞ ! Ρ.Κ.Ο. ΡΑΤΙΟ ΠΙΚΤΣΑΡΣ !
ΓΙΟΥΝΙΒΕΡΣΑΛ-ΙΝΤΕΡΝΑΣΙΟΝΑΛ !

ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΝΑ ΠΡΟΣΘΕΣΩΜΕΝ ΤΙΠΟΤΕ ΑΛΛΟ ;

Ὑπευθυμίζομεν τοὺς κ. κ. ἰατροὺς ὅτι
ΤΑ ΑΙΜΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ :

HEPOLON amp. 2 καὶ 5 c. c.

HEPOL Capsules

HEPOL ELIXIR

HEPOL ELIXIR with IRON

HEPOL L. Y. H. (Liver, Yeast, Haemoglobin)

τοῦ γνωστοῦ Φαρμακευτικοῦ οἴκου

ALLEN & HANBURY'S LTD.

εὐρίσκονται εἰς τὰ φαρμακεία τῶν διαφόρων πόλεων.

Ἀντιπρόσωπος ἐν Κύπρῳ: —

Γ. Α. ΣΤΑΜΑΘΗΣ

Τ. Κ. 215, Τηλ. 428, Λευκωσία.

Dunlop

‘MAXPLY’

Dunlop TENNIS BALLS
exclusively selected for this tournament

Καπνίζετε Σιγαρέττα
τῆς Καπνοβιομηχανίας

ΔΙΑΝΕΛΛΟΣ & ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ ΑΤΑ.

Διὰ τοὺς καπνιστὰς Ἑλληνικῶν
ΚΑΠΝΩΝ

- ΙΛΑΡΙΩΝ,
- ΙΛΑΡΙΩΝΑ.,
- ΕΛΛΑΣ.

Διὰ τοὺς καπνιστὰς Σιγαρέττων

VIRGINIA

**GOLDEN LEAF
LUCKY DREAM**

Ἐφάμιλλα τῶν εἰσαγομένων

*

ΜΕΤΑΛΛΙΝΑ ΕΠΙΠΛΑ ΓΡΑΦΕΙΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΥΓΡΑΦΟΙ

ΡΟΝΕΟ

Ἀπαραίτητα διὰ κάθε Ἐμπορικὴν Ἐπιχείρησιν, Τραπεζιτικούς Οἴκους, Σχολεία, Σωματεία κ.λ.π. κ.λ.π.

ΔΙΑΡΚΗΣ ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ :
ΠΙΕΡΙΔΗΣ & ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ΛΤΔ.
ΛΕΥΚΩΣΙΑ

#

